

ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ

ನನ್ನ ಮಾತು

ಕನ್ನಡ ನುಡಿ ಹಬ್ಬದ ನಿಮಿತ್ತ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ 'ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ (Stylistics) ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ (Pragmatics)' ವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಯೊಂದನ್ನು ಬರೆಯಲು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂದಾಗ ಸಂತಸವಾಯಿತು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕನ್ನಡದ ವಿವಿಧ ಹಂತದ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಉಂಟಾಗುವ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಆಕರಿಸಿ ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿತು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಕೃತ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಓದುಗರ ಮುಂದೆ ಇಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

'ಕನ್ನಡ ಶೈಲಿ ಕೈಪಿಡಿ' ಎಂಬ ಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವೇ ೧೫ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೊರತಂದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಬರವಣಿಗೆಯ ಬಾಹ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ನಿಯಮಗಳು, ಮುದ್ರಣ ವಿಷಯಗಳು ಇವೆ. ಆ ಪುಸ್ತಕ ಕನ್ನಡ ಬರವಣಿಗೆಯ ಶೈಲಿ (Style) ಎಂಬ ಹೊರಮೈಯನ್ನು ಕುರಿತಾದುದಾದರೆ ಪ್ರಕೃತ ಪುಸ್ತಕ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ (Stylistics) ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಒಳಮೈಯನ್ನು ಕುರಿತಾದುದಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ (Pragmatics) ದ ರೂಪರೇಶಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವರ್ತಿಸಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದ ಅಂಗವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಆಗಿಲ್ಲ. ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸವಾಗಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನವಂತೂ ದೂರವೇ ಉಳಿಯಿತು. ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರವಂತೂ ಇನ್ನೂ ದೂರ. ಆ ದೂರವನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕ ತನ್ನ ಕಿರು ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವರ್ತಿಸಿ ಎರಡೂವರೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದಾರಿಯ ಸಿಂಹಾವಲೋಕನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಗ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಇದು ಪ್ರಚೋದನೆ ನೀಡಿದರೆ ಪ್ರಕೃತ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಇದೆ ಎಂದು ನಾವು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಹೇಳಿದರೂ ಎಲ್ಲ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಇಂದಿನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಜ್ಞಾನೇಚ್ಛುಗಳಿಗೆ ಇದು ಆಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಬಲ್ಲದು. ಅದರೂ ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಆಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ಎಂದು ಕೆಲವು ಪಂಡಿತರು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಪ್ರಯೋಜನ ಎಂಬುದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದು ಕಷ್ಟ. ಪಂಡಿತರೇ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕು.

ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಭಾಷೆಯ ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದವರೆಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಅದರ ಎಲ್ಲ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಡಿಕೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿದೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಎನ್ನುವಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಭಿರುಚಿ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾದ ವಿಧಾನ ಇರುತ್ತದೆ ಎಂದರ್ಥ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯೂ ಒಂದು ಅಂಶ. ಅಂದರೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಅನಿಸಿದುದು ಆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಅದರ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆ. ಪುಸ್ತಕ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಜನತೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿ ಡಾ. ಎ. ಮಿರಿಗೆಪ್ಪ ಅವರಿಗೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಹೊರತಂದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ನಿರ್ದೇಶಕ ಡಾ. ಮಂಜುನಾಥ ಬೇವಿನಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ಶ್ರೀ. ಬಿ. ಸುಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿ ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಓದುಗರೂ ಇಷ್ಟಪಡುವರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಶಬ್ದಪಾರಮಾರ್ಗಮಶಕ್ಯಂ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಧುನಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಒಂದು ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಯೂ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆ. ಕನ್ನಡ-ಕನ್ನಡಿಗ-ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಹರವು ವಿಸ್ತಾರವಾದದ್ದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆಶಯ ಮತ್ತು ಗುರಿ ಇತರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಪರ. ಕನ್ನಡದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಕಾಯಕವನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅದು ನೋಂದಿಸಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕತ್ವದ 'ವಿಕಾಸ' ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಹತ್ತರ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಮೂಲತಃ ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನದ, ಕಾಲ, ದೇಶ, ಜೀವನ ತತ್ವದ ಪರವಾಗಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಒಂದು ವಾಗ್ವಾದದ ಭೂಮಿಕೆ ಎಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಬದುಕಿನ ಚಿಂತನೆಯ ಭಾಗವೆಂದೇ ಅದನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ವಿವರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ : ದೇಸಿ ಬೇರುಗಳ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನದ ಮುಖ್ಯ ಭಿತ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಬಹುತ್ವದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಸಮಾಜಮುಖಿ ಚಿಂತನೆಗಳ ವ್ಯಾಪಕ ಅಧ್ಯಯನ ಬದುಕಿನ ಸಂಕೀರ್ಣ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಇದು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ. ನಾವು ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೂಲಕ ಉಳಿಸಿ, ಬೆಳಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆಗ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ವಿಶ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಕನ್ನಡದ್ದೇ ಮಾದರಿ'ಯ ಶೋಧ ಇಂದಿನ ಮತ್ತು ಬರುವ ದಿನಗಳ ತೀವ್ರ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿರುವ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನವು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಸ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ವಿದೇಶಿ ಮತ್ತು ದೇಶೀ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ವಿದ್ವತ್ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಸಬೆಳೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗದೆ, ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗುತ್ತಿರುವ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ಗತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದು ಗಮನಿಸತಕ್ಕ ಅಂಶ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳು ಆಧುನೀಕರಣದ ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಕಾಲಿಕಗೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿನ ಜ್ಞಾನಪ್ರವಾಹವೇ ನಮ್ಮ ಆಂಗೈಯೊಳಗೆ ಚುರುಕಾಗುವ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಚಹರೆ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಚಲನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಶೋಧಿಸಲು ಭಾಷಾ ಆಧುನೀಕರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನದ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ, ಭಾಷಾನೀತಿ, ಭಾಷಾಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆಗ ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಬಳಕೆಯ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮೆದುರು ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಜಾಗತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿರೋಧವಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಶೀಯ ಜ್ಞಾನಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮರುಶೋಧಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು, ಚರಿತ್ರೆ, ಕೃಷಿ, ವೈದ್ಯ, ಪರಿಸರ ಮುಂತಾದ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವೇ 'ಜ್ಞಾನ' ಎಂದು ರೂಪಿಸಿರುವ ಇಂದಿನ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಈ ಜ್ಞಾನ ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ದೇಶೀ

ಪರಂಪರೆಯ ಜ್ಞಾನದ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಸೂತ್ರಗಳ ಹಾಗೂ ಆಕರ ಪರಿಕರಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ನೆಲೆ ತುಂಬ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಕಳೆದ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಹಲವು ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ, ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಇದೊಂದು ಚಲನಶೀಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾಷಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತ ಕನ್ನಡ ನಾಡುನುಡಿಯನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಶೋಧಿಸುತ್ತಾ, ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ : ಕನ್ನಡದ ಅರಿವಿನ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣವೇ ವರ್ತಮಾನದ ಹೊಸ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಇದು ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಜೀವಧಾತುವಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಬಿ. ಬಿ. ರಾಜಪುರೋಹಿತ ಅವರು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು. ಧ್ವನಿವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿಣತಿವುಳ್ಳವರು. ಪ್ರಸ್ತುತ 'ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯು ಆನ್ವಯಿಕ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ. ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನವು ನಡೆದು ಬಂದ ಬಗೆ, ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ಮೂಲತತ್ವಗಳು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಶೈಲಿಯ ಮಾನದಂಡಗಳು ಈ ಕುರಿತು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಬಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮೂಡಿಬಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ ಇದು. ಕನ್ನಡ ಶೈಲಿಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದವರು ಗಮನಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿ ಇದು. ಇಂಥ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಡಾ. ಬಿ. ಬಿ. ರಾಜಪುರೋಹಿತ ಅವರಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಹೊರತರುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸಾರಾಂಗದ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಡಾ. ಮಂಜುನಾಥ ಬೇವಿನಕಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಶ್ರೀ. ಬಿ. ಸುಜ್ಞಾನಮೂರ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಡಾ. ಎ. ಮುರಿಗೆಪ್ಪ

ಕುಲಪತಿ

ಮೈಸೂರು

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ

(ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಎಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟೆಲ್ಲ. ಚರ್ಚೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಪುಸ್ತಕದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.)

ಮ. ನ. ಜವರಯ್ಯ, ಕೇಳು ಜಗಮಾದಿಗ ಹೊಲೆಯ, ೧೯೮೧, ಪ್ರ: ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು.

ಕೃಷ್ಣಾನಂದ ಕಾಮತ್, ನಾನೂ ಅಮೆರಿಕೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ, ೧೯೬೯, ಪ್ರ: ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ, ಧಾರವಾಡ,

ರಾಜಪುರೋಹಿತ, ಬಿ. ಬಿ., ಏಳುಬೀಳಿನ ಕಡಲು, ೨೦೦೮, ಪ್ರ: ರೂಪ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು.

ಉತ್ತಂಗಿ ಚೆನ್ನಪ್ಪ ಮತ್ತು ಸಂ. ಶಿ. ಭೂಸನೂರಮಠ, ೧೯೫೦, ಮೋಳಿಗೇಯ ಮಾರಯ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಣಿ

ಮಹಾದೇವಿಯವರ ವಚನಗಳು, ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಹಾಲಭಾವಿ, ಧಾರವಾಡ.

ಉತ್ತಂಗಿ ಚೆನ್ನಪ್ಪ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಕನ್ನಡ ಕೋಟೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ೧೯೫೫.

ಉತ್ತಂಗಿ ಚೆನ್ನಪ್ಪ, ಶ್ರೀ ಆದಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಶ್ರೀ. ನಿ. ಪ್ರ. ಸ್ವ. ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಮುರುಘಾಮಠ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೭.

ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ, ಎಚ್. ೧೯೮೫, ತಾಲಿನಿಕ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ, ಡಿ. ವಿ. ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು.

ಪುರಾಣಿಕ ಅನ್ನದಾನಯ್ಯ, ಚೆನ್ನಬಸವ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪ್ರ: ಸಹಜೀವನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಲಿಂಗಂಪಲ್ಲಿ, ಹೈದರಾಬಾದು, (ದ), ೧೯೫೬.

ಬಸವನಾಳ ಶಿ. ಶಿ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ಪ್ರ: ಲಿಂಗಾಯತ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೪.

ಬಸವರಾಜು ಎಲ್. ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ೧೯೬೧.

ಭೂಸನೂರಮಠ ಸಂ. ಶಿ. ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ, ೧, ಪ್ರ: ರಾವೂರ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಮಠ ಮತ್ತು ಆದವಾನಿಯ ಕಲ್ಲುಮಠದ ಅಧಿಪತಿಗಳು, ೧೯೫೮.

ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ತೀ. ನಂ. ೧೯೫೩, ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಎಂ. ಆರ್. ವಚನ ಧರ್ಮಸಾರ, ಪ್ರ: ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೫೬.

ಹಳಕಟ್ಟಿ ಫ. ಗು. ದೇವರ ದಾನಿಮಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ಪ್ರ: ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಮ್ಯಾನೇಜರ್, ಹಿತಚಿಂತಕ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್, ವಾರ್ಡ್ ನಂ. ೫, ಹವೇಲಿ, ವಿಜಾಪುರ, ೧೯೫೫.

ಹಳಕಟ್ಟಿ ಫ. ಗು. ಶಿವಶರಣರ ಸಂಕೀರ್ಣ ವಚನಗಳು, ಭಾಗ ೧, ಪ್ರ: ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಮ್ಯಾನೇಜರ್, ಹಿತಚಿಂತಕ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್, ವಾರ್ಡ್ ನಂ. ೫, ಹವೇಲಿ, ವಿಜಾಪುರ, ೧೯೬೮.

ಹಳಕಟ್ಟಿ ಫ. ಗು. ಶಿವಶರಣರ ಸಂಕೀರ್ಣ ವಚನಗಳು, ಭಾಗ ೨, ಪ್ರ: ಫ. ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಮ್ಯಾನೇಜರ್, ಹಿತಚಿಂತಕ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್, ವಾರ್ಡ್ ನಂ. ೫, ಹವೇಲಿ, ವಿಜಾಪುರ, ೧೯೪೦.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ

ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಕೆ. ಡಿ. *ಯುಗಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ*, ೧೯೬೨, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ.

ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಚ್., *ಶೌಲನಿಕ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ*, ೧೯೮೫, ಡಿ. ವಿ. ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಮೈಸೂರು.

ಪುಟ್ಟಪ್ಪ ಕೆ. ವಿ., *ಕನ್ನಡ ಕೈವಿಡಿ*, ಸಂಪುಟ ೧, ೧೯೫೫, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

ಮುಗಳಿ ರಂ. ಶ್ರೀ. *ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ*, ೧೯೫೩, ಉಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು.

ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ, ೧೯೪೬, *The Heritage of Karnataka*.

ರಾಜಪುರೋಹಿತ ಬಿ. ಬಿ. *ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳ ಗುಟ್ಟು; 'ಸಮನ್ವಯ'*, ಸಂ: ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ, ೧೯೬೮, ಬೆಂಗಳೂರು.

ರಾಜಪುರೋಹಿತ ಬಿ. ಬಿ. *'ಕುವೆಂಪು ರಾಮಾಯಣ - ಬರಹಗಾರರ' ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, 'ಸಾಕ್ಷಿ'* - ೩೯, ಸಂ: ೨೦. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ, ೧೯೭೮.

ರಂಗಣ್ಣ ಎಸ್. ವಿ. *ಶೈಲಿ - ೧*.

ರಂಗಣ್ಣ ಎಸ್. ವಿ. *ಶೈಲಿ - ೨*.

ರಂಗಣ್ಣ ಎಸ್. ವಿ. *ಹೊನ್ನಶೂಲ*.

ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ತಿ. ನಂ. *ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ*, ೧೯೫೩, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೭.

Current Trends in the Analysis of Style, in 'Style' vol. 1,.

Bloomfield, L., **Language**, New York, 1961.

Brown, P. & Levinson, S., 1978 **Universals in language Usage: Politeness phenomena**, in Goody, E. (ed.) **Questions and Politeness : Strategies in Social Interaction**, Cambridge University press, Cambridge.

Chatman, S., **Stylistics : Quantitative and Qualitative**, 1967.

Chafe, W.L., **Meaning and the Structure of Language**, Chicago, 1970.

Crystal, D., and Davi D., **Investigating English Style**, Longmans, London, 1969.

Darbyshire, A. E., **A Grammar of Style**, London 1971.

- Enkvist, N. E., **Linguistic Stylistics**, Mouton, The Hague, 1973.
- Fowler, R., (ed) **Essays on Style and Language**, Routledge & Kegan Paul, London, 1966.
- Galperin, I. R., **An Essay in Stylistic Analysis**, Moscow, USSR, 1968.
- Galperin, I. R., **Stylistics**, 2nd Edn, Moscow, USSR Higher School, 1977.
- Green, G., 1989, **Pragmatics and Natural Language Understanding**, Mahwah, NJ.
- Grundy, P., 1995, **Doing Pragmatics**, Edward Arnold, London.
- Halliday, M. A. K., **The Linguistic Study of Literary Text**, in Proceedings of the Ninth International Congress of Linguists, The Hague, 1964.
- Hill, Archibald, A., **Essays in Literary Analysis**, Austin, Texas, 1966.
- Jakobson, R., **Linguistics and Poetics**, in "Style in Language", M.I.T. press, 1966.
- Kasper, G. & Blum-Kulka, S., 1993, (eds.) **Interlanguage Pragmatics**, Oxford University Press, Oxford, London.
- Kasper, G., 1997, **Can Pragmatic Competence Be Taught?** (Network:#6 <http://www.ill.hawaii.edu/sltcc/F97News/Letter/Pubs.htm>), a paper delivered at the 1997 TESOL Convention.
- Leech, G., 1983, **Principles of Pragmatics**, Longman, London.
- Levinson, S., 1983, **Pragmatics**, Cambridge University Press, Cambridge.
- Lukas, F. L., **Style**, London, 1962.
- Lyons, John, **Introduction to Theoretical Linguistics**, Cambridge, 1971.
- Mey, J., 1993, **Pragmatics, An Introduction**, Blackwell, Oxford.
- Murry, J. Middleton, **The Problem of Style**, London, 1961.
- Read, Herbert, **English Prose Style**, London, 1963.
- Sapir, Edward, **Language**, New York, 1921.
- Sebeok, Thomas, (ed) **Style in Language**, A.N.Y.L. 1960.
- Thomas, J., 1995, **Meaning in Interaction : An Introduction to Pragmatics**, Longman, London.

೧. ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಇಲ್ಲಿ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 'ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ' ವನ್ನು Stylisticsಗೂ 'ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ'ವನ್ನು Pragmaticsಗೂ ಸಮಾನಪದಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವೆರಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ (Linguistics) ದ ಅಂಗವಾಗಿ ಇತ್ತೀಚೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದವು. ಇವುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ಇತಿಮಿತಿಗಳನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಮುನ್ನ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನವು ಬೆಳೆದು ಬಂದ ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನೋಡೋಣ.

ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ (Linguistics)ವು ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿತು. ಅದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಏಕಮುಖಿ (Synchronic) ಮತ್ತು ಬಹುಮುಖಿ (Diachronic) ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಾಗಿ ವಿಭಾಗ ಪಡೆಯಿತು.

ಏಕಮುಖಿ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಭಾಷೆಯ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿವೇಚನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಧೋರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ (Descriptive Linguistics) ವು ಬಹು ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಅನೇಕ ಅಜ್ಞಾತ ಭಾಷೆಗಳು ಬೆಳಕನ್ನು ಕಂಡವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ, ಆ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಲ್ಲ, ಪಂಡಿತರು ವಿಶ್ಲೇಷಿತ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನವು ಭಾಷೆಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಕಾಣಿಕೆ ಇದು.

ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (Phonetics) ಅಂದರೆ ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಧ್ವನಿಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣಾ ವಿಧಾನಗಳ ವಿವರವಾದ ಚರ್ಚೆ; ಧ್ವನಿಮಾ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (Phonology) ಅಂದರೆ ಬಳಕೆಯಾದ ಧ್ವನಿಗಳು ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಚರ್ಚೆ; ಆಕೃತಿಮಾ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (Morphology) ನಾಮಸೂಚಕ, ಕ್ರಿಯಾಸೂಚಕ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪದಗಳು ಹೇಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದರ ಚರ್ಚೆ; ವಾಕ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (Syntax) ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯ ವಾಕ್ಯರಚನೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಚರ್ಚೆ, ಅರ್ಥ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (Semantics) ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೂ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧದ ಚರ್ಚೆ ಎಂಬ ಪ್ರಮುಖ ವಿಭಾಗಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಹೀಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಂದು ಸೀಮಾಬಂಧನಗಳಿದ್ದವು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃ, ಕರ್ಮ, ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ನಿಯಮವಾದರೆ ಆ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕರ್ಮದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ನಾಮಪದಗಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ನಿಬಂಧದ ರೂಪರೇಷೆಗಳೇನು, ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಯಮ ಮಾಡಿ ಲಕ್ಷಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದಗಳಿರುವ ಆಗಮನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಲಕ್ಷಣಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನ - ಉತ್ಪಾದನ ವ್ಯಾಕರಣ (Transformational Generative Grammar, ಸಂಕ್ಷೇಪದಲಿ TG Grammar) ಗಣನೀಯ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತೃತ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾಂತ (Tagmemic Theory) ಮಾಡಿತು. ಇವು ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿದವು. ಇನ್ನೂ ಇತ್ತೀಚೆ, ಪರಿವರ್ತನ - ಉತ್ಪಾದನ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ ಸಾಮಗ್ರಿ - ವ್ಯಾಕರಣ (Corpus Linguistics) ವೂ

ಭಾಷೆಯ ಅರ್ಥ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಬೆಳಕು ಬೀರಿತು. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ರೂಪನಿರ್ಮಿತಿ ವ್ಯಾಕರಣ (Cobulid Grammar) ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ನಿಘಂಟನ್ನು ಪ್ರಯೋಗ ಪ್ರಮಾಣ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿತು.

ಇನ್ನೂ ಇತ್ತೀಚೆ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ (Stylistics) ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ (Pragmatics) ಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಂದವು. ಇವುಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನೂ ಅವುಗಳು ಮಾಡುವ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ನೋಡಲಿದ್ದೇವೆ. ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಮೂಲಭೂತ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ತಂತ್ರಗಳು ಮೂಡಿಬರಬೇಕು ಎಂಬ ದಿಕ್ಕುಚಿಯನ್ನು ಇವು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ನಡೆದರೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅರ್ಥಯಿಕೆ ಇನ್ನೂ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬರಬಲ್ಲದು. ಈಗ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಗುಂಪಿಗೆ ಹಿಡಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ತಪ್ಪಬೇಕು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುಣ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗಿ ನಿರ್ಧಾರಿತವಾಗಬೇಕು. ಅದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಲ್ಲ ವಿವೇಕಯುಕ್ತ ಚಿಂತಕರನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಉತ್ತರ ನೀಡಬಲ್ಲವು. ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟನ್ನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಆಯಾ ಕೃತಿಗಳು ನಿರೂಪಿಸುವ ವಸ್ತು - ವಿಷಯಗಳ ಸಾಮಾರ್ಥ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ಸೂಕ್ತತೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ (Stylistics) ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ (Pragmatics)ಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುವರ್ತಿಸಿದಾಗ ಉದ್ಭವವಾಗುವ ಹೊಸ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಬಹುಮುಖಿ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ (Diachronic)ದ ರೂಪರೇಷೆಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪದಲ್ಲಿ ನೋಡೋಣ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಭಾಷೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ (Sociolinguistics) ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಮಾಜದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅವನು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ, ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ, ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ, ಅಪರಿಚಿತರೊಡನೆ ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ್ದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಅವನು ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಗೇ ಇಷ್ಟೊಂದು ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿರುವಾಗ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯೀಕೃತ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಅಭ್ಯಸಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಾನಸಿಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ (Psycholinguistics)ದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಆ ವಿಧಾನವನ್ನು ನರವಿಜ್ಞಾನ (Neuroscience)ದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ತಡವಾಗಿ ಬರುವ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಲಕ್ಷಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಮಾನಸಿಕ ಭಾಷೆಗೂ ಆಭಿವ್ಯಕ್ತ ಭಾಷೆಗೂ ಇರುವ ಒಂದು - ಒಂದು ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಭಾಷೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಸಾಧನವಾದರೂ ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಮಾನಸಿಕ ಭಾಷೆಗೂ ವ್ಯಕ್ತ ಭಾಷೆಗೂ ಒಂದು - ಒಂದು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಎಂದೂ ಮಾನಸಿಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಭಾಷೆಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ (Historical Linguistics) ಮಾಡುತ್ತದೆ ಅಂದರೆ ಒಂದು ಭಾಷೆ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದ ರೀತಿಯನ್ನು ಇದು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಚರ್ಚೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದು ಏಕ ಮುಖಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯೆನಿಸಿದರೂ ಕಾಲದ ವಿವಿಧ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಇದೂ ಬಹುಮುಖಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಎಂದೇ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಭಾಷಾಂತರ (Translation) ವನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಅದು ಮೂಲ ಭಾಷೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಗುರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಅವನ್ನು ಅವತರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷಾಂತರ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಇದು ಕೂಡ ಬಹುಮುಖಿ ಭಾಷಾ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ.

ಇವಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಆಯಾಮಗಳು ಬಹುಮುಖ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆ ಬೆಳೆದುಬಂದಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಆನ್ವಿತ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನ (Applied Linguistics)ದ ಶಾಖೆಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಬಹುದು, ಭಾಷಾ ಸ್ವೀಕರಣ (Language Acquisition), ಭಾಷೆಯ ಮಾನವೇತಿಹಾಸ (Linguistic Anthropology), ಗಣಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ (Computational Linguistics), ತುಲನಾತ್ಮಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ (Comparative Linguistics), ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರ (Etymology) ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಬಹುಮುಖಿ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ತನ್ನ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಷ್ಟು ವಿಪುಲ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆ.

೨. ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ

ಶೈಲಿ (Style) ಮತ್ತು ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ (Stylistics) ದ ಬಗ್ಗೆ ಮೇಲೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಂದಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶದವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸುವಾಗ ಶೈಲಿ ಅಂದರೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಜೆ. ಮಿಡ್ಲೆಟನ್ ಮರೆಯ ಪ್ರಕಾರ,

Style is a quality of language which communicates precisely emotions or thoughts, or a system of emotions or thoughts, peculiar to the author.

ಶೈಲಿ ಅಂದರೆ ಲೇಖಕನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಓದುಗನಿಗೆ ಸಂವಹಿಸುವ ಭಾಷೆಯ ಗುಣಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಲೇಖನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಭಾವ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಗಳ ಸಂವಹನ ಮಾಧ್ಯಮದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.

ಮುಂದೆ ಅವನೇ ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ,

...a true idiosyncrasy of style is the result of an author's success, in compelling language to conform to his mode of experience.

ಅನುಭವ ಅಥವಾ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದು ಶೈಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಲೇಖಕ ಪಡೆಯುವ ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವನ ಶೈಲಿಯ ಪರಿಣಾಮ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ನೀಲ್ಸ್ ಎರಿಕ್ ಎನ್‌ಕ್ವಿಸ್ಟ್‌ನ ಪ್ರಕಾರ Style ಎಂಬುದು

Style is a contextually restricted linguistic variation.

ಶೈಲಿ ಎಂಬುದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಡುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವ ಅಂಶ.

ಆದರೆ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಿ ಲಿಯೋನಾರ್ಡ್ ಬ್ಲೂಂಫೀಲ್ಡ್‌ನ ಪ್ರಕಾರ Style ಎಂಬುದು

Style is a selection of non-distinctive features of language.

ಅಂದರೆ ಸಾಧಾರಣೀಕೃತ (distinctive) ಶೈಲಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲೇಖಕನಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ (non-distinctive) ಶೈಲಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಅಸಾಧಾರಣೀಕೃತವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಬ್ಲೂಂಫೀಲ್ಡನ ವಿಚಾರ.

ಬೆನೆಡಿಕ್ಟೋ ಕ್ರೋಚೆ ಅವರ ವಿಚಾರ ನೋಡಿ,

Style is simply synonymous with form or expression and hence a superfluous term.

ಶೈಲಿಯೆಂಬುದು ಬರವಣಿಗೆಯ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಶೈಲಿ ಎಂಬ ಪದವೇ ಅನಗತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಚೆ ಅವರ ವಿಚಾರ ಸರಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬರವಣಿಗೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ರೀತಿಗಳು ಬೇಕಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ 'ಶೈಲಿ' ಎಂಬ ಹೊಸ ಪದವೇಕೆ ಬೇಕು? ಪರಂಪರೆಯ ಪರವಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದು ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಬೇಕು.

ಆದರೆ ರೋಲ್ಯಾಂಡ್ ಬಾರ್ಥೆ ಹೊಸ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುತ್ತಾರೆ ನೋಡಿ,

Style is essentially a citational process, a body of formula, a memory (almost in the cybernetic sense of the word), a cultural and not an expressive inheritance.

ಬಾರ್ಥೆ ಅವರ ಮಾತುಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶೈಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿತ್ತು. ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಮಾತ್ರ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸತ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹೊಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಸ್ಥಾಪನೆಯ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ಭಾಷಾ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ, ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನು, ಅದು ಆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸಾಹಿತಿಗಳು ರಚಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪದಗಳ ರಚನೆ, ಹೊಸ ವಾಕ್ಯ ರಚನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕನ್ನಡದ ವಿವಿಧ ಆಡು ಭಾಷಾ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿದುದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಓದುಗರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗದು. ಆದುದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಆಕರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾಡುವ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಕನ್ನಡದ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಅಧ್ಯಯನವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಐ. ಆರ್. ಗಾಲ್ಪರಿನ್ ಸಾರಾಂಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ Stylistics ನ ಕೆಳಗಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು:

Stylistics is regarded as a language science which deals with the results of the act of communication.

ಅಂದರೆ ಭಾಷೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಭಾವ ಸಂವಹನದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾದ ವ್ಯಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ.

ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವಂತೆ ಆರ್ಕಿಬಾಲ್ಡ್ ಹಿಲ್ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕರು ಕೊಟ್ಟ ವಿವರಣೆಗಳು ತುಂಬಾ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿವೆ. ನೋಡಿ,

A current definition of style and stylistics is that structures, sequences and patterns which extend or may extend beyond the boundaries of individual sentences, define style and that the study of them is stylistics.

ಬರಿ ಪದಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಚರ್ಯವಲ್ಲದೇ ವಾಕ್ಯ ರಚನಾ ವೈವಿಧ್ಯವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ವಾಕ್ಯದಾಚೆಯ ಹೇಳುವಿಕೆಗಳ ಆಧ್ಯಯನವೂ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಮೇಲೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿವರಣೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿವಿಧಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ (Form ಅಥವಾ Expression) ಲಕ್ಷಿಸಿ ಮಾಡಿದಂಥವುಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬ ಟೀಕೆಯಿದೆ. ಅಂದರೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ತಿರುಳನ್ನು (Content) ಗಮನಿಸದೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ತಂತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಅಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮುಖಗಳಿರುತ್ತವೆ: ಒಂದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಹಿರ್ಮುಖ. ಇನ್ನೊಂದು ಅದರ ತಿರುಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿವ ಅಂತರ್ಮುಖ. ಇವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ Form ಅಥವಾ Expression ಮತ್ತು Content ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸುವಾಗ ಎರಡನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದು ಆಗತ್ಯ. ಅದರ ಬದಲು ಯಾವುದೇ ಒಂದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಶೈಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಸಿ. ಕೆ. ಆಗ್ಡನ್ ಮತ್ತು ಐ. ಎ. ರಿಚಾರ್ಡ್ಸ್ ಅವರು ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಳಗಿನ ಚಿತ್ರ ನೋಡಿ:

[ಚಿತ್ರ ೦೧]

ಅವರ Meaning of Meaning (೧೯೨೨) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಶಬ್ದರೂಪಿ ಸಂಕೇತಗಳಿಗೂ (symbol) ಮತ್ತು ಅವು ಏನನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದೆಯೋ ಆ ನಿರ್ದೇಶಿತಗಳಿಗೂ (referent) ನೇರ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಆರೋಪಿತ ಸಂಬಂಧ (imputed relation) viruttade, ಅಷ್ಟೇ. ಅದರ ಸಂಕೇತಗಳಿಗೂ ಅವುಗಳು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ವಿಚಾರ ಅಥವಾ ನಿರ್ದೇಶಗಳಿಗೂ ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಸಂಬಂಧ (casual relation) ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಏಕೆಂದರೆ ಆಯಾ ಸಂಕೇತಗಳಿಗೂ ಅವುಗಳು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ಹೇಗೋ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ರೂಢಿಗತವಾದ ಸಂಬಂಧ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಯಾಕೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂಬ ಕಾರಣವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ನಿರ್ದೇಶಿತಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧ ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಅಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅದು ಇತರ ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಸಂಬಂಧ (other casual relation). ಏನಿದ್ದರೂ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮೂರ್ತಗೊಳಿಸುವುದೇ ನಿರ್ದೇಶಿತ. ಅದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಕೇತಗಳ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಆವಿಷ್ಕಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಆಗ್ಡನ್ ಮತ್ತು ರಿಚಾರ್ಡ್ಸ್ ಅವರು ತಮ್ಮ Meaning of Menaning ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕೋನದ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡೀಕರಿಸಿ ಮೇಲೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ:

ಈ ಮಾತುಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ತ್ವದ್ದಾಗುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಹಿತಿ ತನ್ನ ಅನುಭವದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗುರುವಿನಿಂದ ಪಡೆದ ಅನುಭವ ಎರಡನ್ನೂ ಸಮನ್ವಯಿಸಿ ತನ್ನ ಮನೋ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಕಲ್ಪನೆ ಅದೇ ನಿರ್ದೇಶಿತವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಂತೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಭಾಷಾ ಮಾಧ್ಯಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿನೂತನವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಸಾಹಿತಿಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಹಿತಿಯೂ ಹೊಸ ಹೊಸ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ. ಅಂದರೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದ Form ಮತ್ತು Content ಎರಡರಲ್ಲೂ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವುದು ಮುಖ್ಯ.

Form ಮತ್ತು Content ಎಂಬವೆರಡೂ ವಿಭಜಿಸಲಾಗದ ಅಂಶಗಳು ಎಂಬ ಮಾತೂ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ಚಟಾಕಿಯೊಂದು ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿಗೆ, 'ನಿನ್ನ ಹೊಸ ಪದ್ಯವನ್ನು ಓದಿ ತೋರಿಸು'. ಎಂದು ಕೇಳಿದನಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿ 'ನಾನೀಗ ಪದ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ; ಅರ್ಥವನ್ನಿನ್ನೂ ಬರೆದಿಲ್ಲ'. ಎಂದು ಹೇಳಿದನಂತೆ. ಈ ಮಾತು ತೀರಾ ಅಸತ್ಯವೇನಲ್ಲ. ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ತಿರುಳು ಎರಡೂ ವಿಭಜಿಸಬಹುದಾದ ಅಂಶಗಳು ಎಂದಾಯಿತು. ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪುಷ್ಟಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. 'ಪದವಿಟ್ಟು ಅಳುಪದೊಂದಗ್ಗಲಿಕೆ' ಎಂಬ ಮಾತು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಂಥ ಕವಿಗೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದೇ ಹೊರತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕವಿಗಲ್ಲ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಸ್. ವಿ. ರಂಗಣ್ಣ ಅವರು ಧಾರವಾಡದ ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. "ಪದವಿಟ್ಟು ಅಳುಪದ" ಬರೆದುದೇನೂ ದೊಡ್ಡ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಲ ಅಳುಪಿ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತ ಇನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯಾಗಬಹುದಿತ್ತು!

ಇದು ಕಾವ್ಯಗಳ ಕಥೆಯಾಯಿತು. ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಏಕೆಂದರೆ ವಚನಕಾರರು ವಚನಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯ ಬರೆದ ಹಾಗೆ ಕುಳಿತು ಬರೆದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಬಲವಾದ ನಂಬುಗೆ ಇದೆ. ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ವಚನಕಾರರು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ನಂಬುಗೆ ಬಲವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಅನುಭಾವಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವದ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಲಿಪಿಗಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೋಲಶಾಂತಯ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಲಿಪಿಕಾರರು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯೂ ಇದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಲಿಪಿಗಿಳಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ನಮಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಲಿಪಿಗಿಳಿಸುವ ಕ್ರಮ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇತ್ತೆಂಬ ಮಾತು ಇರುವುದರಿಂದ ಉಳಿದೆಡೆ ವಚನಗಳನ್ನು ಯಾರು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ದಾಖಲೆಯಿಲ್ಲ. ಸಂಪಾದನೆಯ ಚೆನ್ನಂಜೆದೇವ, ಎಳಮಲೆಯ ಗುರುಶಾಂತದೇವ ಮೊದಲಾದವರು ವಚನಗಳ ಮಹತ್ವದ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ವಚನಕಾರರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದರೇ ಅವರ ನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದವರು. ಅಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಪುರಾತನ ವಚನಗಳ ಲಿಖಿತ ಆವೃತ್ತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿರಬೇಕು. ಆಧ್ಯಯನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಉದ್ಧರಣೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನೇ ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಸೇರಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ನಂಬಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಂತರದ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಯಾವ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಮಾನಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವಾಗ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಯಾ ಕವಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರತಿಕಾರರು ಮಾಡಿದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಕರು ಗಮನಿಸಿ ಕೊನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೇಖಕರು ತಾವೇ ಬರೆದು ಇಂದು ಲಭ್ಯವಿದೆ.

೨. ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ಆವಿಷ್ಕಾರ

ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಲಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಹೊಸ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಿದರೆ ಮುಂದೆ ಅದುವರೆಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸದೇ ಇರುವ ಭಾಷೆಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ತಂತ್ರಗಳ ಕಡೆ ಗಮನ ಹರಿಸಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದು ಗಣನೀಯ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ಹೊಸ ಭಾಷೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವಾಗ ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನವು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಂಗಳಲೋಕದಿಂದ ಬಂದವರ ಹಾಗೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ತಾಳಿತು. ಅಂದರೆ ವಿಶ್ಲೇಷಕನ ಸ್ವಂತ ಭಾಷೆ, ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಭಾಷೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡುವ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ

ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಾರದು ಎಂಬುದು ಅದರ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ತತ್ವ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಲಿಪಿಯಿಲ್ಲದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಲಿಪಿಗಿಳಿಸಿ ಅದರ ಬಗೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲು ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಭಾಷೆಯ ಧ್ವನಿರೂಪಿ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಲಿಪಿಗಿಳಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಧ್ವನಿಲಿಪಿಯನ್ನೂ ಅದು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಆ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಧ್ವನಿಗೆ ಒಂದೇ ಸಂಕೇತವಿರುವುದರಿಂದ ಉಚ್ಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಲಿಪಿಗಿಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧ್ವನ್ಯಾಲೇಖ ಲಿಪಿಮಾಲೆ (International Phonetic Alphabet)ಯನ್ನು ನೆನೆಯ ಬೇಕು. ಅದನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ೧೮೮೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ಯಾರಿಸ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಆನಂತರ ಅದು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡಿತು. ಇದುವರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ೨೦೦೫ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸುಧಾರಿತವಾದ ಮತ್ತು ಹೊಸದಾಗಿ ರೂಪಿತವಾದ ಧ್ವನಿಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಲಿಪಿಮಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು.

ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಉಚ್ಚಾರಣಾ ರೀತಿಯನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಮತ್ತು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧ್ವನ್ಯಾಲೇಖ ಲಿಪಿಮಾಲೆಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಭಾಷೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಷಾ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಅಂಶಗಳು ಬಹಳ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆರಡೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕರಿಸುವ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದವು. ಇದು ಆ ಎರಡೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸ್ಥೂಲ ಲಕ್ಷಣವಾದರೂ ಅವುಗಳ ವಿವರವಾದ ಚರ್ಚೆ ಭಾಷೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೀತಿನಿತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಬಲ್ಲದು.

೪. ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಬಗೆ

ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಬೆಳೆದು ಬರಲು ಭಾಷಾವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಅಂಶಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆರಡೂ ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದೀಚೆಗೆ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಅಂಗವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದವು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಭಾಷೆ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾದುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೇ ಭಾಷೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಚರ್ಚೆ ಅಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೇ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಗೂ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಗುರಿ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಮರ್ಶೆಯ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆವೃತ್ತಿಗಳೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಇವು ಸಾಕಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವುದೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಎಂಬುದು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇತ್ತು. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ೧೯ನೆಯ ಮತ್ತು ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ನೆರವಾಗಲು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಭಾಷಾಂತರಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ಆನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡಿವೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಲಂಕಾರ, ರೀತಿ, ರಸ, ಧ್ವನಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಕೃತಿಗಳೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೃತಿಗಳೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ರಚನೆಗೊಂಡಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಾವವನ್ನೂ ಬಾವಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ನಿರೂಪಿಸುವ ಭಾಷೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ.

೫. ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸುವಾಗ ನಮ್ಮ ಆಲಂಕಾರಿಕರು ಹೇಳಿದ 'ರೀತಿ'ಯ ವಿವರಣೆ ಇದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ. ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರ, ರಸ, ಧ್ವನಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಚರ್ಚೆಯೊಂದಿಗೆ ರೀತಿಯ ಪ್ರಸ್ತುತವೂ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಲನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ವಾಮನ ತನ್ನ 'ಕಾವ್ಯಾಲಂಕರ ಸೂತ್ರವೃತ್ತಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ಕಾವ್ಯವು ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದರೆ ಸೌಂದರ್ಯವು ಅಲಂಕಾರವಾಗಿದೆ.' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಲಂಕಾರದ ರೂಢವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಬದಲಿಸಿದ. ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೃತ್ರಿಮವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವು ವರ್ಧಿಸಿದರೆ ಕಾವ್ಯಗುಣದಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸೌಂದರ್ಯವು ವರ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಹೀಗೆ ಕಾವ್ಯಗುಣವು ಓಜಸ್ಸು, ಪ್ರಸಾದ, ಶ್ಲೇಷ, ಸಮತಾ, ಸಮಾಧಿ, ಮಾಧುರ್ಯ, ಸೌಕುಮಾರ್ಯ, ಉದಾರತಾ ಅರ್ಥವೃತ್ತಿ, ಕಾಂತಿ ಎಂದು ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ.

ವಾಮನನ 'ರೀತಿರಾತ್ಮಾ ಕಾವ್ಯಸ್ಯ' ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯ ವಿವರಣೆ ವೈದರ್ಭಿ, ಗೌಡೀ, ಪಾಂಚಲೀ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶೈಲಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಯಿತು. ಅವನ ಪ್ರಕಾರ ಓಜಸ್ಸು, ಪ್ರಸಾದ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತು ಗುಣಗಳಿರುವುದು ವೈದರ್ಭೀ ರೀತಿಯೆಂದೂ ಓಜಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದ್ದು ಗೌಡೀ ಎಂದೂ ಮಾಧುರ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಕುಮಾರ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು ಪಾಂಚಾಲೀ ಎಂದೂ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ ರೀತಿ ಎಂಬುದು ಕಾವ್ಯ ನಿರೂಪಣೆಯ ಒಂದು ವಿಧಾನವಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಭಾಷೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವನ್ನು, ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ 'ರೀತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಬಳಕೆಯಿಂದ ವಿವಿಧ ಸಂವೇದನಗಳು ಹುಟ್ಟಬಲ್ಲವು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ವಾಮನಾದಿ ರೀತಿವಾದಿಗಳು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ರೀತಿವಾದಿಗಳು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಈ 'ರೀತಿ' ಗಳು ಬೇರೆಯವರ ವಿಚಾರ ಮಂಥನದಲ್ಲಿ ಲಾಟಿ, ಆವಂತಿ, ಮಾಗಧಿ ರೀತಿಗಳೆಂದು ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡವು. ಏನೇ ಆದರೂ 'ರೀತಿ' ಯ ಮೂಲಭೂತ ಕಲ್ಪನೆ ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದರೊಡನೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಯ್ಯೆ, ಪಾಕಗಳ ಚರ್ಚೆಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಚಿಂತನೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಆ ಚಿಂತನೆಗಳ ಮೂಂಚೂಣಿಯಲಿ ಎಸ್. ವಿ. ರಂಗಣ್ಣ ಅವರ ಹೆಸರು ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ 'ಶೈಲಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಎರಡು ಸಂಪುಟಗಳು ಮಹತ್ತ್ವದವು. ಅವರ 'ಹೊನ್ನಶೂಲ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪ, ರನ್ನ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಲಕ್ಷೀಶ ಮೊದಲಾದವರ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಬರವಣಿಗೆಯೂ ಇದೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಸಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ವಿವಿಧ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷೆಯ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಬಳಕೆಯ ಆಯಾಮಗಳು ದೊರೆಯಲಾರವು.

ಇಂದು stylistics ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಶಾಲ ಕೊಡೆಯ ಕೆಳಗೆ ಹಲವು ವಿಧದ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಇದನ್ನೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ' ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕರು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಸಮನ್ವಯ' ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ (೧೯೬೮) 'ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳ ಗುಟ್ಟು' ಎಂಬ ಸುದೀರ್ಘ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ಅದೇ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಸಾಕ್ಷಿ'ಯಲ್ಲಿ (೧೯೭೮) 'ಕುವೆಂಪು ರಾಮಾಯಣ - ಬರಹಗಾರರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಇವು ಆಗ ಪಂಡಿತರ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನೇನೋ ಪಡೆದವು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಆ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆಯೇ ಆದ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ stylistics ತನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಹರವು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ style ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. 'Style is the man' ಎಂಬ ಮಾತಾಗಲೀ 'Carly has a style' ಎಂಬ ಮಾತಾಗಲೀ ಇಂದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ stylistics ನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜಪಾನ್, ರಶಿಯಾಗಳಲ್ಲಿ stylistics ಹಲವು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿದೆ. ರಶಿಯಾ ದೇಶದ ಮಾಸ್ಕೋ ಸ್ಟೇಟ್ ಲಿಂಗ್ವಿಸ್ಟಿಕ್ ಯುನಿವರ್ಸಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರ್ಮ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ stylistics ಎಂಬುದು ಅಭ್ಯಾಸದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜಪಾನಿನ ಕೆಲವು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಅಭ್ಯಾಸದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದಿಲ್ಲ.

stylistics ಎಂಬ ಪದರಚನೆ ೧೯೩೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಆಗಿ ಕೆಲವು ಭಾಷಾತಜ್ಞರ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಕರ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ಆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ನೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ರೂಪಗೊಂಡುದರಿಂದ 'ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ' ವನ್ನು ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ಅಂಗವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕೆಯ ಇಂಡಿಯಾನಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಚಾರ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲಾದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಥಾಮಸ್ ಸೀಬಿಯೋಕ್ 'Style in Language' (೧೯೬೦) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ನಂತರ stylistics ಗೆ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ತ್ವ ಬಂದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯ ರೋಮನ್ ಯಾಕೋಬ್ಸ್ ಅವರ Closing Statements; Linguistics and Poetics ಎಂಬ ಲೇಖನ ಎಲ್ಲರ ಗಮನ ಸೆಳೆದು, ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಎಂಬ ಸ್ವತಂತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜನನಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ಚಿಂತನೆಗಳು ನಡೆದವು. ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಲೇಸ್ ಚಾಫೆ, ಡರ್ಬಿಶಾಯರ್, ಎನ್ ಕ್ಲೈನ್, ರೋಗರ್ ಫೌಲರ್, ಗಾಲ್ಪರಿನ್, ಎಂ ಎ. ಕೆ. ಹ್ಯಾಲಿಡೇ, ಮಿಡ್ಲ್ ಟನ್ ಮರೆ, ಚಾಟ್ಮನ್ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಲೇಖಕರು ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಲೇಖನ, ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಪಂಡಿತರ ಗಮನ ಸೆಳೆದವು.

೬. ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿ

ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಂಡಿತರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸೋಣ.

೧. ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧದ ಭಾಷಾವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ. ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹಲವು ವಿಧದ ಶೈಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದಾದರೂ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಶೈಲಿಯ ಸೂಕ್ತತೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಭಾಷಾವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿವರಣೆಯೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ.

೨. ವಿಶಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ರೂಪಕ ಮೊದಲಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಶೈಲಿಯ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಗಳ ಬಳಕೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಹೊಸ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಅಲಂಕಾರಗಳ ಬಳಕೆ ಭಾಷಾವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಆಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ.

೩. ಲೇಖಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನೂ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿವಿಧ ರಚನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದರ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ.

೪. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಳಸಲಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗದ ಆಧ್ಯಯನವೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆನಿಸಿದುದನ್ನು ಹೇಳಲು ಆನೇಕ ದಾರಿಗಳಿವೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇರಬಹುದಾದ ಭಾಷಾವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ.

೫. ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಶೈಲಿಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಕವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ.

ಮೇಲಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾಕ್ಯರಚನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಏಕೆ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ; ಒಂದೇ ಮಾತನ್ನು ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಭಿನ್ನ ಭಾವಗಳು ಹೇಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಕೂಲಂಕಷ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ಗುರಿ ಎಂದರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನವೆಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಆವಿಷ್ಕಾರವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಮೂಲತತ್ವಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥವಿಜ್ಞಾನ (semantics)ಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಪಡಿಸುವ ಮೊದಲ ಕಾರ್ಯವನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಭಾಷೆ ಭಾವವನ್ನು ಹೊತ್ತೊಯ್ಯುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾವಸಂಹವನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾಷೆ ನಡೆದುಬಂದ ಇತಿಹಾಸ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಬಹುಜನರ ಬಳಕೆ, ರೂಢಿಯಿಂದ ಬಂದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮೊದಲಾದವು ಸಹಾಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸ್ಪಷ್ಟತೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ಸಾಯು, ಮರಣಹೊಂದು, ತೀರಿಕೊಳ್ಳು, ನಿಧನಹೊಂದು ಮೊದಲಾದ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲದೇ ಬೈಗುಳವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳಿವೆ. 'ಮರದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ನಿಧನರಾದರು' ಎನ್ನಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಅವರು 'ಸತ್ತರು' ಎಂದರೆ 'ಜನರಿಗೆ ಬೇಡವಾಗಿದ್ದರು' ಎಂಬರ್ಥ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ ೯ ಮಕ್ಕಳು ಸತ್ತರು'. ಎಂದಾಗ 'ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ!' ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ಬದಲು 'ಮರಣ ಹೊಂದಿದರು' ಎಂದರೆ 'ಯಾರದೋ ತಪ್ಪಿಗೆ ಯಾರೋ ಬಲಿಯಾದರು' ಎಂಬರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. 'ತೀರಿಕೊಂಡರು' ಎಂದರೆ 'ಅವರ ಕಾಲ ತುಂಬಿ ಬಂದಿತ್ತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ' ಎನಿಸುತ್ತದೆ. 'ನಿನ್ನೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಸತ್ತು ಹೋದರು' ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ಶಿಕ್ಷಕರು 'ಊರಿಗೇ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ. ಅವರು ನಿಧನರಾದರು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು' ಎಂದು ತಿದ್ದಬಹುದು. ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾಗು = ತೀರಿಕೊಳ್ಳು, ಮರಣಹೊಂದು, ಸಾಯು ಎಂದು ಕೊಡಲು ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವೇ ಹೊರತು ಆಯಾ ಶಬ್ದಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಎಂದಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ,

'ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ'

ಎಂದಾಗ ಅದು ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣವೆಂದೂ

'ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ'

ಎಂದಾಗ ಅದು ಕೆಟ್ಟ ಗುಣವೆಂದೂ ಅನಿಸಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಅಧಿಕ' ಎಂದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಹೆಚ್ಚು'. ಆದರೂ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವು ಭಿನ್ನ ಭಾವನಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಭಾಷೆಯ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಐ. ಆರ್. ಗಾಲ್ಪರಿನ್ ಅವರ ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯವೃಂದ ಸಮಾರೋಪ ಮಾಡುತ್ತದೆ:

Stylistic analysis in linguistics refers to the identification of patterns of usage in speech and writing. Stylistic analysis in literary studies is usually made for the purpose of commenting on quality and meaning in a text. Stylistics, in other words, is the study of style used in literary and verbal language and the effect writer or speaker wishes to communicate to the reader or hearer. It attempts to establish principles capable of explaining the particular choices made by individual and social groups in their use of language, such as socialization, the production or reception of meaning, literary criticism and critical discourse analysis.

ಮೇಲಿನ ಉದ್ಧರಣೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪಿಸಬಹುದು:

ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯ ವಿವಿಧ ಪರಿಗಳ ಆಧ್ಯಯನವೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ. ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪದಗಳ ಬಳಕೆ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅರ್ಥ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥ ಓದುಗನಿಗೆ ತಲುಪಲು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಯಾವ ವಿಧಾನ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಆಧ್ಯಯನವೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ.

ಪದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಗದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಂವಹನಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲ ಬರಹಗಾರರ, ಬುದ್ಧಿವಂತ ಓದುಗರ ಅನುಭವ. ಆ ಪದಪ್ರಯೋಗ ವೈವಿಧ್ಯದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯೇ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಎಂಬುದು ಮೇಲಿನ ಉದ್ಧರಣೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

೨. ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ತತ್ತ್ವಗಳು

ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಕೆಳಗಿನ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ:

೧. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಾರ ಪದ್ಯವೇ ಇರಲಿ, ಗದ್ಯವೇ ಇರಲಿ ಅದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾಧನವಾದ ಭಾಷೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

೨. ಒಂದು ಭಾವವನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹಲವು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುವಾಗ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಏಕೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ, ಬೇರೆ ರೀತಿಗಿಂತ ಆ ರೀತಿಗೆ ಇರುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನು ಎಂಬುದರ ವ್ಯಕ್ತ ಚಿಂತನೆ.

೩. ರಸಾತ್ಮಕತೆಯೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೂಲ ಗುರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಗುರಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಾಧಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ.

೪. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮೂಲತಃ ಭಾವವನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದುದು, ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವಂಥದ್ದು ರಸದಲ್ಲಿ ಪರಿಪಾಕಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಎಷ್ಟು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ ಎಂಬುದರ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ಗುರಿ.

೫. ಈ ಗುರಿಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಬಳಸಲಾದ ಭಾಷಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ತಂತ್ರಗಳು ಯಾವುವು ಮತ್ತು ಅವು ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ವಿವೇಚನೆ .

೬. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೂ ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಸ್ತುವಿಗೂ ಸಂಬಂಧದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ.

ಮೇಲಿನ ತತ್ತ್ವಗಳು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು.

ಅನೇಕ ರಸ್ತೆಯ ಸೂಚನೆಗಳಲ್ಲಿ

‘ನಿಂತು ಹೊರಡಿ’ ಅಥವಾ

‘ಎಡಬದಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕು’

ಮೊದಲಾದ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಇವುಗಳ ಭಾಷಾಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು.

೧. ಇವು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ವೇಗವಾಗಿ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯ.

೨. ಎಲ್ಲರೂ ಇವನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು, ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತಪ್ಪದೇ ಪಾಲಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿವೆ.

೩. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನದು ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಇದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯದು ಉಪದೇಶದಂತೆ ಇದೆ.

೪. ಈ ಸೂಚನೆಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಲ್ಲ.

೫. ಮೊದಲಿನದು ದ್ವೀತಿಯ ಪುರುಷದ ನೀವು ಅಥವಾ ತಾವು ಎಂಬ ಕರ್ತೃವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯದು ಕರ್ತೃವಿಲ್ಲದ ರಚನೆಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿ ‘ಎಲ್ಲರೂ’ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

೬. ‘ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲಬೇಕು?’ ಮತ್ತು ‘ಯಾವುದರ ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಬೇಕು?’ ಎಂಬ ಉಪಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಸಂಭಾವ್ಯವಾದರೂ ಆ ಫಲಕಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ ಸ್ಥಳಗಳೇ ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ’. ‘ಎಡಗಡೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಬಲಗಡೆಯಿಂದ ವಾಹನಗಳು ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ವರೆಗೆ’ ಅಥವಾ ‘ನೀವು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ರಸ್ತೆಯ ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರತು ಅದರ ನಡುವೆ ಅಥವಾ ಬಲಗಡೆಗೆ ಅಲ್ಲ’ ಎಂಬ ಉತ್ತರಗಳು ಉತ್ತವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಇವೆ.

೭. ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಶಬ್ದಗಳು ಸಾದಾ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅರ್ಥವಾಗುವಂಥ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಪ್ರೌಢ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲ. ‘ನಾಮ, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಚಲಿಸಿ’ ಎಂದೋ ‘ಪಥದ ವಾಮಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಿ’ ಎಂದೋ ಆ ಸೂಚನೆಗಳಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಉತ್ತಿಗಳಿಗೇ ಹೀಗೇ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ ಒಂದು ಕಾವ್ಯಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೋ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಆತ್ಮಕಥೆ, ವಿಚಾರ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿಯೋ ಬಳಕೆಯಾದ ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೊಂದು ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಉಹಿಸಬಹುದು.

೮. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಕನ್ನಡದ ಬರವಣಿಗೆ ರೂಪಗೊಂಡುದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೪೫೦ರ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನ ದಾಖಲೆಯಾದರೂ ಭಾಷೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲೇ ರೂಪಗೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬುದು ತರ್ಕಬದ್ಧ ವಿಚಾರ. ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನಾಡುವ ಜನ ಕ್ರಿ. ಶ. ಪೂರ್ವದ ೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುರಬಹುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಬಹುದಾದ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ ಎಂದು ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ, ೧೯೪೬, The Heritage of Karnataka.) ಅದಿದ್ದರೂ ಕ್ರಿ. ಶ. ಪೂರ್ವ ೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೪೫೦ರ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನ ದೊರೆಯುವವರೆಗಿನ ೭೫೦ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದು ಉಹಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ದಾಖಲೆಗಳ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ.

ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ :

ನಮಃ ಶ್ರೀಮತ್ಪದಂಬಪನ್ನಾ ಗ ಸಂಪನ್ನನ್ಯಲಭೋರ(ನಾ) ಅರಿಕ
ಕುಸ್ಥಭಜೋರನಾಳ ನರಿದಾವಿ(ಳ) ನಾಡುಳ್ ಮೃಗೇಶನಾ
ಗೇನ್ವಾಭೀಳಭೃಟ ಹರಪ್ಪೋರ್ ಶ್ರೀಮೃಗೇಶನಾಗಾಹ್ವಯ
ರಿವ್ವರಾ ಬಟರಿಕುಲಾಮಲವ್ಯೋಮತಾರಾಧಿನಾಥನ್ನಳಪ
ಗಣಪಶುಪತಿಯಾ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥ ಬಹುಶತಹವನಾ
ಹವದು(ಳ) ಪಶುಪ್ರಧಾನ ಶೌರ್ಯೋದ್ಯಮಭರಿತೋ(ನ್ದಾನ)
ಪಶುಪತಿಯೆನ್ನು ಪೊಗಟಿಪ್ಪೊಟ್ಟಣ ಪಶುಪತಿ
ನಾಮಧೇಯನಾಸರಕ್ಕೆಲ್ಲಭಟರಿಯಾ ಪ್ರೇಮಾಲಯ
ಸುತನ್ ಸೇನ್ವಕ ಬಣೋಭಯದೇಶದಾ ವೀರಾಪುರುಷ ಸಮಕ್ಷ
ದೆ ಕೇಕಯ ಪಲ್ಲವರಂ ಕಾದೆರಿದು ಪತ್ತಜಯನಾ ವಿಜ
ಅರಸನ್ ಬಾಳಟ್ಟು ಪಲ್ಮಿಡಿಲಂ ಮೂಳಿವಳಿಲಂ ಕೊ
ಟ್ಟಾರ್ ಬಟಾರಿಕುಲದೊನಳಕದಮ್ಬನ್ನಳ್ತೋನ್ ಮಹಾಪಾತಕನ್
ಇವ್ವರಂ ಸಟ್ಟಿದರ್ ವಿಜಾರಸರುಂ ಪಲ್ಮಿಡಿಗೆ ಕುಟು
ಮ್ಬಿಡಿವಿಟ್ಟಾರ್ ಅದಾನಳಿವೊನ್ನೆ ಮಹಾಪಾತಕಮ್

ಮೇಲಿನ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದ ಉದ್ಧರಣೆಯಲ್ಲಿಯ ನಾಡುಳ್, ಅಪ್ಪೋರ್, ಇವರಾ, ಆಹವದುಳ್, ಅದಾನ್, ಅಟುವೊನ್ನೆ, ಕೊಟ್ಟಾರ್ ಮೊದಲಾದ ಕನ್ನಡ ಪ್ರತ್ಯಯ ಯುಕ್ತ ಪದಗಳಲ್ಲದೇ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳೂ ಇವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸೇರಿವೆ : ತಾರಾಧಿನಾಥನ್, ಸುತನ್ ಹೀಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಾದ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ – ಆನ್, ಚತುರ್ಥಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಇಂದಿನಂತೆ -ಗೆ ಇತ್ತೆಂದೂ ಇಂದಿನ -ಆರು ಎಂಬ ತ್ರಿಯಾವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯ ಅಂದು-ಆರೆಂದಿತ್ತೆಂದೂ ಮೊದಲಾಗಿ ಲಕ್ಷಣಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಅದು ಕನ್ನಡದ ಶಾಸನವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಅನಂತರದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಂಪ ಪೂರ್ವಯುಗದಲ್ಲಿ 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' (ಸು. ೮೫೦) ದಿಂದ ಆರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದು ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥ ಆಗಿರುವುದರಿಂದಾದರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಅದರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ

ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರನ ಭಾಷಾದೃಷ್ಟಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಪ್ರಕಾರ ನೋಡುವೆನ್, ಬೇಡುವೆನ್ ಎಂಬ ರೂಪಗಳು ಉತ್ತರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದರೆ ಆವೇ ರೂಪಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೋಟ್ಟೆನ್, ಬೇಟ್ಟೆನ್ ಎಂದಿವೆ ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಹೇಳಿದ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಮಾರ್ಗಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ವಾಸ್ತವವಾಗಿದೆ. ಇಂದು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಕಾರ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಭೇದಗಳೂ ಇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಕುಲಬುರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಬಿದರೆ ಕಡೆಯ ಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ಕಾರವಾರ ಮತ್ತು ಮಂಗಳೂರು ಕಡೆಯ ಭಾಷೆಗಳು ಇತರ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗಿಂತ ಸಾಕಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ನೃಪತುಂಗನು ಅಥವಾ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರನು ಕೊಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪಂಡಿತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಮಾರ್ಗದವನಾದ ಪಂಪನಲ್ಲಿಯೂ ನೋಟ್ಟು ಮಾಟ್ಟು, ಬೇಟ್ಟು ಎಂಬ ದಕ್ಷಿಣ ಮಾರ್ಗದ ರೂಪಗಳು ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ ಈ ಭಾಷಾ ಲಕ್ಷಣ ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರನ ಮಾರ್ಗಭೇದದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗವು ದಂಡಿಯ 'ಕಾವ್ಯದರ್ಶನ'ವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ವೈದರ್ಭಿ, ಗೌಡೀ ರೀತಿಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದನೆಂದು ಉಹೆ ಮಾಡಬಹುದಾದರೂ ಮಾರ್ಗಭೇದಗಳಿದ್ದವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾದ ಪದಗಳ ಪಟ್ಟಿ ತಯಾರಾಗಬೇಕು.

ಇನ್ನು ಪಂಪಯುಗಕ್ಕೆ ಬರೋಣ. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಮಾಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಆದಿಪಂಪನ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' ಮತ್ತು 'ಆದಿಪುರಾಣ' ಅವನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೯೪೧ ಎಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅವನು ಬಳಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೦ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಹಳಗನ್ನಡದ ರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹೀನಕುಲದವನೆಂದು ಪದೇ ಪದೇ ಅವಹೇಳನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕರ್ಣನ ಆಕ್ರೋಶ ಭರಿತ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ,

ಕುಲಮನೆ ಮುನ್ನ ಮುಗ್ಗಡೆಪಿರೇಂ ಗಳ ನಿಮ್ಮ ಕುಲಂಗಳಾಂತು ಮಾ

ಮಲೆವನನಟ್ಟಿ ತಿಂಬುವೆ ಕುಲಂ ಕುಲಮಲ್ಲು ಚಲಂ ಕುಲಂ ಗುಣಂ

ಕುಲಮಭಿಮಾನಮೊಂದೆ ಕುಲಮಣ್ಣು ಕುಲಂ ಬಗೆವಾಗಳೀಗಳೀ

ಕಲಹದೊಳಣ್ಣ ನಿಮ್ಮ ಕುಲವಾಕುಲಮಂ ನಿಮಗುಂಟು ಮಾಡುಗುಂ

(ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ, ಆಶ್ವಾಸ. ೧೧. ಪದ್ಯ ೨೧)

ಕುಲವೆಂದರೆ ಶೌರ್ಯ, ಆಭಿಮಾನ, ವೀರ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅವನ ಜನ್ಮವಲ್ಲ. ಕುಲದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡುವ ನಿಮಗೆ 'ಕುಲ'ವು 'ಆಕುಲ'ವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕುಲ, ಆಕುಲ ಶಬ್ದಗಳ ಶಕ್ತಿಯುತ ಪ್ರಯೋಗ ಮರೆಯಾಲಾರಂದಂಥ ಅನುಭವ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪಂಪನಿಂದ ಇಂಥ ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬಹುದು. ಶೈಲಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವ ಆಗತ್ಯವಿದೆ.

ಆ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಯಾ ಕಾಲದ ಈ ಮೂರೂ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ನೇರವಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಬೀರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯೇತಿಸಹಾಸದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜರು ಅಥವಾ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಇಂಥದೇ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಾಹಿತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ತಂದುದನ್ನೂ ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಹೇರುಪೇರಾದುದನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ತನ್ನನ್ನು ಆರ್ಜುನನ ಮೇಲೆ ಆರೋಪಿಸಿ ಮಹಾಭಾರತ ಕಥೆಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಅರಿಕೇಸರಿ

ಪಂಪನ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯ ಹೇರಿದಾಗ ಪಂಪನಿಗಾದ ಹಿಂಸೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಮೂಲ ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಪಾಡುಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕೆಲವು ಅವಾಸ್ತವತೆಗಳು ಪಂಪಭಾರತದಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿಕೊಂಡವು. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಐವರು ಪಾಂಡವರ ಪತ್ನಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿ ಇಲ್ಲಿ ಆರ್ಜುನನ ಪತ್ನಿ ಮಾತ್ರ ಆದಳು. ಇಂಥ ಅನೇಕ ಅಸಂಬಂಧತೆಗಳನ್ನು ಅವನ ಕಾವ್ಯ ವೈಖರಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇನ್ನು ಆ ಕಾಲದ ರತ್ನತ್ರಯರಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿಬ್ಬರು, ರನ್ನ ಮತ್ತು ಪೊನ್ನ, ತಮ್ಮ ಕವಿತ್ವದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. ರನ್ನನ 'ಸಾಹಸ ಭೀಮ ವಿಜಯ'ವು ಭೀಮ ದುರೋಧನರ ಗದಾಯುದ್ಧದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನ ಕಾವ್ಯ ಶೈಲಿ ಪಂಪ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ರನ್ನನ ಈ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ.

ಇದು ಲಾಕ್ಷಾಗೇಹದಾಹಕ್ಕೆದು ವಿಷವನು ವಿಷಾನ್ನಕ್ಕೆದಾ ನಾಡಜೂದಿಂ
ಗಿದು ಪಾಂಚಲೀಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆದು ಕೃತಕ ಸಭಾಳೋಕನಭ್ರಾಂತಿಗೊಂದೋ
ವದೆ ಪೊಯ್ಯಂಕಾಲ್ಗಳಂ ತೋಳ್ಳಳನಗಲುರಮಂಕೆನ್ನೆಯೆಂತಿಯೆಂ ಕೋ
ಪದಿನಯ್ಯಂ ದುರ್ನಯಕ್ಕಯ್ಯೆಡೆಯನುರು ಗದಾದಂಡದಿಂ ಭೀಮಸೇನಂ
(ಕವಿ ರನ್ನನ 'ಗದಾಯುದ್ಧ ಸಂಗ್ರಹಂ', ೮-೧೨)

ಭೀಮ ಮತ್ತು ದುರೋಧನರ ಗದಾಯುದ್ಧದ ಬೀಕರತೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲು ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರೆಯಂಥ ದೊಡ್ಡ ಸಾಲಿನ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಬಳಸಿದುದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ರನ್ನನ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಪಂಪನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬಹುದು.

ಇನ್ನು ಅಭಿನವಪಂಪನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾಗಚಂದ್ರನ 'ಪಂಪರಾಮಾಣ'ವು ಭಾಷಾಶೈಲಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪಂಪ ಮತ್ತು ರನ್ನರ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಲಲಿತವಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಪಂಪರಾಮಾಣ ಸಂಗ್ರಹ'ಕ್ಕೆ (೧೯೩೬) ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದ ತಿರುವಳ್ಳೂರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಘವಾಚಾರ್ ಮತ್ತು ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರು ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ನಾಗಚಂದ್ರನ ಶೈಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ಗುಣ ಅದರ ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿ ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಾಗಚಂದ್ರನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೃದುತ್ವ, ಮಾಧುರ್ಯ, ಲಾಲಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಆ ಕಾವ್ಯದ ಈ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯೇ ಸಾಕು. ನೋಡಿ,

ನಸುಬಿಸುಪೇಷೆ ಮೆಯ್ ಮಗುಳೆ ಕೆತ್ತುವ ತಾಣಮೆ ಕೆತ್ತೆ ಮಂದಮಾ
ದುರ್ನಿರ್ಗಲೆ ನಾಸಿಕಾಮುಕುಳದಿಂದಿನಿಸುಂ ಪೊಪಪೊಣ್ಣೆ ತಳ್ಳು ಸಂ
ದುಸಿದೆಮೆ ಬಿರ್ಚೆ ಕಣ್ಣುಲರ್ಗುಳುಳ್ಳರಲುತ್ತಿರೆ ಜಾನಕೀಯೆನು
ತ್ತುಸಿದುರ್ನಿದೆಫಣ್ಣಿನಾ ರಘುಕುಲಾಂಬರ ಚಂಡಮರೀಚೆ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ
(ಪಂಪರಾಮಾಣ ಸಂಗ್ರಹ, ೪-೭೨)

ಮೂರ್ಛೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತ ರಾಮ 'ಜಾನಕೀ' ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತ ಏಳುವ ರೀತಿ ಚಿತ್ರವತ್ತಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಆ ಕಾಲದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಣಿಸಬಹುದು.

ಆನಂತರದ ಮಹತ್ವದ ಯುಗ ಬಸವ ಯುಗ ಅರ್ಥಾತ್ ವಚನಕಾರರ ಯುಗ, ಸಾಹಿತ್ಯಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಯಾವ ಒತ್ತಡವೂ ಇರಬಾರದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಚನಗಳಿಗೆ ಇದ್ದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬೇರೆ ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. 'ತನ್ನ ತಾನರಿದರೆ ತನ್ನರಿವೇ ಗುರು' ಎಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಇತರರ ಅನುಕರಣೆಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ.

೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೧೮೬೯ರಲ್ಲಿ ಕಳಚೂರಿ ಮನೆತನದ ಇಮ್ಮಡಿ ಬಿಜ್ಜಳ ಮುಮ್ಮಡಿ ತೈಲನನ್ನು ಚಾಲುಕ್ಯರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣಿಯಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿ ತನ್ನ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ. ಕಲ್ಯಾಣಿಗೆ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ ಎಂದೂ ಹೆಸರಿತ್ತು. ಬಿಜ್ಜಳ ತನ್ನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ. ವೀರಶೈವನಾದ ಬಸವೇಶ್ವರನನ್ನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ತಾನು ಸ್ವತಃ ಜೈನನಾಗಿದ್ದರೂ ಅಬಲೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಜೈನ ಮತ್ತು ವೀರಶೈವ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಪರವಾಗಿ ತೀರ್ಪನ್ನಿತ್ತು ಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದ. ಅನೇಕ ಜೈನರು ವೀರಶೈವರಾಗಿ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನೂ ಸಹಿಸಿದ್ದ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ವೀರಶೈವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಹತೈಗೀಡಾದ. ರಾಜ ಮನೆತನದ ಜೈನರೂ ವೀರಶೈವರ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡ ನಡೆಸಿದರು. ವೀರಶೈವರ ಮುಂದಾಳುವಾಗಿದ್ದ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಕಲ್ಯಾಣ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಬೇಕಾಯಿತು. ಇದು ಕಟುವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯ.

ಬಸವೇಶ್ವರರು ಬಿಜ್ಜಳನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಾಲವೆಂದರೆ ಅದು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಉನ್ನತಿಯ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಬೆಂಬಲವಿತ್ತು. ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜ ಭಂಡಾರದಿಂದ ಹೇರಳ ಹಣ ಹರಿದು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಸವೇಶ್ವರರು ನಿರೂಪಿಸಿ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಸ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಜೈನ ಧರ್ಮಾನುಯಾಯಿಗಳಿಂದ ವಿರೋಧವೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಧನದ ಬಲ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಲೆಕ್ಕಿಸದೇ ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಧರ್ಮ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ರಾಜನ ಹತೈಯಲ್ಲಿ ಅವಸಾನಗೊಂಡಾಗ ಖಡ್ಗ ತನ್ನ ಕೈಚಳಕವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ರಾಜಕೀಯದ ಮೇಲುಗೈಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ಇದು ಧರ್ಮದ ಸೋಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಖಡ್ಗ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತೆಂದೇ ಅನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದು ವಿಶ್ವಾದ್ಯಂತ ನಾವು ನೋಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಹೊಸ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ ಅವರು ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳು. ಅವು ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದೆಯೂ ಆಮೂಲ್ಯ ಸಂಪತ್ತಾಗಿ, ಕನ್ನಡದ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಆಡು ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದ ಮೊದಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ಆರಾಧ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಸವೇಶ್ವರ ಉಪನಯನವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋದನೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ ತನಗಾದ ಹೊಸ ದರ್ಶನದಿಂದ ಹೊಸ ಧರ್ಮವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ. ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಗೆ ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ದೀಕ್ಷೆ ಹೊಂದಿದವನು ಭಕ್ತ. ದೀಕ್ಷೆ ಬರಿ ಹೊರಮೈಯ ವ್ಯಾಪಾರ ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಗುರುವು ತನ್ನ ಅಂತಃಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಕ್ತನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಉದ್ದೀಪನಗೊಳಿಸಿ ಅವನ ಆತ್ಮದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಸಾಧನೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಶಿಷ್ಯ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೊಡನೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮದ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಒಂದೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಹಂತಗಳನ್ನೇ ಆರು ಸ್ಥಲಗಳು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನ ಅಂತರಂಗ ಅನುಭವಿಸುವ ವಿವಿಧ ಅನುಭವಗಳು ಅನೇಕ ಕಡೆ ವಿವರಣೆಗೊಂಡಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಶರಣರೂ ಈ ಆರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಅನುಭವಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವಿದೆ. ವೈವಿಧ್ಯವಿದ್ದರೂ ಆಯಾ ಅನುಭವದ ಹಂತವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶರಣರ ಅನುಭವದ ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಇದ್ದರೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರೂ ದೀಕ್ಷೆ ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಶರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಶರಣರಾದವರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಜಾತಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ದೀಕ್ಷೆ ಹೊಂದಿದ ಉಳಿದವರು ಭವಿಗಳು. ಅವರಿಗೆ ಜನನ ಮರಣಗಳ ಚಕ್ರ ಹತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಬೋಧಿಸಿದ ತತ್ವ ಗಳು ಅದ್ವೈತ ತತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಇವೆ.

ಹೀಗೆ ಶರಣರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ವಚನಗಳೆಂದು ಪ್ರತೀತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಉದ್ದೇಶ. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಧಾನವೆಂದಾಗ ಅವುಗಳು ಹೇಳುವ ವಿಷಯಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಗಮನವಿಟ್ಟು ವಿವರಣೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷಾಶೈಲಿಯನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಬಸವೇಶ್ವರರ ಈ ವಚನ ನೋಡಿ.

ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದನಯ್ಯಾ:

ಎನ್ನುವನು ಕಾಯಯ್ಯಾ, ಕಾಯಯ್ಯಾ!

ಹುರುಳಿಲ್ಲ. ಹುರುಳಿಲ್ಲ.

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ, ಶಿವದೋ! ಶಿವದೋ!!

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ೧೨)

ಇಲ್ಲಿ 'ಅಯ್ಯಾ' ಎಂಬ ಸಂಬೋಧನೆ ಅಥವಾ ಆರ್ತ ಕರೆ ಭಾಷೆಯ ಆಡುರೂಪದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವೈರಾಗ್ಯದ ಮಾತು ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದಂತೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಗೋಜಿಲ್ಲದೇ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಾತನ್ನು ಬಂದಂತೆಯೇ ಆಡುವ ಶೈಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಈ ವಚನ ನೋಡಿ.

ಎನಗೊಂದು ಲಿಂಗ, ನಿನಗೊಂದು ಲಿಂಗ,

ಮನೆಗೊಂದು ಲಿಂಗವಾಯಿತ್ತು.

ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ಭಕ್ತಿ ಜಲವ ಕೂಡಿ,

ಉಳಿ ಮುಟ್ಟದ ಲಿಂಗವ

ಮನ ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲುದೇ? ಗುಹೇಶ್ವರ.

(ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ೨೦೭)

'ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ಭಕ್ತಿ ಜಲವ ಕೂಡಿ' ಎಂಬ ಮಾತು ನೇರ ನುಡಿಯ ಉದಾಹರಣೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಭಾವನೆಯನ್ನು ನೇರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ರೀತಿ ಮೋಹಕವಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನ ಈ ವಚನ ನೋಡಿ. ಆಡು ನುಡಿಯ ವೈಖರಿ ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಎನ್ನ ಮಾಟ, ಕುರುಡ ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ನಗೆಯ ನಕ್ಕಂತಾಯ್ತು.

ಶ್ರೋತ್ರನಾಶನಲ್ಲಿ ಜಯ ಸ್ವರನ ಪಾಡಿದಂತಾಯ್ತು.

ಬೆಳ್ಳಿ ಹಣ್ಣಿಗೆ ತಾಳಿಹ ದೃಷ್ಟದಂತಾಯ್ತು.

ನಾ ಬಂದ ಲೀಲೆಯನ್ನಾರಿಗೆ ಹೇಳುವೆ

ನಿಃಕಳಂಕ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ?

(ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ೨೨)

ಮುಂದಿನ ಯುಗ ಷಟ್ಪದಿಯುಗ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಪ್ರಮುಖನೂ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಯುಗಕ್ಕೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸಯುಗ ಎಂದು ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಚಾಮರಸ, ರಾಘವಾಂಕ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರಮುಖರು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳ ಜಟಿಲ ರಚನೆಯಿಂದ

ತೀರಾ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಧಾರವಾಡ ಕಡೆಯ ಕೋಳಿವಾಡ ಗ್ರಾಮದ ಸುತ್ತಲ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಷಟ್ಪದಿಯ ಲಾಲಿತ್ಯ ಹಗುರವೆನಿಸಿ ಸುಲಭ ಅರ್ಥವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನೋಡಿ.

ಡಾವರಿಸಿದುದು ವಿವಿಧ ವಾದ್ಯ ವಿ

ರಾವವಬಜೋದ್ಯವನ ಭವನವ

ನಾ ವಿಗಡ ಭಟ ಕಟಕವಿದ್ದುದು ಬಲಿದ ಬೊಬ್ಬೆಯಲಿ

ಗೋವಳನ ಬರಹೇಳು ದಾರಿಯಲಿ

ದೇವ ಗಡ, ಬರಹೇಳು ತೋರಾ

ಕಾವವರ ತಾ ಕೊಲುವೆನೆಂದೊದರಿದನು ಕಲಿ ಚೈದ್ಯ.

(ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿ, ಸಭಾಪರ್ವ, ೫೮)

ಶಿಶುಪಾಲ ಕೃಷ್ಣನ ವಿರುದ್ಧ ಸಾರಿದ ವೈರತ್ವದ ಒಂದು ಪರಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ವರ್ಣನೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಉದಾಹರಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. 'ಸೈನ್ಯ ಜೋರಾಗಿ ಕಿರಿಚಿತು' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು 'ಬಲಿದ ಬೊಬ್ಬೆಯಲಿ ಕಟಕವಿದ್ದುದು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. 'ಕೂಗು' ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದಲ್ಲಿ 'ಒದರು' ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗವೇ ಇವನು ಧಾರವಾಡ ಕಡೆಯವನು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಅನೇಕ ಪದಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಮುದುಗೂಗೆ (ಮುದಿಗೂಬೆ), ಡೊಳ್ಳಾಸ (ಮೋಸ), ಸೇಕ (ಶಾಖ) ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಬ್ದಗಳು ಕಾವ್ಯದ ಯಾವ ಭಾಗವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡರೂ ಕಾಣದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಂತೆ ಚಾಮರಸನೂ ಭಕ್ತಿ ಕಾವ್ಯದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ. ಮುಂದೆ ಬಂದ ಷಡಕ್ಷರಿ ಪಂಪನಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರೌಢವಾದ 'ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದ. ಅವನ ರಚನೆ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಡಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ನೋಡಿ,

ಸಕ್ಷಮ ದಕ್ಷ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಚಕ್ಷಣ ಸುಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಣೇಕ್ಷಣಾ

ರಕ್ಷಿತ ಲಕ್ಷಿತೇಶ್ವರ ಮುಮುಕ್ಷು ಜಿತಾಕ್ಷ ಮಹೋಕ್ಷ ಲಕ್ಷ ಘಾ

ಲಾಕ್ಷ ತರಕ್ಷು ರಾಕ್ಷಸ ವಿಪಕ್ಷ ವಳಕ್ಷ ಸರಕ್ಷ ದೇಹ ಮೋ

ಹಕ್ಷಯ ದಕ್ಷ ರಕ್ಷಿಪುದದೋಕ್ಷಜ ಪಕ್ಷ ಶಿವಾಕ್ಷಿ ಸಂಭವಾ

(ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸಂ, ೧-೧೦)

ಶಿವನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಜನಿಸಿದವನನ್ನು 'ರಕ್ಷಿಪುದು' ಎಂದು ಕೇಳುವ ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಭಾಗದ ಅರ್ಥ ಕಠಿಣವಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಹಳೆಯ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ನಡುಗಾಲದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ಕಾವ್ಯಗಳೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದವು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಂಡಿತರ ಸೊತ್ತು ಆಗಿದ್ದು ಪಂಡಿತರಿಗಾಗಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ೧೮-೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಗದ್ಯ ಲೇಖನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುನಾರಾಯಣನ 'ಮುದ್ರಾಪಂಜೂಷ' ಮತ್ತು ಮುದ್ದಣನ 'ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ' ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಸುಲಲಿತ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಸುಂದರ ಕೃತಿಗಳು. ೧೯೦೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ರಚಿತವಾದ 'ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ'ವು ಮುದ್ದಣ ಮನೋರಮೆಯರ ಸಂವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಇಂದಿನಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಹೊಸಗನ್ನಡದ ರೂಪ ತಾಳಿತ್ತು. ಆದರೂ ಮುದ್ದಣ ತನ್ನ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡದ ಮೆರುಗನ್ನು ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸ್ಪರ್ಶ ಬಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೋಡಿ,

ಕರ್ಮಣಿಸರದೊಳ್ ಚೆಂಬವಳಮಂ ಕೋದಂತಿರೆ ರಸಮೊಸರೆ ಲಕ್ಷಣಂ ಮಿಕ್ಕಿರೆ ಎಡೆಯೆಡೆಯೊಳ್ ಸಕ್ಕದದ ನಲ್ಲಡಿ ಮೆಲೆಯೆ ತಿರುಳ್ಳನ್ನ
ಡದೊಳ್ ಕತೆಯ ನುಸಿರ್ವೆಂ.

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಖಂಡಿತ ಮುದ್ದಣ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯಲ್ಲ. ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಸರಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ
'ಮೆಲೆಯೆ', 'ಲಕ್ಷಣಂ ಮಿಕ್ಕಿರೆ' ಮೊದಲಾದ ಹಳಗನ್ನಡದ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಂದಿರುವುದರಿಂದ ಶೈಲಿಗೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು
ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶೈಲಿಯಲ್ಲ, ಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಶೈಲಿ. ಈ ಶೈಲಿಗೆ ಎಸ್. ವಿ. ರಂಗಣ್ಣ ಅವರು ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆ 'ಸಾಮಾನ್ಯ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ
ಸುವರ್ಣದ ಚೌಕಟ್ಟು' ಎಂಬ ವರ್ಣನೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಶಾಲ ಸಾಗರದ ವಿವಿಧ ಅಲೆಗಳ ಶೈಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯೇ
ವೇದಿಕೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಶೈಲಿ ವೈವಿಧ್ಯಗಳ ದಿಕ್ಕೊಚ್ಚಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ
ಕೊಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಶೈಲಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸೋಣ. ಅದರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನ ಬಳಸುವ ವಿವಿಧ
ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ನೋಡೋಣ.

೯. ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ಮಾನದಂಡಗಳು (1)

ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ಮಾನದಂಡಗಳು ಐದು ವಿಧವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ:

೧. ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ಧಾರ

೨. ಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ

೩. ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ

೪. ವಿವಿಧ ಶೈಲಿ ಪ್ರಯೋಗ

೫. ಅನುಭವದ ಆಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ನೋಡೋಣ.

೯.೧. ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ಧಾರ

ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ ಪಠ್ಯ ಗದ್ಯವೇ, ಪದ್ಯವೇ, ಗದ್ಯ ಮತ್ತು ಪದ್ಯ ಮಿಶ್ರಿತ ಚಂಪೂವೇ, ಪತ್ರವೇ, ಜಾಹೀರಾತೇ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸುದ್ದಿ
ಅಥವಾ ಸಮಾಚಾರವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಬರವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ
ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಅದರದೇ ಆದ ಸನ್ನಿವೇಶ, ತರ್ಕ, ಉದ್ದೇಶ, ಪ್ರಯೋಜನ ಮತ್ತು ಮಾನದಂಡಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಆಯಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೆ
ಪರಂಪರಾಗತ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟುಗಳು ಮತ್ತು ಸಮಾಜಿಕ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳಿಂದ ರೂಪಗೊಂಡ, ಅಲಿಖಿತವಾದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವ
ನಿಯಮಾವಳಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ,

'ಪ್ರಿಯೆ, ನಿನ್ನ ಮಧುರ ಮಾತು ಸದಾ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.'

ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗ ನಿರೂಪಣೆಯ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದೇ ಹೊರತು ಜಾಹೀರಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅನಿಸಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ತೀರಾ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಭಾವನೆ. ಆ ಭಾವನೆ ಯಾವಾಗಲೂ ವೈಯಕ್ತಿಕವೇ ಎಂದು ಪ್ರತೀತವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವೆನಿಸಲಾರದು. ಅದೇ ರೀತಿ,

‘ಏಳು ಚೆನ್ನೆ, ಬೆಳಗಾಯಿತೇಳು, ನೇಸರನು ಕರೆಯುತಿಹನು’

ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ ಯಾವುದೋ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು ಎಂದೆನಿಸಲು ಕಾರಣ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾದ ‘ಚೆನ್ನೆ’, ‘ನೇಸರನು’ ಎಂಬ ನಾಮಪದಗಳ ಮತ್ತು ‘ಕರೆಯುತಿಹನು’ ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಪ್ರಯೋಗ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ನಡೆಯಲ್ಲಿಯ ಛಂದೋಬದ್ಧತೆ. ಛಂದೋಬದ್ಧವಲ್ಲದ ಕವಿತಾ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪದ್ಯದ್ದೇ ಆದ ನಡೆಯೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾದ ಶಬ್ದಗಳೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗದ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬಿ. ಎ. ಸನದಿ ಅವರ ‘ಸಂಭವ’ (೧೯೯೧) ಎಂಬ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯ ‘ನೆರೆಮನೆಯ ವಿಪತ್ತು’ ಎಂಬ ಕವನದ ಈ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ,

ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲಿ

ಹೆರಿಗೆಯಾದ ಕೆಲದಿನಗಳಲಿ

ನೆರೆಯ ಮನೆಯೊಳಗೂ ಹೆರಿಗೆಯಾದದ್ದು

ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಮೊಲೆ ಸೀಜಿ

ನಮ್ಮ ಮಗು ಬೆಳೆದದ್ದು

ಏಳುತ್ತ ಬೀಳುತ್ತ ಕುಂಟುತ್ತ ಕೂರುತ್ತ

ಸಾವಿನಂಚಿನ ವೆರೆಗೆ ಹೋದರೂ

ಉಳಿದದ್ದು ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತು.

ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಇದರ ಗತಿ ಗದ್ಯವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದರೂ ‘ಮನೆಯಲಿ, ದಿನಗಳಲಿ’ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯ-ವಿಶಿಷ್ಟ ನಾಮಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಇದನ್ನು ಗದ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೇ

ನಮ್ಮ ಮನೆ / ಯಲಿ ಹೆರಿಗೆ / ಯಾದ ಕೆಲ / ದಿನಗಳಲಿ

ಮತ್ತು

ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು / ಮೊಲೆ ಸೀಜಿ / ನಮ್ಮ ಮಗು / ಬೆಳೆದದ್ದು

ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯ ಐದೈದು ಮಾತ್ರೆಯ ನಡೆ ಪದ್ಯದ ಇತರ ಸಾಲುಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಡೆಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಡೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭಂಗವಾದರೂ ‘ಅದು ಗದ್ಯವಲ್ಲ, ಪದ್ಯ’ ಎಂಬ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಗದ್ಯಕ್ಕಿರುವ ಛಂದರಾಹಿತ್ಯ ಇದಕ್ಕಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಅದನ್ನು ಪದ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಭಾವ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಕಲ್ಪನೆ ಅನಂತರ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಗದ್ಯವೆಂದು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಈ ಉದ್ಧರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ,

ಸದಾ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವ ತಮ್ಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ವರ ಸಿಗುವದು ತಡವೇ? ಒಂದು ಸಾರೆ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಹತ್ತಾರು ಜಾತಕಗಳನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದು ತಂದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಪರಿಚಯದವರೇ. ಮೊದಲಿಂದ ಕಂಡವರೇ. ಸ್ವತಃ ಫಣಿಯಮ್ಮನ ಅಜ್ಜನೇ ಜಾತಕ ನೋಡುವವರು. ಅವರ ಮಾತೇ ಕಡೆಯ ತೀರ್ಮಾನ.

ಎಂ. ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ 'ಫಣಿಯಮ್ಮ' (೧೯೭೬) ಕಾದಂಬರಿಯ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಗೇ ಓದಿದರೂ ಅದನ್ನು ಪದ್ಯವೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಛಂದಸ್ಸು ಇಲ್ಲದ ಅದರ ನಡೆ ಅದನ್ನು ಗದ್ಯವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಥಾಭಾಗದ ಒಂದು ನಿರೂಪಣೆ ಇದೆ. ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ವಾಕ್ಯ ಇದೆಯಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರದ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲ. ಖಚಿತತೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವಾಗಿ ಅದು ಬಂದಿದೆ. ಫಣಿಯಮ್ಮನ ಅಜ್ಜ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದರ ಸೂಚ್ಯ ವಿವರವೂ ಇದೆ. ವರ್ಣನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಬದಲು ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರೂಪಣೆಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ನುರಿತ ಲೇಖಕರು ಬಳಸುವ ತಂತ್ರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಸನ್ನಿವೇಶ ಚಿತ್ರಣದ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ವಾಣಿ ಅವರ 'ಅಪರೂಪದ ಅತಿಥಿ' ಕಥಾಸಂಕಲನ (೧೯೭೧)ದಲ್ಲಿಯ 'ಉಪಕಾರಿ' ಎಂಬ ಕಥೆಯಲ್ಲಿಯ ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು. ನೋಡಿ,

ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಬಂದು ಮಾತಾಡಿಸಿದರು -

"ನಿದ್ರೆ ಮಾಡ್ತಿದೀಯಾ ಸೀತಾ?"

"ಬನ್ನಿ ಅಕ್ಕ"

"ಮಗು ಏನ್ನಾಡ್ತಿದೆ?"

"ಇನ್ನೇನು ಕೆಲಸ ಅದಕ್ಕೆ. ನಿದ್ರೆ ಮಾಡ್ತಿದೆ."

"ಎಷ್ಟು ಮುದ್ದಾಗಿದೆ ಮಗು! ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳೋಣ ಎಂತ ಆಸೆ ಆಗ್ತಿದೆ."

"ಈಗ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲ!"

"ಮಾಡಿದರಾಯ್ತು."

ಎನ್ನುತ್ತ ಆಕೆ ಒಳಗೆ ಬಂದರು. ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗೂನ ಎತ್ತಿ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ನಡೆದ ಘಟನೆ. ಮಗುವನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದಿರದ ಸೀತಾಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಮಡಿ ಬಟ್ಟೆಯುಟ್ಟು ಬಂದ ಆಕೆಯ ಅಕ್ಕ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ರೀತಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ಆನಂದದ ಮುಂದೆ ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದೂ ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಓದಿದಾಗ ಮಗುವಿನ ಮೇಲಿನ ಅಕ್ಕರೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಷ ಹಾಕಿ ಕೊಂದ ವಿಷಯ ಆಘಾತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾಷೆ ಮೈಸೂರು ಕಡೆಯ ಆಡು ಭಾಷೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. 'ಬನ್ನಿ, ಮಾಡ್ತಿದೆ' ರೂಪಗಳು

ಅವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಭಾಗ ಸಂಭಾಷಣಾ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇದು ನಾಟಕವಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾಟಕದ ಒಂದು ದೃಶ್ಯವನ್ನು ತೆರದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಬರವಣಿಗೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟೀಕರಿಸುವುದು ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ಕೆಲಸ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರವಾಗಿದ್ದ ಶೈಲಿ ಚಂಪೂ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. 'ಗದ್ಯ ಪದ್ಯ ಮಿಶ್ರಿತವಾದದ್ದು ಚಂಪೂ' ಎಂಬುದು ಅದರ ವರ್ಣನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಗದ್ಯವಿರಬೇಕು ಎಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಳಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಕವಿ ತನ್ನ ಆಭಿರುಚಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ರಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾಲೆಗಳು (ಉತ್ಪಲ ಮತ್ತು ಚಂಪಕ) ಎರಡು ವಿಕೀಡಿತಗಳು (ಶಾರ್ದೂಲ, ಮತ್ತೇಭ), ಸ್ತಂಭ, ಮಹಾಸ್ತಂಭ ಎಂಬ ಖ್ಯಾತ ಕರ್ನಾಟಕ ವೃತ್ತಗಳೇ ಅಲ್ಲದೇ ಹರಿಣೀಪ್ಲವ, ಮಲ್ಲಿಕಾಮಾಲೆ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ವೃತ್ತಗಳನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂದ ಪದ್ಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಕಂದಪದ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಆರ್ಯಾವೃತ್ತದಂತೆ ಇದ್ದು ೧ನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತವೆ. ನಡುನಡುವೆ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಗದ್ಯದ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳು ಮೃತ್ತಗಳನ್ನು ಬಳಸುವಾಗ ರಸದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಶೃಂಗಾರ ಮೊದಲಾದ ಲಲಿತ ಭಾವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಚಂಪಕ ಮಾಲೆ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟ ಪಂಪರಾಮಾಯಣದ ಉದಾಹರಣೆ ನೋಡಬಹುದು. ವೀರ, ರೌದ್ರ ರಸಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮಹಾಸ್ತಂಭ ಬಳಕೆಯಾಗುವದುಂಟು. ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ರನ್ನನ ಗದಾಯುದ್ಧದ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಹೀಗೆ ರಸಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ, ಪೂರಕವಾದ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಬಳಕೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬಸವೇಶ್ವರರು ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನ ಮೊದಲೇ ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಸಕಲೇಶ ಮಾದರಸ ಇದ್ದರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಅವರ ವಚನಗಳೂ ಇದೇ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಬಸವೇಶ್ವರರೂ ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನ ವಚನಕಾರರೂ ರಚಿಸಿದ ವಚನಗಳ ಶೈಲಿಗೆ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸವಿದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಚನಗಳ ಮಹಾಪೂರವೇ ಬಂದು ಅದು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶೈಲಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಇನ್ನು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಾರವಾವುದು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೂಲಕುಷವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸೋಣ. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಇದು ಗದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಎನ್ನಬಹುದು. ಕೆಳಗಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

ಮೊಲೆ ಮುಡಿ ಬಂದರೆ ಹೆಣ್ಣೆಂಬರು;

ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ ಬಂದರೆ ಗಂಡೆಂಬರು;

ನಡುವೆ ಸುಳಿವಾತ್ಮನೂ ಗಂಡೂ ಅಲ್ಲ;

ಹೆಣ್ಣೂ ಅಲ್ಲ; ಕಾಣಾ ರಾಮನಾಥಾ!

(ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ೧೨೨)

ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಎಂದಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಲಿಂಗವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಹು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಗದ್ಯದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅದರ ಗತಿ ಪದ್ಯದಂತಿದೆ. ಯಾವುದೇ ವಚನವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದರೂ ಇದೇ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಪದ್ಯವನ್ನೂ ಗದ್ಯವನ್ನೂ ವಿಭಾಗಿಸುವ ಗೆರೆ ವಚನಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಪದ್ಯವೆಂಬ ಸೂಚನೆ

ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದಾದ ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಎನ್ನುವರು' ಎಂಬ ಗದ್ಯಪ್ರಯೋಗದ ಬದಲು 'ಎಂಬರು' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗ, 'ಸುಳಿಯುವ' ಎಂಬ ಪದದ ಬದಲು 'ಸುಳಿವ' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗ, 'ಕಾಣಾ' ಎಂಬ ಅವ್ಯಯದ ಪ್ರಯೋಗ, ಇವು ಉಕ್ತಿಯನ್ನು ಗದ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಶೈಲಿವಿಶೇಷಗಳು ಹಲವು ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಶಬ್ದಸೂಚನೆ ಸಿಗದಿದ್ದರೂ ವಚನದ ತಿರುಳೇ ಅದನ್ನು ಗದ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅಲ್ಲಮನ ಈ ವಚನ ನೋಡಿ:

ಎತ್ತಣ ಮಾಮರ? ಎತ್ತಣ ಕೋಗಿಲೆ?

ಎತ್ತಣೆಂದೆತ್ತ ಸಂಬಂಧವಯ್ಯೆ?

ಬೆಟ್ಟದ ನೆಲ್ಲಿಯಕಾಯಿ ಸಮುದ್ರದೊಳಗಣ ಉಪ್ಪು,

ಎತ್ತಣೆಂದೆತ್ತ ಸಂಬಂಧವಯ್ಯೆ?

ಗಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗಕ್ಕೆಯು ಎನಗೆಯೂ

ಎತ್ತಣೆಂದೆತ್ತ ಸಂಬಂಧವಯ್ಯೆ?

(ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ೫೯)

ಇಲ್ಲಿ ಸರಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದಲೇ ಗದ್ಯವನ್ನು ಪದ್ಯದ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಎತ್ತರಿಸುವ ಕಲೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ 'ಎತ್ತ', 'ಎತ್ತಣ' 'ಎತ್ತಣೆಂದ' ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬಳಕೆ ಈ ವಚನದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಅನುಭವ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ತ್ವ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಬಸವೇಶ್ವರರ ಇನ್ನೊಂದು ವಚನ ನೋಡಿ.

ಕರಿಯಂಜುವದಂಕುಶಕ್ಯಯ್ಯಾ;

ಗಿರಿಯಂಜುವದು ಕುಲಿಶಕ್ಯಯ್ಯಾ;

ತಮಂಧವಂಜುವದು ಜ್ಯೋತಿಗಯ್ಯಾ;

ಕಾನನವಂಜುವದು ಬೇಗೆಗೆಯ್ಯಾ;

ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕವಂಜುವದು

ಕೂಡಲ ಸಂಗನ ನಾಮಕ್ಯಯ್ಯಾ.

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ೭೫)

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹೇಳಿದ ಶೈಲಿ ಪ್ರೌಢವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನುಭವದ ವಿಷಯವನ್ನು ಪಂಡಿತ ವರ್ಗದ ಶಬ್ದಭಾಂಡಾರ ಬಳಸಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆನೆ, ಬೆಟ್ಟ, ವಜ್ರಾಯುಧ, ಕತ್ತಲೆ, ಅಡವಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳಾದ ಕರಿ, ಗಿರಿ, ಕುಲಿಶ, ತಮ, ಕಾನನ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಸುವ ಶೈಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಕರಿ-ಗಿರಿ, ಅಂಕುಶ-ಕುಲಿಶ ಪದಗಳು ಅಗತ್ಯವಾದವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಪ್ರಾಸದ ಎಳೆತ ಮೂಲತಃ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವೇ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಪೂರ್ತಿ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧ ರಚನೆ ತನ್ನ ನಾದಮಯತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯದ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನು, ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ಭಯವೂ ಬಸವೇಶ್ವರರಿಗೆ ಕಾಡಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಬಹುಶಃ 'ಕಾನನವಂಜುವದು ಕಾಳಿಚ್ಚಿಗಯ್ಯಾ' ಎಂದು ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ 'ಕಾನನವಂಜುವದು ಬೇಗೆಗೆಯ್ಯಾ' ಎಂದು ಪ್ರಾಸವನ್ನು ಭಂಗ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಪದ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬರೆಯಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬಸವೇಶ್ವರರಿಗೆ ಇದ್ದರೂ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಹಾಕಿ ಹೀಗೆ ಗದ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ, ಉದ್ದೇಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಮಾತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೇಳುಗರನ್ನು, ಓದುಗರನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕು ಎಂಬುದು. ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯ

ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿ ಅದು ಉಂಟು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಜಾಗ್ರತಿಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಮುಖ್ಯ. ಇತರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮುಟ್ಟಬೇಕು; ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶವಾದ ರಸಾಸ್ವಾದ ಮತ್ತು ಮನರಂಜನೆ ಆಗಬೇಕು ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಚನಕಾರರ ಪ್ರಬಲ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಓದುಗರಲ್ಲಿ, ಕೇಳುಗರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಜಾಗ್ರತಿ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದು ಇರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ 'ವಚನ'ವೆಂಬ ಮಾಧ್ಯಮ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರ. ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ತಲ್ಲೀನನಾದಾಗ ಕಾವ್ಯ ಹುಟ್ಟಲಾರದು ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನುಭವ. ಕಾವ್ಯ ಹುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಆಯಾ ವಿಷಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾವದಿಂದ ಹೊರಬರಬೇಕು. 'Objectivity is the soul of poetry'. ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಆದರೆ ವಚನಗಳ ಜೀವಾಳ Subjectivity ಆಗಿದೆ.

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳು ಬಸವೇಶ್ವರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದಲ್ಲ. ಕೆಳಗಿನ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಿ :

ಉದಯವಾಯಿತ್ತ ಕಂಡು

ಉದರಕ್ಕೆ ಕುದಿವರಯ್ಯೆ!

ಕತ್ತಲೆಯಾಯಿತ್ತ ಕಂಡು

ಮಜ್ಜನಕ್ಕೆ ಳಿವರಯ್ಯೆ!

ಇರುಳಿಗೊಂದು ನೇಮ,

ಹಗಲಿಗೊಂದು ನೇಮ;

ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ನೇಮವಿಲ್ಲ.

ಕಾಯವೊಂದೆಸೆ, ಜೀವವೊಂದೆಸೆ,

ಗುಹೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವು ತಾನೊಂದೆಸೆ.

(ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ೧೧೭)

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಸಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸಭಂಗಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಉ-ಉ, ಕ-ಕ, ನೇಮ-ನೇಮ, ದೆಸೆ-ದೆಸೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಪ್ರಾಸ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೂ ಉಳಿದೆಡೆ ಪ್ರಾಸ ಭಂಗವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕಾವ್ಯದ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಗದ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಗದ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಯಾವುದೇ ವಚನವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡರೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. 'ಇದು ಕೇವಲ ಗದ್ಯವಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಗದ್ಯದ ಲಯರಹಿತತೆ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಪದ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪದ್ಯದ ಛಂದೋಬದ್ಧತೆ ಇಲ್ಲ'. ಎಂದು ವಚನಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಯಾರಿಗೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪದ್ಯದ ಲಯಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪದ್ಯದ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಗದ್ಯವೆಂದೂ, ಕೇಳುಗರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ 'ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ' ಎಂಬ ಉತ್ಕಟ ಅಭೀಪ್ಸೆಯ ಆತ್ಮೀಯ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಎಂದೂ ವರ್ಣಿಸಬಹುದು.

ಇನ್ನು ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳು ಕಾವ್ಯವೇ ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಛಂದೋಬದ್ಧ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಆ ಛಂದಲ್ಲಿ ಆಡುಮಾತಿನ ಸೊಗಡು, ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸೊಗಸು, ವಿಚಾರಧಾರೆಯ ಸ್ವಗತ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಗದ್ಯವಾಗಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಈ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ,

ಈ ನಕುಳನೀ ಭೀಮನೀ ಪಾಂ

ಚಾಲನೀ ಸಹದೇವನೀ ಭೂ

ಪಾಲನೀ ಸಾತ್ಯಕಿ ಯುಧಾಮನ್ಯೂತ್ತಮೌಂಜಸರು

ಕಾಳಗದೊಳಂಗೈಸಲಮ್ಮದೆ

ಬಾಲಕನ ನೂಕಿದಿರಲಾ ನಿ

ಮ್ಯಾಳುತನವನು ತೋರಿದಿರಲಾ ತನ್ನ ಮೇಲೆಂದ

(ಕರ್ನಾಟ ಭಾರತಕಥಾಮಂಜರಿ, ದ್ರೋಣ ಪರ್ವ, ೮-೨೮)

ಅಭಿಮನ್ಯು ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಅರ್ಜುನ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಹರಿಹಾಯುತ್ತಾನೆ. 'ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಶೌರ್ಯ ತೋರಿದಿರಿ' ಎಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅದು ನಿಜವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದುಃಖದ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ಅರ್ಥವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕವಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ದುಃಖವಾದರೂ ಕವಿಗೆ ಅದು ಕಾವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆಡುಮಾತಿನಂತೆಯೇ ಇರುವ ಈ ಸಾಲುಗಳೂ ಕವಿತೆಯೇ. ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳ ಕವಿತೆಗಳು ಕಡಿಮೆ ದರ್ಜೆಯ ಕವಿತೆ ಎನಿಸಬಹುದಾದರೂ ಅವು ಗದ್ಯವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯದಂತಿದ್ದರೂ ಪದ್ಯವಲ್ಲದ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಎಚ್. ಎಸ್. ಹುಯಿಲಗೋಳ ಅವರ ಈ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ,

ಬಾರಲೆ ಬಾರಲೆ ಮುದ್ದಿನ ಗಿಳಿಯೇ

ಹಾರುವ ಏರುವ ಬಾಲಾ ಗಿಳಿಯೇ

ತೋರುವ ಹಸಿರಿನ ಎಲೆಗಳ ಗಿಡದಲಿ

ಹೆಸರ ಹೇಳು ಬಾಲ ಗಿಳಿಯೇ

ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದಲಿ ಸಾಕಿದ ಒಡೆಯನು

ಮಕ್ಕಳ ಬಳಗವ ತರುವನು ನಿನ್ನೆಡೆ

ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದಲಿ ಆಡಿಸಿ ಪಾಡಿಸಿ

ಕೊಡುವ ಹಣ್ಣಿನ ಗಿಣ್ಣು

(ಗಿಳಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕವನಗಳು, ೧೯೫೨)

ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಮಾತೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ಮಕ್ಕಳ ಉಹೇಗೂ ಆಹಾರವಾಗಬಲ್ಲ ವಿಷಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಪದ್ಯವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ ಕನಿಷ್ಠ ಅರ್ಹತೆ ಇದಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಡಿ. ಎನ್. ಅಕ್ಕಿ ಅವರ ಈ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ,

ನಮ್ಮೂರ ಗೂಳಿ, ದೇವರ ಗೂಳಿ

ಒಬ್ಬರ ಹೊಲಾ ಬಿಡ್ಡಿಲ್ಲ.

ಒಬ್ಬರ ಮನಿ ಬಿಡ್ಡಿಲ್ಲ.

ನನ್ನವರನ್ನಲಿಲ್ಲ ತನ್ನವರನ್ನಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಕೆ ಸಲಹಿದವರ ಕೂನಾ ಕೂಡಾ ಇಡ್ಡೆ

ಸಿಕ್ಕಕಡೆ ತನ್ನ ಕೆರಕ್ ನಾಲ್ಗೆ ಚಾಚೆ

ಚರಸ ಚರಸ ನೆಕ್ಕಿಡ್ಡೆ ನೆಕ್ಕಿಡ್ಡು.

(‘ಮುಂಬೆಳಗು’, ೧೯೮೭, ಗೋಗಿ, ಕಲಬುರ್ಗಿ)

ಇದು ಒಂದು ಗೂಳಿಯ ಬರಿ ವರ್ಣನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಪದ್ಯವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಇಡೀ ಪದ್ಯ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿಯಾಗಿ ಓದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ‘ಕೂನಾ’ ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಕಲಬುರ್ಗಿ ಕಡೆಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕವಿ ಇಚ್ಛಿಸದಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ನುಸುಳಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಆಡು ಮಾತಿನ ಲಯವನ್ನೇ ಕಾವ್ಯ ವಾಗಿಸುವ ಕೆ. ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ನೋಡಿ,

ಹೆಂಡತಿಯೊಬ್ಬಳು ಮನೆಯೊಳಗಿದ್ದರೆ

ನನಗದೆ ಕೋಟಿ ರುಪಾಯಿ!

ಹೆಂಡತಿಯೊಬ್ಬಳು ಹತ್ತಿರವಿದ್ದರೆ

ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ಸಿಪಾಯಿ.

(ಕೆ. ಎಸ್. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ‘ಐರಾವತ’, ೧೯೮೧, ಮೈಸೂರು)

ಇವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಕಾವ್ಯ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಗದ್ಯದಂತೆ ನಡೆ ಇದ್ದರೂ ಸತ್ತ ದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಗಳೇ.

ಇನ್ನು ಕೆಲವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲಿ ಕಥೆಯಂತೆ ಕಥನವಿದ್ದರೂ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಯ ಸತ್ತವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಗೋರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರ ಈ ವರ್ಣನೆ ನೋಡಿ,

ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಪಾಳುಬಿದ್ದಿರುವ ಅಮ್ಮನ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಾತನಾರೋಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆ ಗುಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದವನಿಗೆ ಅದು ಅನೇಕ ಕಾಲ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾದ ಗರ್ಭಗುಡಿ, ವಿಶಾಲವಾದ ನವರಂಗ, ರಂಗಮಂಟಪ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಡೆದ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳು, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಚಪ್ಪಡಿಗಳ ಸೂರು ವಿಶಾಲವಾದ ಮುಂಭಾಗ, ಮೆಟ್ಟಿಲು.

(‘ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು’, ೧೯೭೭)

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತಿಗೂ ವಿಶೇಷತೆಯ ಮೆರಗು ಇದೆ. ‘ಕಡೆದ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳು’ ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾಸ ಪದ್ಯದ ಬಣ್ಣ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಭಾವ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವಂತೆ ನೆನಪುಳಿಯುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪದ್ಯದ ಸತ್ತವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಇನ್ನು ನಾಟಕ. ಅದರ ಸಂಭಾಷಣಾ ರೂಪವೇ ಅದನ್ನು ನಾಟಕವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಕಥನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರೂಪಣೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಆ ನಿರ್ದೇಶಗಳು ಓದುಗನಿಗೆ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಚಿತ್ರಣ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಟನಿಗೆ ಅಭಿನಯಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು

ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನೋಲ್ಡ್‌ನ 'ಸೊಕ್ರಾಟ್ ರುಸ್ತುಂ' ಎಂಬ ಖಂಡ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ನಾಟವಾಗಿಸಿದ ವಿ. ಸೀ. ಅವರ 'ಸೊಕ್ರಾಟ್ - ರುಸ್ತುಂ' (೧೯೩೦) ನೊಡಬಹುದು.

ಸೊಕ್ರಾಟ್ : (ಯಾವುದೇ ಮಗ್ಗತೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತವನಂತೆದ್ದು ರುಸ್ತುಂನ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು) ವೃದ್ಧವೀರ, ನೀರಾರು ಹೇಳು. ನೀನು ರುಸ್ತುಮನೇನು? ರುಸ್ತುಮನೇ ಅಲ್ಲವೇ ಹೇಳು.

ರುಸ್ತುಂ: (ಹಾಗೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಗೋದರ್ಸನ್ನು ಕುರಿತು) ನೋಡಿದೆಯಾ, ಗೋದರ್ಸು, ಈ ನರಿಯ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು! ನಾನು ರುಸ್ತುಮನೆಂದು ಹೇಳಿದನೆನ್ನು ; ತಕ್ಷಣವೇ ಏನಾದರೊಂದು ನೆಪವೆತ್ತಿ, ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಅದೋ ಇದೋ ಅಂಗಮಣಿ ಕೊಟ್ಟು , ಕಾಳಗವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಯುದ್ಧಗಳು ಮುಗಿದು ತಾನು ಇರಾನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ
. ನನ್ನ ಮೂಲಕ ಇರಾನಿಗೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿಸಿಯೇನೆ?

ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಹಳೆಯ ಕಥೆಗೆ ಅದು ಪುಷ್ಟಿಕರವಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಮಂಗಳೂರು ಕಡೆಯ ನಾಟಕಾರರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಎಂಥದು', 'ಮಾರಾಯ್ರೇ' ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶ ಭಾಷೆಯ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಬರಬಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು.

೯.೨. ಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ

ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ದರೂ ಅದರ ಉದ್ದಿಶ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಅದರ ಸಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಉದ್ದಿಶ್ಯವೆಂದರೆ ಅದು ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದ ಗುರಿ ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯ, ಉದಾಹರಣೆಗೆ:

ಒಮ್ಮೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ನೋಡಿರಿ, ಹಸಿವೆಯ ಕರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀವು ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಏಳುವಿರಿ.

ಇದು ಪಾಚಕ ಪದಾರ್ಥವೊಂದರ ಜಾಹೀರಾತು ಇರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಈ ಜಾಹೀರಾತಿನ ಸಾರ ಹಸಿವೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುವ ಪದಾರ್ಥದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ. ಅದರ ಲೇಖಕರಿಗೆಸರಳ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೇ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗವೆನಿಸಿರಲು ಸಾಕು. ಅಲ್ಲದೇ ಇಲ್ಲಿ ಜಟಿಲ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಬಳಕೆ ಅವಾಸ್ತವ. ಆದರೆ,

'ಭಟಖಡ್ಗ ಮಂಡಲೋತ್ಥಲವನ ವಿಭ್ರಮ ಭ್ರಮರಿಯಪ್ಪ ಮನೋಹರಿ ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿ ನಿನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಲಿ'

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಗಂಭೀರ ಪದಪುಂಜಗಳ ಆವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಗಂಭೀರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬರಬಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಬರವಣಿಗೆಯ ಸಾರ ಅದರ ಉದ್ದಿಶ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ನಿರ್ಧಾರಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಕೆಲವಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣ ಜಿನಾಗಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ. ಅವನೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ 'ಬೆಳಗುವೆನಿಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಮನಲ್ಲಿ ಜಿನಾಗಮಮಂ' ಎಂಬ ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನವಿಜಯ'ದಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ ಕಥೆಯನ್ನೂ 'ಆದಿಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ಜಿನನ ಕತೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅನೇಕ ಜೈನ ಕವಿಗಳು ಹೀಗೆ ಎರಡೆರಡು ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜಿನಾಗಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕಿಂತ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ, ತೀರ್ಥಂಕರರ ಬಗ್ಗೆ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡುವುದು ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಪಂಪನೇ ಹೇಳಿದಂತೆ 'ಆದಿಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ ನೆಗಟ್ಟಾದಿ

ಪುರಾಣ ದೊಡ್ಡವು ಕಾವ್ಯಧರ್ಮಮಂ ಧರ್ಮಮಂ' ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಆ ಕಾವ್ಯದ ಸಾರ ಆದಿ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಿಂತ ಧರ್ಮದ ಬಗೆಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡುವದೇ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಮಹಾಕವಿಯ ರಚನೆಯ ಮಹತಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭರತ ಮತ್ತು ಬಾಹುಬಲಿ ಸಹೋದರರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಾಡಿ ಬಾಹುಬಲಿ ಗೆದ್ದ ನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಅಣ್ಣನ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಮೋಹ ನೋಡಿ ಬೇಸರವಾಗಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಬಂದು 'ಈ ಐಹಿಕ ಭೋಗದ ಆಸೆ ಯಾತಕ್ಕಣ್ಣ, ಅಣ್ಣ ಇಷ್ಟ ಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ಆಸೆ ಪಡುವಂಥ ಹೀನ ಮನುಷ್ಯ ನಾನಲ್ಲ. ತೆಗೆದುಕೋ ಇದ ನ್ನಲ್ಲ. ಎಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಭರತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಹೀಗೆ ತತ್ತ್ವದ ಸಾರವನ್ನು ಆ ಕಥೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು.

೯. ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ಮಾನದಂಡಗಳು (2)

ಇನ್ನು ವೀರಶೈವರ ವಚನ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶವೂ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಜನರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು ಆಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವೇ ಇದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಚನಕಾರರು ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರ ವಚನಗಳು ಹೇಳುವ ತತ್ತ್ವ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಹೇಳಿದ ರೀತಿ ಅವರವರ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಅವರವರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅಲ್ಲಮನ ಈ ವಚನ ನೋಡಿ:

ಹಾಲನೇಮವ ಹಿಡಿದಾತ ಬೆಕ್ಕಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ,
 ಕಡಲೆಯ ನೇಮ ಹಿಡಿದಾತ ಕುದುರೆಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ,
 ಅಗ್ನಿವಣಿಯ ನೇಮ ಹಿಡಿದಾತ ಕಪ್ಪೆಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ,
 ಪುಷ್ಪದ ನೇಮವ ಹಿಡಿದಾತ ತುಂಬಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ,
 ಇವು ಷಟ್ಕ ಲಕ್ಕೆ ಹೊರಗು. ಭಕ್ತಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಲ್ಲದವರ ಕಂಡಡೆ
 ಮೆಚ್ಚ ಗುಹೇಶ್ವರ.
 (ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ೧೨೦)

ಎಂಬ ವಚನದ ಸಾರ ಸ್ಪಷ್ಟವೇ ಆಗಿದೆ. ಆಗಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೇಮ ಹಿಡಿಯುವುದು ಒಂದು ಪರಿಪಾಠವಾಗಿತ್ತು. ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ನೇಮನಿತ್ಯಗಳು ವ್ಯರ್ಥ ಎಂಬ ಮಾತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಇದನ್ನೇ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಒಳಗೆ ಕುಟಿಲ; ಹೊರಗೆ ವಿನಯವಾಗಿ ಭಕ್ತರೆನಿಸಿಕೊಂಬವರ
 ಬಲ್ಲನೊಲ್ಲನಯ್ಯಾ ಲಿಂಗವು!
 ಅವರು ಸತ್ವಧಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲರು, ಸಲ್ಲರಯ್ಯಾ,
 ಒಳಹೊರಗೊಂದಾದವರಿಗೆ ಅಳಿಯಾಸೆದೋಲು
 ಬಿಸಾಡುವನವರ ಜಗದೀಶ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ!
 (ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ೯೬)

ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಅನುಭವನದ ಮಾತು ಒಂದೇ ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಹೇಳುವ ಪರಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಯಾ ವಚನಕಾರರು ಅನುಭವಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲದೇ ನೇರ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರ ಮುಖ್ಯ ಕೊಡುಗೆ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಕಲ್ಪನೆ. ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಷಟ್ಕ್ರಗಳ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ ಇದೆ. ಇದು ದೈಹಿಕ ರಚನೆಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗೂ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಹೇಳಿದುದಾದರೆ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾನಸಿಕ ಸಾಧನೆಯ ಹಂತಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಭಕ್ತಿಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಬೇರೆ, ತಾನು ಆರಾಧಿಸುವ ದೈವ ಬೇರೆ ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇದ್ದು, ದೈವದೊಡನೆ ತಾನು ಹೇಗೆ ಒಂದಾಗಬಹುದೆಂಬ ಬಯಕೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಕಾಯವಿಕಾರ ಕಾಡಿಹುದಯ್ಯಾ;

ಮನೋವಿಕಾರ ಕೂಡಿಹುದಯ್ಯಾ;

ಇಂದ್ರಿಯವಿಕಾರ ಸುಳಿವುದಯ್ಯಾ!

ಸುಳಿವಿನೊಳಗೆ ಸುಳಿಯುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ; ಸಿಲಿಕಿಸದಿರಯ್ಯಾ;

ಅನ್ಯಚಿತ್ತವಿರಿಸದಿರಯ್ಯಾ; ನಿಮ್ಮ ಚಿತ್ತವಿರಿಸಯ್ಯಾ;

ಅನುಪಮ ಸುಖಸಾರಾಯ ಶರಣರಲ್ಲಿ,

ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಯ್ಯಾ, ಇದನೆ ಬೇಡುವನಯ್ಯಾ.

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ೪೮)

ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಅದೇ ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ಈ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಿ :

ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗ ಆತ್ಮಸಂಗ ಒಂದೇ ಅಯ್ಯಾ!

ನಾದಬಿಂದುಕಳಾತೀತ, ಆದಿಯಾಧಾರ ನೀನೇ ಅಯ್ಯಾ!

ಆರೂಢದ ಕೂಟದ ಸುಖವ

ಕೂಡಲಸಂಗಯ್ಯ ತಾನೇ ಬಲ್ಲ!

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ೯೫೮)

ಇಲ್ಲಿ ಸಾಯುಜ್ಯದ ಅನುಭವವಿದೆ. ಅಂತರಂಗ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬವುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಅನುಭವದ ಸಾರವನ್ನು ವಚನಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಇನ್ನು ಷಟ್ಪದಿ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಸಾರ ಪುರಾಣ ಕಥೆಯೊಂದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ಸಾರ ಅನೇಕ ಸಲ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದುದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯವರು ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾರತವಿರಲಿ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಕವಿಯ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಭಾರತವಿರಲಿ, ಚಾಟುವಿಠಲನಾಥನ ಭಾರತವಿರಲಿ ಕಥೆಯ ಸಾರ ಗೊತ್ತಿದ್ದುದೇ. ಆದರೆ ಹೇಳಿದ ವಿಧಾನ, ಶೈಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಪ್ರಭುದೇವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಾರಗಳು ಬೇಕೆಂದಾಗ ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು. ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕವಿತೆ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ, ಆತ್ಮಕಥೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಾರ' ಎಂದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಲ್ಲ ಅಂಶಗಳು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಬೆಳಗು' ಪದ್ಯದ ಸಾರ ಬೆಳಗಿನ ವರ್ಣನೆ. ಆದರೆ ಆ ವರ್ಣನೆಯ ಕೊನೆಗೆ 'ಇದು ಬರಿ ಬೆಳಗಲ್ಲೇ ಅಣ್ಣಾ!' ಎಂದಾಗ ಕವಿತೆಯ ಸಾರ ಬರಿ ಬೆಳಗಿನ ವರ್ಣನೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಓದುಗ ಊಹೆಯಿಂದ ಇನ್ನೂ ಏನನ್ನೋ ತುಂಬಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರವರ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಪದ್ಯದ ಸಾರ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಿ. ಎ. ಸನದಿ ಅವರ 'ಮತ್ತೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು' ಪದ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭ ನೋಡಿ,

ಕಾಲು ಶತಮಾನದ ಕಾಲು

ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದ ಹಾಗೆ

ನಿನ್ನ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟವರ ಕಣ್ಣು ಪೊರೆ

ಹರಿದ ಕಾಲವೆ ಬರಲು

ಕರಿ ಜನಾಂಗದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಬೆಳಕಾಡಿತು.

(ಸಂಭವ, ೧೯೯೧, ಕವನ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ)

ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಈ ಪದ್ಯ 'ಇದು ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕ ಮುಖಂಡ ನೆಲ್ಸನ್ ಮಂಡೇಲಾನನ್ನು ಕುರಿತ ವರ್ಣನೆ' ಎಂಬುದು ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಸೂಚನೆಗಳೆಂದರೆ 'ಕಾಲು ಶತಮಾನ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ' ಮತ್ತು 'ಕರಿ ಜನಾಂಗದ' ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ಸಿಗುವ ಸೂಚನೆ. ಪದ್ಯದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಬೆಳಗಾಯಿತು' ಎಂಬ ಪದವಿದ್ದರೂ ಇದು ಸೂರ್ಯೋದಯದ ನೇರ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲ. ಆಲಂಕಾರಿಕ ಹೇಳಿಕೆ ಎಂದರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಾರವು ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ತವಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರಬಹುದು.

ಇನ್ನು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕಥೆಯ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಥನವಾದ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರವನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಅನೇಕ ಸಲ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ವಿವಿಧ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಹಿಂಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಹೋಗಬಹುದು. ಒಳ್ಳೆಯವರು, ಕೆಟ್ಟವರು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು ಅಷ್ಟೇ. ಎಂ. ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ 'ಸದಾನಂದ'ದ ಅನೇಕ ಪುಟಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಕೆಲವು ಸಾರಾಂಶದ ಮಾತು ಹೇಳಬಹುದು. ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯಂಗಾರ್ ಅವರ 'ಸುಬ್ಬಣ್ಣ' (೧೯೨೮) ಓದಿದಾದ ಆ ಕಾಲದ ಸಂಗೀತಗಾರನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲತೆಗಳು ಇದ್ದರೂ ಹೇಗೆ ಅವನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು ಎಂದು ಸಾರಾಂಶ ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಲೇಖಕನ ಯೋಜನೆ ಅದು ಅಷ್ಟೇ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ 'ಚೋಮನದುಡಿ' (೧೯೩೩) ಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಜೀತ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದ ಚೋಮ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಛಿದ್ರವಾಗಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಅಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಸಹಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಾರವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಕಥೆಯ ಕಥನದಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

೯.೩. ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ

ಯಾವುದೇ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಸುವ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಂತೂ ಈ ತಂತ್ರವನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವಿಭಿನ್ನ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅನೇಕ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತದ

‘ಕೊಡೆ ಎಂಬರಾತಪತ್ರಮಂ’ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ. ಆ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ‘ಆತಪತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕೊಡೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಕೊಡೆ ಅಂದರೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯ ಪದಶ್ಲೇಷವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇಂಥ ಬರವಣಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪತ್ರದಲ್ಲಾಗಲೀ ಜಾಹೀರಾತಿನಲ್ಲಾಗಲೀ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದ್ದರೆ ಅದು ಬರವಣಿಗೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವುದರ ಬದಲು ಮಾರಕವೇ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪತ್ರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆಂದು ಉಹಿಸಬಹುದಾದ ಕೆಳಗಿನ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

‘ನನ್ನ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯ ಪತ್ನಿಯೇ’

ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಪತ್ರ ಬರೆದರೆ

‘ನಿಮಗೆ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದರೆ ಸಾದಾ ಪ್ರೀತಿಯ ಬೇರೆ ಪತ್ನಿಯರು ಎಷ್ಟು ಜನರಿದ್ದಾರೆ?’

ಎಂಬ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಬಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ! ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಗುಣವೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸೂಕ್ತ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅರ್ಥಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಇವನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು.

ಪಂಪನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ವಿಫಲವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ದುರ್ಯೋಧನನ ವಧೆಯ ನಂತರ ಭೀಮಸೇನ ದ್ರೌಪದಿಯ ಕೇಶದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದುದು ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ನೋಡಿ.

ಇದರೊಳ್ ಶ್ವೇತಾತಪತ್ರ ಸ್ಥಗಿತ ದಶದಿಶಾಮಂಡಲಂ ರಾಜಚಕ್ರಂ

ಪುದಿದಚ್ಚಾ ದಿತ್ತಡಂಗಿದಱೊಳೆ ಕುರುರಾಜಾನ್ವಯಂ ಮತ್ಯತಾಪ

ಕ್ವಿದಱುಂದಂ ನೋಡಗುರ್ವಿದುದಿದುವೆ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕಾ ದಿಯಾಯ್ತು

ಬ್ಬದಳಾಕ್ಷೇ ಪೇಟಿ, ಸಾಮಾನ್ಯಮೆ ಬಗೆಯೆ ಭವತ್ಕೇಶಪಾಶಪ್ರಪಂಚಂ

(ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯಂ, ೧೨-೧೫೬)

‘ನಿನ್ನ ಈ ಕೇಶಪಾಶ ಪ್ರಪಂಚ ಸಾಮಾನ್ಯವೇ! ಇದೇ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಆದಿಯಾಯ್ತು!!’ ಎಂಬ ಭೀಮನ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ!

ಅನಂತರದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಮೆ. ರೂಪಕ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಘವಾಂಕನ (ಸು. ೧೨೨೫) ‘ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ’ದ ಈ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ.

ಪುರದ ಪುಣ್ಯಂ ಪುರುಷರೂಪಿಂದ ಪೋಗುತಿದೆ

ಪರಿಜನದ ಭಾಗ್ಯವಡವಿಗೆ ನಡೆಯುತಿದೆ ಸಪ್ತ

ಶರಧಿಪರಿವೃತಧರೆಯ ಸಿರಿಯ ಸೊಬಗಜ್ಜಾತವಾಸಕ್ಕೆ ಪೋಗುತಿದೆ ಕೋ

ಎರೆವ ದೀನಾನಾಥರಾನಂದವಡಗುತಿದೆ

ವರಮುನಿಂದ್ರರ ಯಾಗರಕ್ಷೆ ಬಲವಳಿಯುತಿದೆ

ನಿರುತವೆಂದೊಂದಾಗಿಬಂದುಸಂದಿಸಿ ನಿಂದ ಮಂದಿ ನೆಲೆವೊಲೆಯಿಟ್ಟುದು

(ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ೬೦-೧೭)

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ದಾನಕೊಟ್ಟು ಉರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಉರ ಜನ ದುಃಖಿಸಿದ ಪರಿ ಎಷ್ಟು ಕರುಣಾಜನಕವಾಗಿದೆ!

ಅದೇ ರೀತಿಯ ವರ್ಣನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ 'ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ'ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರಲು ರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಮುನಿಪೋತ್ತಮರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿಜ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸೀತೆ

ಬಿರುಗಾಳಿ ಪೊಡೆಯಲೈ ಕಂಪಿಸಿ ಫಲಿತ ಕದಳಿ

ಮುರಿದಿಳಿಗೊರಗುವಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಮಾತು ಕಿವಿ

ಧರೆಗೆ ಬೀಳದ ಮುನ್ನ ಹಮ್ಮೈಸಿ ಬಿದ್ದಳಂಗನೆ ಧರೆಗೆ ನಡುನಡುಗುತೆ

ಮರೆದಳಂಗೋಪಾಂಗಮಂ ಬಳಿಕ ಸೌಮಿತ್ರಿ

ಮರುಗಿ ಕಣ್ಣೀರ್ದಳೆದು ಪತ್ರದೊಳ್ ಕೊಡೆವಿಡಿದು

ಸೆರಗಿಂದೆ ಬೀಸಿ ರಾಮ ಸೇವೆ ಸಂದುದೇ ತನಗೆಂದು ರೋದಿಸಿದನು

(ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ, ೧೯-೧೬)

ಇಲ್ಲಿ ಆಘಾತದಿಂದ ಸೀತೆ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗಿ ಬಿದ್ದಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಕವಿ 'ಫಲಿತ ಕದಳಿ ಮುರಿದು ಇಳಿಗೊರಗುವಂತೆ' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದುದು ಎಷ್ಟೊಂದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ! ಏಕೆಂದರೆ ಆಗ ಸೀತೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಫಲಬಿಟ್ಟು 'ಬಾಳೆಯ ಗಿಡದಂತೆ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಆಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟದೇ ದೂರದಿಂದಲೇ ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿ ಆಕೆಗೆ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿದು 'ರಾಮನ ಸೇವೆ ಮುಗಿಯಿತೇ!' ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಗಂಭೀರತೆಯನ್ನೂ ಆ ಕಾಲದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಒಂದೇ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಇನ್ನು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯದಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಉಕ್ತಿಯನ್ನು ರಮ್ಯವಾಗಿಸುವ ಅಲಂಕಾರಗಳು, ವರ್ಣನೆಗಾಗಿ ವರ್ಣನೆಗಳು, ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ಶ್ಲೇಷ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಂತೂ ಅವರಿಗೆ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವೆಂದೇ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಿದೆ. ಎಲ್ಲ ವಚನಕಾರರೂ ತಮ್ಮ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಧರ್ಮದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಎರಡು ಅರ್ಥವಾಗದಂತೆ ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಪ್ರಮಾಣಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತಿಯನ್ನು ಸುಂದರಗೊಳಿಸುವ ಬಾಹ್ಯ ಉಪಕರಣಗಳು ಗೋಚರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವ ಅನೇಕ ವಿಧಾನಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೆಲೆ ಕಟ್ಟೋರಗದ ಮೊಟ್ಟೆಯ ಕಟ್ಟಿದರೇನು?

ಹಸಿವು ಹೋಹುದೇ?

ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗಸ್ವಾಯತವಾದರೇನು?

ಭಕ್ತನಾಬಲ್ಲನೇ?

ಇಟ್ಟ ಕಲ್ಲು ಮೆಳೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಕ್ಕಿದಡೆ ಆ ಕಲ್ಲು ಲಿಂಗವೇ?

ಆ ಮೆಳೆ ಭಕ್ತನೇ? ಇಟ್ಟಾತ ಗುರುವೇ?

ಇಂತಪ್ಪವರ ಕಂಡಡೆ ನಾಚುವನಯ್ಯ, ಗುಹೇಶ್ವರ.

(ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ೧೭೯)

ಇಲ್ಲಿ, ನೇರ ಮಾತು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಧಾನವೂ ಮಾಡಲಾರದೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಮಾತಿನ ಪುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಕೊಡುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ತರಲು ಅನೇಕ ವಚನಕಾರರು ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸಿದುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ಮಂಡಲ ಸುತ್ತಿದ ಹಾವಿನಂತೆ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದರೇನು?

ಕೊರಳ ಸುತ್ತಿದ ಹಾವಿನಂತೆ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿದರೇನು?

ಹುಸಿ, ಕಳವು, ಪರದಾರ, ಅನ್ಯದೈವ ಭಜನೆ ಭವಿ ಬಳಕೆ

ಬಿಡದನ್ನಕ್ಕರ ಲಿಂಗಭಕ್ತನೆನಿಸಬಾರದು. ಭಕ್ತ ಲಿಂಗವೆನಲಿಲ್ಲ.

ಆಚಾರ ಸಹಿತ ಭಕ್ತ, ಅನಾಚಾರ ಸಹಿತ ನರರು

ಇಂತೆನಲಾಗಿ ಆಚಾರ ಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಅನಾಮಕರ

ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಚೆನ್ನಸಂಗಯ್ಯ ಬಲ್ಲನಾಗಿ ಒಲ್ಲನು.

(ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ವಚನಗಳು)

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಆಚಾರವಂತಿಕೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಎನ್ನುವುದು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಶಬ್ದದಿಂದ ಅಥವಾ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯವೇಷ್ಟನಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಹುಟ್ಟುವಂಥದಲ್ಲ. ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳ ಒಟ್ಟು ತಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಂವೇದನೆ, ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅನಿಸಿಕೆಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಅನಿಸಿಕೆಗಳು ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ ಎಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೂ ಓದುಗ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಈ ವರೆಗೂ ಯಾರೂ ಹೇಳಿರದಂಥವುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥದ ಹೊಸ ಸಂವೇದನೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ. ನವನವೋನ್ಮೇಷಶಾಲಿನಿಯಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನ ಈ ವಚನ ನೋಡಿ.

ನಾನೇಕೆ ಬಂದೆ ಸುಖವ ಬಿಟ್ಟು?

ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಒಂದೂ ಆದುದಿಲ್ಲ.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ.

ಪರಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲ.

ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಅರ್ತಿಗಾರಿಕೆ ಎಂಬ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ.

ದಾಸಿಯ ಕೂಸಿನಂತೆ ಒಡವೆಗಾಶೆ ಮಾಡಿ

ಘಾಸಿಯಾದೆ ಮನೆಯೊಡೆಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ.

ಈ ಭಾಷೆ ಇನ್ನೇನು ಕಾಲ ನಿಃಶಲಂಕ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ?

(ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ೧೫೦)

ಇಲ್ಲಿಯ ಅನುಭವ ಅನನ್ಯ. ಅತಿ ಸರಳವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖ ಎಂಬುದು ಇದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ತೊರೆದು ಪರಮಾರ್ಥ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ವಿರಕ್ತಿ ಬರುವುದು ಸಹಜ.

'ದಾಸಿಯ ಕೊಸಿನಂತೆ ಒಡವೆಗಾಶೆ ಮಾಡಿ

ಘಾಸಿಯಾದೆ ಮನೆಯೊಡೆಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ'

ಎಂಬ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಅನುಭವ ವಿರಕ್ತಿಯ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ನಿಷ್ಫಲತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೂ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಾಶಾದಾಯಕ ಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಯಾವುದು. ಎಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅದು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಗುವ ವಿಷಯ.

ಇನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ತರಲು ಹಲವು ವಿಧದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಡೆದುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ತರಲು ಕವಿಗೆ ಚತುರ್ಮುಖವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಚಿಗರಿಗಂಗಳ ಚೆಲುವಿ' ಎಂಬ ಪದ್ಯದ ಈ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

ತನ್ನ ತಾ ಸುತ್ತಾಳೊ

ಹೊತ್ತಿನ ಬೆನ್ನತ್ತಾಳೊ

ತಿಂಗಳಿನ ಬಗಲಾಗೆತ್ತಾಳೊ

ಗೆಳೆಯಾ, ಎತ್ತಾಳೊ;

ಉಕ್ಕುಕ್ಕುವ ದುಃಖ ಒಳಗೊತ್ತಾಳೋ;

ನಿಂತ ನೆಲವೆಂದು ಕಡಿಲ್ಯಾಕೊ

ಹಡಿಲ್ಯಾಕೊ

ಒಡಿಲ್ಯಾಕೊ

ಒಡವ್ಯಲ್ಲೋ ಮಗನೆ, ಉಸಿರದೊಡಲಂತಾಳೋ

ಚಿಗರಿಗಂಗಳ ಚೆಲುವಿ

ಚೆದರಿ ನಿಂತಾಳ ನೋಡೋ

ಬೆದರಿ ನಿಂತಾಳ

(ಸಖೀಗೀತದಲ್ಲಿ 'ಚಿಗರಿಗಂಗಳ ಚೆಲುವಿ', ೧೯೩೭)

ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾವ ತೀವ್ರತೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಅಘಾಧವಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ತನ್ನ ಒಡಲನ್ನೇ ಹರಿದು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಭೂಮಿತಾಯಿಯ ವೇದನೆ ಕರುಳು ಕಿತ್ತು ಬರುವಂತಿದೆ. ಅದರೊಡನೆ ಭೂಮಿ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯರ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯ ಚಿತ್ರ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅರ್ಥದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಸೂರ್ಯೋದಯವನ್ನು

ವಸತಿ ನಿಂದನೋ ರಾಮಗಿರಿಯ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ

(ಕನ್ನಡ 'ಮೇಘದೂತ', ೧೯೪೩)

ಮೂಲದ ಭಾವವೂ ಲಯವೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಕಾಲಿದಾಸನ ಶಾಕುಂತಲ ನಾಟಕವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಂದ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರು ಮತ್ತು ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟರು ಈ ಮೂವರು ಪ್ರಮುಖರು.

ಅವರ ಅನುವಾದ ಕೌಶಲವನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಕಾಲಿದಾಸನ 'ಶಾಕುಂತಲ' ನಾಟಕದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಗದಲ್ಲಿಯ ಈ ಶ್ಲೋಕ ನೋಡಿ,

ಶುಶ್ರೂಷಸ್ವ ಗುರೂನ್ ಕುರು ಪ್ರಿಯಸಖೀ ವೃತ್ತಿಂ ಸಪತ್ನೀಜನೇ
ಭರ್ತುರ್ವಿಪ್ರಕೃತಾಪಿ ರೋಷಣತಯಾ ಮಾ ಸ್ಮ ಪ್ರತೀಪಂ ಗಮಃ
ಭೂಯಿಷ್ಠಂ ಭವ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪರಜನೇ ಭಾಗ್ಯೇಷ್ಟನುತ್ಸೇಕಿನೀ
ಯಾನ್ಯೇವಂ ಗೃಹಿಣೀಪದಂ ಯುವತಯೋ ವಮಾಃ ಕುಲಸ್ಯಾಧಯಃ
(ಕಾಲಿದಾಸನ 'ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲ' ಅಂಕ ೪. ಶ್ಲೋಕ ೧೭)

ಶಕುಂತಲೆ ದುಷ್ಯಂತನನ್ನು ಗಾಂಧರ್ವ ರೀತಿಯಿಂದ ವರಿಸಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ತೆರಳುವ ದುಃಖದ ಸನ್ನಿವೇಶವಿದು. ಇದನ್ನು ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೀಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ :

ಪಿರಿಯರ ಸೇವೆಗೆಯ್ ಸವತಿಯರ್ಕಳೊಳಿಷ್ಟ ವಯಸ್ಯೆಯಂದದಿಂ
ದಿರು ಪತಿಯೊರ್ಮೆ ಹೇವಗೊಳಿಸಲ್ ಮುಳಿಸಿಂ ಪ್ರತಿಕೂಲೆಯಾಗದಿರ್
ಪರಿಜನವಂ ಕರಂ ಸಲಹು ಭಾಗ್ಯದೆ ಬಾಗಿರು ಪೆಣ್ಣಳಿಂತಿರಲ್
ಗರತಿಯರಪ್ಪರಿಂತಿದರನ್ವಯಕಾಧಿಯನುಂಟುಮಾಳ್ಳರ್
(ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲ, ೧೯೫೯, ೧೦ನೆಯ ಮುದ್ರಣ)

ಅದೇ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಅವರು 'ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲ ನಾಟಕ' ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶಾ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪಿರಿಯರ ಸೇವೆಗೆಯ್ ಸವತಿಯರ್ಕಳೊಳಿಷ್ಟ ವಯಸ್ಯೆಯಂದದಿಂ
ದಿರು ಪತಿಯೊರ್ಮೆ ಹೇವಗೊಳಿಸಲ್ ಮುಳಿಸಿಂ ಪ್ರತಿಕೂಲೆಯಾಗದಿರ್
ಪರಿಜನವಂ ಕರಂ ಸಲಹು ಭಾಗ್ಯದೆ ಬಾಗಿರು ಪೆಣ್ಣಳಿಂತಿರಲ್
ಗರತಿಯರಪ್ಪರಿಂತಿದರನ್ವಯಕಾಧಿಯನುಂಟು ಮಾಳ್ಳರ್
(ವಿ. ಸೀ. ೭೫, ೧೯೭೪, ಪುಟ ೧೧೨, ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಅವರ ಲೇಖನ.)

ಇನ್ನು ಕಾಲಿದಾಸನ 'ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲ' ನಾಟಕದ ಅದೇ ಪದ್ಯವನ್ನು ಎಸ್. ವಿ. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟರು ಹೀಗೆ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿರಿಯರನು ಓಲೈಸು ಮತ್ತೆ ನೀಂ. ಪ್ರಿಯಸಖಿಯತೆರದೊಳಿರು
ಸವತಿಯರೊಳು
ಮುಳಿದು ನೀಂ ಪ್ರತಿಕೂಲೆಯಾಗಿದಿರು ಅಪಚಾರವೆಸಗಿದರು,

ಪತಿಯ ಹಳಿದು

ಪರಿಜನರ ವಿಷಯದೊಳು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಶನಿಸು ಭಾಗ್ಯದೊಳು

ಬೀಗದಿರು ನೀನು

ಪೆಣ್ಣಳಿಂತಿರ್ಪವರು ಗರತಿಯರು ತಾವಹರು ಕುಲಪೀಡ-

ರಿನ್ನನೈಯ ನ್ಯೂನ

(ಕಾಲಿದಾಸ ಮಹಾ ಸಂಪುಟ, ೧೯೭೨)

೯. ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ಮಾನದಂಡಗಳು (3)

ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟರ ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ. ಕಾಲಿದಾಸನ ಶಾರ್ದೂಲ ವಿಕ್ರೇದಿತ ವೃತ್ತವನ್ನು ಬಸವಪ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಚಂಪಕಮಾಲೆಯಾಗಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅನುವಾದದ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಹಳಗನ್ನಡವಾಗಿದೆ. ಪರಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟರ ಅನುವಾದ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಯಂತಿದ್ದು ಭಾವಗೀತೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. 'ನ್ಯೂನ' ಎಂಬ ಅಚ್ಚ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದವನ್ನೂ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿದೆ. ಮೂಲ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಲಯವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತರುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದ ಭಾಷಾವಲಯಗಳು ಭಿನ್ನ ಜಾತಿಯವು. ಒಟ್ಟು ಸಾರಾಂಶ ಬಂದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಬಹಳಷ್ಟು ಅನುವಾದಕರು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಆಲ್ಬರ್ಟ್ ಕಾಮು ಅವರ Outsider ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು 'ಅನ್ಯ' ಎಂದು ಡಿ. ಎ. ಶಂಕರ ಅವರು ಅನುವಾದಿಸಿದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮೂಲ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕೋರ್ಟ್ ದೃಶ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಕೀಲರೊಬ್ಬರು ಮಾಡುವ ವಾದ ನೋಡಿ.

'Not only did the man in the dock before you, indulge in the most shameful orgies, on the day following his mother's funeral, but he killed a man cold bloodedly in the underworld of prostitutes and pimps'.

ಈ ಭಾಷಣದ ಶೈಲಿಯಿಂದಲೇ ಇದು ವಕೀಲರು ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವ ಶೈಲಿ ಎಂದು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾಗದ ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ,

'ಕಟಕಟೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಅವನ ತಾಯಿ ಸತ್ತ ಮರುದಿನವೇ ತೀರಾ ನಾಚಿಗೇಡಿನ ಕಾಮಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ, ವಿಷಯಲೋಲುಪತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ. ಸೂಳೆಯರ, ತಲೆ-

ಹಿಡುಕರ ನಿಶಾಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವುದೋ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ನಿರ್ದಯೆಯಿಂದ ಕೊಲೆ ಮಾಡಿದ'.

ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಭಾವ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ವಕೀಲರ ವಾದಸರಣಿಯ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಬಂದಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ 'ಕಾಮಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ, ವಿಷಯಲೋಲುಪತೆಯಲ್ಲಿ' (shameful orgies), 'ತಲೆಹಿಡುಕರ' (prostitutes and pimps) 'ನಿಶಾಪ್ರಪಂಚ' (underworld) ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಬಳಕೆ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸೂಕ್ತವಾಗಬಲ್ಲವು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಏಳುತ್ತದೆ.

೯.೪. ವಿವಿಧ ಶೈಲಿ ಪ್ರಯೋಗ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಸ್ವೀಕೃತ ಭಾಷೆ' ಅಂದರೆ 'standard language' ಎಂಬ ಒಂದು ಶೈಲಿಯಿದೆ. ಅದು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಬ್ದಗಳ, ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಬಳಕೆ ಆಯಾ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತ ಗೋಳಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಉಪಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಒಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದಾದರೂ ಆ ಬರವಣಿಗೆಗಿಂತ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಪಭಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಶೈಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ. ವರ್ಣಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ವಿವರಣೆಯಿಲ್ಲದೇ ಭಾಷಾ ಶೈಲಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕತೆ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ,

'ಯಾರ್ ದೋ ಜೋಡೀ ಮಾತಾಡಿಕೋತ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತ ಬಿಡಬ್ಯಾಡಿ. ಲಗೂನ ಬರಿ.'

ಈ ರೀತಿಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗೃಹಣಿಯ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದು ಎಂದೆನಿಸಲು ಮತ್ತು

'ಯಾರ್ ಜೋತೇನೋ ಮಾತಾಡ್ತಾ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತ ಬಿಡಬೇಡಿ. ಬೇಗ ಬನ್ನಿ.'

ಈ ರೀತಿಯ ವಾಕ್ಯಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ಗೃಹಣಿಯ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದು ಎಂದೆನಿಸಲು ಆಯಾ ಉಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಸೂಚಕವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಸೂಚನೆಗಳು ದೊರೆಯಲು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಶಬ್ದಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಉಕ್ತಿಯ ಧ್ವನಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ವಾಕ್ಯರಚನೆಯ ರೀತಿಗಳೂ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೯ರಿಂದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಸೂಚನೆಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ನುರಿತ ಕವಿಗಳು ಪಳಗಿಸಿದ ಆ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾದುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶಿವಕೋಟ್ಯಾಚಾರ್ಯ ರಚಿಸಿದ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ (ಕ್ರಿ. ಶ. ಸುಮಾರು ೯೨೫)ಯ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ:

'ಈ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಭರತಕ್ಷೇತ್ರದೊಳ್ ವತ್ಸೆಯೆಂಬುದು ನಾಡಲ್ಲಿ ಕೌಸಂಬಿಯೆಂಬುದು ಪೊಲಲದನಾಳ್ವೊನತಿಬಳನೆಂಬರಸನಾತನ ಮ ಹಾದೇವಿ ಮನೋ ಹರಿಯೆಂಬೊಳ್ ಪೆಸರ್ಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನೋಡಿದರಲ್ಲರ್ಗಳ ಕಣ್ಣಾಲಿಗೆ ಸೋಗಯಿಸುವಳ್'

ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಮೇಲಿನ ಉದ್ಧರಣೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ವಾಕ್ಯಗಳಿದ್ದರೂ ಅವು ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಓಡುತ್ತವೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ರಚನೆಯ ಕಾಲ ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡದ ಕಾಲವೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಭಾಷಾ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅದು ಪಂಪನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಬಹಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ಅದರ ಸಂಪಾದಕ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಪೂರ್ವದ ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ 'ದೇಗುಲಮಾನ್ (ದೇಗುಲಮಂ), ಏಟುದಾರ್ (ಏಟುದರ್), ತಪ್ಪಾದೆ (ತಪ್ಪದೆ), ವೆಟ್ಟದುಳ್ (ವೆಟ್ಟದೊಳ್)' ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಪಂಪನಿಗಿಂತ ಒಂದೆರಡು ದಶಕಗಳಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹಿಂದಿರ ಬೇಕು ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಭಾಷಾಧಾರಿತವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಕಂಸಿನಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ರೂಪಗಳು ಹಳಗನ್ನಡದ ರೂಪಗಳು.

ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಪಂಪನ (ಕ್ರಿ. ಶ. ೯೪೧) ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯದಿಂದ ನೋಡಬಹುದು.

‘ಅಂತು ಶಂತನುವು ಸತ್ಯವತಿಯಮನ್ನೋನ್ಯಾಸಕ್ತ ಚಿತ್ತರಾಗಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಮಿರ್ಪನ್ನೆಗಮವರ ಬೇಟದ ಕಂದಲ್ಲಳಂತೆ ಚಿತ್ರಾಂಗದ ವಿಚಿತ್ರ ವೀರ್ಯರೆಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಪುಟ್ಟಿ ಮಹಾಪ್ರಚಂಡರುಂ ಪ್ರತಾಪಿಗಳುಮಾಗಿ ಬಳೆಯುತ್ತಿರ್ಪನ್ನೆಗಂ ಶಂತನು ಪರಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದೊಡೆ ಗಾಂ ಗೇಯಂ ತದುಚಿತ ಪರಲೋಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಂ ಮಾಡಿ ಮುನ್ನ ತನ್ನ ನುಡಿದ ನುಡಿವಳಿಯೆಂಬ ಪ್ರಾಸಾದಕ್ಕಧಿಷ್ಠಾನಂಗಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಾಂಗದಂ ಗೆ ಪಟ್ಟಮಂ ಕಟ್ಟಿ ರಾಜ್ಯಂಗಯಿಸುತ್ತಮಿರ್ಪನ್ನೆಗಮೋರ್ವ ಗಂಧರ್ವನೊಳೆ ಚಿತ್ರಾಂಗದಂ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಮಂ ಪೊಣರ್ಚಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಕಳಂಬೇಟ್ಟು ಕಾದಿ ಸತ್ತೊಡೆ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನಂ ಗಾಂಗೇಯಂ ಧರಾಭಾರ ಧುರಂಧರನಂ ಮಾಡಿ’

ಮೇಲಿನ ಉದ್ಧರಣೆಯೂ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೊಂದು ವಾಕ್ಯಗಳಾಗಬಹುದಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಓದುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ನುಡಿವಳಿ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪದರಚನೆ ಮಾಡಿದುದು ಪಂಪನ ಕೊಡುಗೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಬದಲು ಭೂತಕೃತದಂತಾವ್ಯಯಗಳು ಉಪಯೋಗವಾದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಕಟ್ಟು ಇರುವುದರಿಂದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪದಕ್ರಮ (word order) ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಗದ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹಳಗನ್ನಡದ ಈ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಕಾಲನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಈ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಬರೆಯಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಸಂಪಾದಕನ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ,

ಶ್ರೀಕಂಠಗುರುವ ಕಾವ್ಯಮ
ನಾಕರ್ಣಿಸಿ ರಸದ ಮಡುವೊಳಾಟದನಾವಂ |
ಕೇಕಿಕ ನೃತ್ಯದ್ ಬರ್ಹಾ
ಲೋಕದವೋಲದುವೆ ಚಿತ್ರವರ್ಣಾಕೀರ್ಣಂ ||
ಆವಂ ಕನ್ನಡ ಕಲ್ಪಿಯೊಳ್ ಪರಿಣತಂ ತಾನಾಗಿ ತನ್ನಟ್ಟಿಯಿಂ |
ತೀವುತ್ತುಂ ನಿಜ ಶಿಷ್ಯವೃಂದದರ್ವೆಯೊಳ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪ್ರೀತಿಯಿಂ |
ಭಾವಾವೇಶ ರಸಂಗಳಂ ತುಳುಕಿಪಾ ಶ್ರೀಕಂಠ ವಾಗ್ಧಾರೆಯಿಂ |
ದೋವೋ ಕೀರ್ತಿಯನಾಂತನಾ ಗುರುವರಂಗೀ ಗ್ರಂಥಮಾಯ್ಪರ್ಷಿತಂ ||

(ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ ಪ್ರ : ಶಾರದಾ ಮಂದಿರ, ಮೈಸೂರು ೧೯೪೯)

ಕಂದಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಾರ್ದೂಲ ವಿಕ್ರೀಡಿತ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯಗಳ ಶೈಲಿ ‘ಅಟದ’ದ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಮತ್ತು ‘ಎರ್ದೆಯೊಳ್’ ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ಶಿಥಿಲದ್ವಿತ್ವ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಪಂಪನ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡದಂತೆ ಕಂಡರೂ ಮುಂದೆ ‘ಲೋಕದವೋಲ್, ಕಲ್ಪಿ, ತುಳುಕಿಪ’ ಮೊದಲಾದ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಇದರ ಕಾಲ ಉದ್ದೇಶಿತ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಭಾಷೆಯ ಶೈಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಇನ್ನು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರರೂ ತಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಸುಳುಹು ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ, ಅವರು ಬಳಸಿದ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ವಚನಕಾರ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಅಥವಾ ಯಾವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು

ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವದ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಷಾ ಶೈಲಿಯ ಪ್ರಯೋಗ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿವರಗಳು, ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದ ವರ್ಣನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಬಳಸಿದ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಸುಳಿವು ಸಿಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೊಂದು ಅಪವಾದವೆಂಬಂತೆ ಸೊನ್ನಲಿಗಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ; ಕಲ್ಯಾಣದ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆದಯ್ಯನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಸುತ್ತಲಿನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿರುವ ಸೂಚನೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಭಾಷಾ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಸಮಾಲೋಚಿಸೋಣ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸ್ತೋತ್ರ ತ್ರಿವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವ ಆರಿಕಲ್ಲು (= ಆಣೇಕಲ್ಲು), ಆವರ್ಚಿಸು (= ಪ್ರಕಾಶಿಸು), ಒಚ್ಚೊತ್ತಿ (= ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒತ್ತಿ), ಚುಳುಕನು (= ಸಣ್ಣವನು), ತಾರೈಸು (= ಈಜಾಡು). ಬೀರು (= ಬಿತ್ತು), ಹತ್ತೆ ಸಾರು (= ಸಮೀಪಿಸು) ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಇವು ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಕಡೆಗೆ ಇರುವ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಬರುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇವು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಊಹೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ವಚನಕಾರರೆಲ್ಲ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರಿತ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವದ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗ ಅಥವಾ ವಾಕ್ಯರಚನೆ ಸಿಗುವುದು ದುರ್ಲಭ ಎನ್ನುವದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಆದಯ್ಯನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಪ್ರದೇಶದ ಶಬ್ದಗಳೆನಿಸಬಹುದಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಹಣ, ಬಂಗಾರ, ವಸ್ತ್ರ, ಕಪ್ಪಡ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟನೆಬಿದ್ದಿರಲು,
 ಕಂಡು ಕಾತರಿಸಿ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಎತ್ತದ ಭಾಷೆ,
 ಕೊಟ್ಟೊಡೆ ಮುಟ್ಟದ ಭಾಷೆ,
 ಪರಧನ ಪರಸತಿಗೆ ಅಳುಪದ ಭಾಷೆ,
 ಇಂತಿವಕ್ಕೆ ಉಪಿದೆನಾದಡೆ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಸೋಮೇಶ್ವರಾ
 ನಿಮ್ಮಾಣೆ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಮಥರಾಣೆ.
 ('ಆದಯ್ಯನ ವಚನಗಳು', ೧೯೫೭, ವಚನ, ೧೪೨)

ಇಲ್ಲಿ 'ಬಂಗಾರ, ಕಪ್ಪಡ, ನೆಟ್ಟನೆ' ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಬಹುದು. ಅವು ಆದಯ್ಯನ ಪ್ರದೇಶದ ಶಬ್ದಗಳಿರಬಹುದು.

ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಅನುಭವ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಶಬ್ದಗಳ ಬಳಕೆಯೊಡನೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೋಡಿ

ಭಕ್ತನೆಂತೆಂಬೆನಯ್ಯಾ ಭವಿಸಂಗ ಬಿಡದನ್ನಕ್ಕ?
 ಮಾಹೇಶ್ವರನೆಂತೆಂಬೆನಯ್ಯಾ ಪರಸ್ತ್ರೀಯ ಪರರರ್ಥದಾಸೆ
 ಬಿಡದನ್ನಕ್ಕ?
 ಪ್ರಸಾದಿಯೆಂತೆಂಬೆನಯ್ಯಾ ಆಧಿ ವ್ಯಾಧಿ ನಷ್ಟವಾಗದನ್ನಕ್ಕ?
 ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿಯೆಂತೆಂಬೆನಯ್ಯಾ ಪ್ರಾಣ ಸುಸ್ಥಿರವಾಗದನ್ನಕ್ಕ?
 ಶರಣನೆಂತೆಂಬೆನಯ್ಯಾ ಪಂಚೇದ್ರಿಯ ನಾಸ್ಥಿಯಾಗದನ್ನಕ್ಕ?

ಐಕ್ಯನೆಂತೆಂಬೆನಯ್ಯಾ ಜನನ ಮರಣ ವಿರಹಿತವಾಗದನ್ನಕ್ಕ?

ಇಂತಪ್ಪ ಭಾಷೆ ವ್ರತ ನೇಮಗಳ ನಾನುಯೆನಯ್ಯಾ!

ಅಘಟಿತ ಘಟಿತ ವರ್ತಮಾನವ ನಾನುಯೆನಯ್ಯಾ!

ನಿಮ್ಮ ಶರಣರ ತೊತ್ತು, ಭೃತ್ಯಾಚಾರವ ಮಾಡುವೆ,

ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ.

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು, ೧೯೫೧, ವಚನ, ೫೦೯)

ಮೇಲಿನ ಬಸವೇಶ್ವರ ವಚನದಲ್ಲಿ ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಅಲ್ಲಮನ ವಚನದಲ್ಲಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಮೇಲಿನ ವಚನದೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ.

ಭಕ್ತ ಭಕ್ತನೆಂಬರು ಪೃಥ್ವಿಯ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯವ ಕಳೆಯದನ್ನಕ್ಕ

ಅಪ್ಪುವಿನ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯವ ಕಳೆಯದನ್ನಕ್ಕ,

ತೇಜದ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯವ ಕಳೆಯದನ್ನಕ್ಕ,

ವಾಯುವಿನ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯವ ಕಳೆಯದನ್ನಕ್ಕ,

ಆಕಾಶದ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯವ ಕಳೆಯದನ್ನಕ್ಕ,

ಸೋಮ ಸೂರ್ಯರ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಯವ ಕಳೆಯದನ್ನಕ್ಕ,

ಭಕ್ತರೆಂದು ಲಿಂಗವ ಪೂಜಿಸುವವರ ಕಂಡು

ನಾನು ಬೆಟಗಾದೆನು ಗುಹೇಶ್ವರ.

(ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ೧೯೬೧, ವಚನ, ೧೩೬)

ಅಲ್ಲಮನ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಪಂಚ ಭೂತಗಳ ಆವರಣದಿಂದ ಭಕ್ತನು ಹೊರಬರಬೇಕೆಂಬ ಅನುಭಾವದ ಹೇಳಿಕೆಯಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಕ್ಕಿಂತ ಇಲ್ಲಿ ಆಯಾಮ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಹೇಳುವ ಶೈಲಿ ಹೋಲಿಸುವಂಥದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅನುಭವಗಳ ಕಥನ ಶೈಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೊಸಗನ್ನಡ ಅರುಣೋದಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯರು ಕನ್ನಡ ಕಲಿತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರಹವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಶೈಲಿ ವಿವಿಧ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ನುಸುಳಿಯೇ ನುಸುಳುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವ್ಯಾಸರಾವ ನಿಂಜೂರ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯ ಈ ಉಲ್ಲೇಖ ನೋಡಿ,

‘ಪುಟ್ಟಣ್ಣಯ್ಯ ಏನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವಮ್ಮ’ ಎಂದು ಅನಂತಯ್ಯನವರು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ,

‘ಇಲ್ಲೆ ಅಡ್ಡುವಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪೈಕಿ ಒಂದು ಉಪನಯನ ಉಂಟು, ಮಾವ. ಬೆಳಗಾತ ನಾವೆಲ್ಲ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ನನಗೆ ಹಸು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕಿತ್ತು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟೆ’.

‘ಅಂದರೆ ನಿನಗೆ ಇನ್ನು ಹೋಗಬೇಕು ಅನ್ನು’

‘ಛೆ, ಛೆ, ಇಲ್ಲವಪ್ಪ. ಅನ್ನಕ್ಕೆ ನೀರು ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಹ್ಯಾಗೂ ನೀವು ಬಂದಿರಿ. ಒಂದು ತಂಬಳಿ, ಹಾಗಲಕೋಡುಪಲ್ಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಉದ್ದಿಟ್ಟು, ಮೊಸರು. ಸಾಕಲ್ಲ?’

‘ಪರಮಾಯಿಶಿಯಾಯಿತು ಬಿಡಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬರುವಾಗ ಬಯ್ಯುವಾದೀತ?’

(ಉಸಿರು, ೧೯೬೭)

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಭಾಷೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಖಚಿತವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ‘ಬೆಳಗಾತ, ಉಂಟು, ಕರೆಯಲಿಕ್ಕಿತ್ತು, ಹಾಗಲಕೋಡಪಲ್ಯ, ಪರಮಾಶಿ, ಬಯ್ಯು’ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವೇ ಪದಗಳು ಸಾಕು.

ಇದೇ ರೀತಿ ಶಿವರಾಮಕಾರಂತರ ‘ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ’ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಂತೂ ಕುಂದಾಪುರ, ಕೋಟದ ಸುತ್ತಲಿನ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ತುಂಬಾ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕಾದಂಬರಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ನೋಡಿ,

‘ಅವರು - ಇವರು ಎಂದರೆ?’

‘ಈಗ ಸಾರಸ್ವತರು, ಗೌಡ ಸಾರಸ್ವತರು, ಹವ್ಯಕರು, ಕೋಟದವರು ಎಂದಿಲ್ಲವೇ?’

‘ಸಾರಸ್ವತರು ಉರು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಲಸ ಸಂಪಾದಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹುಷಾರು; ಗೌಡ ಸಾರಸ್ವತರು ಉರು ಬಿಡದೇ ದುಡ್ಡು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹುಷಾರು. ಅಡಿಕೆ ತೋಟ ಮಾಡಲು ಹವ್ಯಕರು ಹುಷಾರು. ಕೋರ್ಬು ಲೇವಾದೇವಿಗೆ ನಮ್ಮವರು ಅಂದರೆ ಕೋಟದವರು ಹುಷಾರು. . . .’

‘ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಕೋಟದವರೂ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೇ?’

‘ನಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದರೆ?’

‘ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಹವ್ಯಕರೂ ಕೋರ್ಬು ವಹಿವಾಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯೆನ್ನುತ್ತೀರಾ? ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ತೋಟದ ಅಡಿಕೆ ಕಾಣುವದಕ್ಕಿಂತ ನೆರೆಮನೆಯವನ ತೋಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಡಿಕೆ ಒಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತರ, ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.’

(‘ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ, ೧೯೪೩)

ಇಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರಣ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಆತ್ಮಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಪುರುಷದ ಕರ್ತೃಗಳು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಬರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಹೀಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಭಾಷಾ ಶೈಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಛಾಪು ಮೂಡಿಸಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

೯.೫. ಅನುಭವದ ಆಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರ

ಈ ಆಯಾಮದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಈ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಆಯಾಮಗಳ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಜೊತೆ-ಜೊತೆಗೇ ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಈ ಆಯಾಮದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅದು ಎಲ್ಲ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ, ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅನುಭವದ ಆಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರಗಳು ಅವನವೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಲೇಖಕನ ಅನುಭವದ ಆಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರಗಳು ಅವನ ಬರವಣಿಗೆಯ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾದ ಮಾತು. ಅವು ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಅನುಭವಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನ ಮತ್ತು ವಿಶಾಲವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಬರವಣಿಗೆ ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡದೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅಂಥ ಬರವಣಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದೇ ಅರ್ಥಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

‘ಅನುಭವ’ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿ, ಬದುಕಿ ಬಾಳುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅನುಭವ ಎನ್ನುವುದು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನಗೆದುರಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವ. ಇದು

ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಕಥೆ, ಪ್ರವಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದು ನಿರಾಶೆಯ ಧ್ವನಿಯ ಆಕ್ರೋಶವಾಗಿರಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಈ ಪದ್ಯ ಭಾಗ ನೋಡಿ,

ದೇವರದೊಂದು ಗೋರಿಯ ಕಟ್ಟಿ,
ಧರ್ಮದ ಧೂಪಕೆ ಬೆಂಕಿಯನಿಕ್ಕಿ,
ಗಣಗಣ ಬಾರಿಸಿ ಪ್ರಾಣದ ಗಂಟೆಯ,
ಸಾವಿನ ನೋವಿಗೆ ಕಲಮಲವೆದ್ದು,
ನೆಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುತ್ತವೆನೆಂದು
ದಗರುತ್ತಿಹುದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿಹುದು
ಬಡವರ ಬಗ್ಗರ ತುತ್ತಿನ ಚೀಲದ
ಒಳಗಿನ ಒಳಗಿನ ಒಳದನಿಯೊಂದು!

(‘ಗರಿ’, ೧೯೩೨, ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿಯೆ ‘ತುತ್ತಿನ ಚೀಲ’ ಪದ್ಯ)

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಸಿದವನ ಆಕ್ರೋಶವಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸಮಾಜದಿಂದ ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದವನ ಆಕ್ರೋಶ ಮ. ನ. ಜವರಯ್ಯ ಅವರ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ,

ಗಲ್ಲಿಗೊಂದು ಗುಡಿ ಗಂಟೆಗಳ
ಭಂಡ ಭಜನೆ ಪಂಡರುಗಳ
ಮೂಳೆ ಸಿಗಿದು ಪಾಳಿ ಜಡಿದು
ರಾಜ ರಾಣಿ ಪರದೆ ಹರಿದು
ಬಯಲು ರಂಗವಾಗಿದೆ
ದಲಿತ ರಾಗ ಗುಡುಗಿದೆ.

(‘ಕೇಳು ಜಗಮಾದಿಗ ಹೊಲೆಯೆ’ ೧೯೮೧. ಅಲ್ಲಿ ‘ದಲಿತ ರಾಗ’ ಪದ್ಯ)

ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ಅದುಮಿಟ್ಟ ಭಾವಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಉಕ್ಕಿ ಹೊರಬರುತ್ತವೆ.

ಪ್ರವಾಸ ಕಥನದಲ್ಲಿ, ಅದು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪ್ರವಾಸವೇ ಇರಲಿ, ವಿದೇಶದ ಪ್ರವಾಸವೇ ಇರಲಿ, ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ನಿರೂಪಣೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಕೃಷ್ಣಾನಂದ ಕಾಮತರ ‘ನಾನೂ ಆಮೇರಿಕೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ’ (೧೯೬೯)ಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಆಮೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಅನುಭವದ ನಿರೂಪಣೆ ಇದ್ದರೆ ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಪೆಂಡಕೂರ್ ಅವರ ‘ಥಾಯ್ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಇಂಡೋನೇಶಿಯ ತಿರುಗಾಟ’ (೨೦೦೧)ದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿದ ಅನುಭವವಿದೆ. ಇವು ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದವುಗಳು ಹೀಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನದಲ್ಲಿ ನೇರ ಅನುಭವದ ನಿರೂಪಣೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆ ನಿರೂಪಣೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ತಣಿಸುವದಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ವಿವರಣೆಗಳೂ ಇರಬಹುದು. ಇದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಯಾವ ಮಾನದಂಡಗಳಿಲ್ಲ. ಕಾಲವೇ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ನಿರ್ಣಾಯಕ. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದುದು ಮಾತ್ರ ಚಿರಕಾಲ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಆತ್ಮ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ಲೇಖಕರ ಸುಖದ, ದುಃಖದ ಅನುಭವಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನವನ್ನು ನೋಡಿದ ವಿವರಣೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಆಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರ (೧೮೮೦-೧೯೬೪) 'ನನ್ನ ಜೀವನ ಸ್ಮೃತಿಗಳು' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥ ನೋಡಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿಯ ಲೇಖನಗಳು 'ಜಯಕರ್ನಾಟಕ' ಪ್ರತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರಾವಾಹಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದವು. ಆ ಲೇಖನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ೧೯೭೪ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವರಂಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರರಂಗ ಎಂಬ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಪೂರ್ವರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನದ ಅನುಭವವಿದ್ದರೆ ಉತ್ತರ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದ ವಿವರಗಳಿವೆ. ವೆಂಕಟರಾಯರ ಬಾಲ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣಗಳು ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ನಮ್ಮನಾಡಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ.

ಅದೇ ರೀತಿ ಬಿ. ಬಿ. ರಾಜಪುರೋಹಿತರ 'ಏಳುಬೀಳಿನ ಕಡಲು' (೧೯೦೮) ಎಂಬ ಆತ್ಮಕಥೆ ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಅವರು ನೋಡಿದ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಿತ್ರಣವನ್ನೂ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಜಪಾನ್, ಅಮೇರಿಕಾ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್, ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಿ. ಆರ್. ಕಾವೇರಮ್ಮ ಅವರ 'ಏಳುಬೀಳುಗಳ ಪಯಣ' (೧೯೦೭) ತಮ್ಮ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ೯೦ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, ರಚಿಸಿದ ಆತ್ಮಕಥೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಪಾತ್ರಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗರಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತ. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಕಟ್ಟಿನಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ಆತ್ಮಕಥೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆತ್ಮಕಥೆ ಅಥವಾ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಕುರಿತು ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕವನ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗಿಂತ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ. ಮಹಾನುಭಾವರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಹೊಸ ಮುಖವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದಂತೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪಂಪ, ರನ್ನ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾಕವಿಗಳು ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ತೀರ್ಥಂಕರರೆಲ್ಲ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವೆಲ್ಲ ಚರಿತ್ರೆ ಎಂದೇ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪವಾಡಗಳಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಡೆದಿರಬಹುದು. ಮಹಾತ್ಮರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥವೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯ.

ಇಂಥ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನ 'ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ' (ಸಂ : ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ, ೧೯೩೦) ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿ. ಹರಿಹರನ ರಚನೆಯೆಂದೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನ ಮಹಾಪುರಷನೊಬ್ಬನ ಜೀವನವನ್ನು ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾಗಿಸಿದೆ. ಸು. ೧೨೦೦ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹರಿಹರ ೧೧೫೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಇದ್ದ ಬಸವೇಶ್ವರನನ್ನು ನೋಡಿರಲು ಸಾಕು. ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ 'ವಸ್ತು ರಚನೆ, ಪಾತ್ರ ಪೋಷಣೆ, ವರ್ಣನೆ, ಶೈಲಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯವೂ ಉದ್ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನೇಕ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶೇಷ್ಠತರವಾಗಿರುತ್ತದೆ'. ಈ ಮಾತುಗಳು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಕಥೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವದ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪತೆ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ವಚನಕಾರರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನೂ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಚನಕಾರರು ಮೊದಲು ಇರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲರೂ ಅದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನೂ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಚನಕಾರರು ಹೇಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ವೀರಶೈವರ ಪ್ರಮುಖ ದರ್ಶನವಾದ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ನೆಲೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಚನಕಾರನ ಸ್ವಂತ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತ, ಮಹೇಶ, ಪ್ರಾಣಲಿಂಗಿ, ಪ್ರಸಾದಿ, ಶರಣ ಮತ್ತು ಐಕ್ಯ ಎಂಬ ಆರು ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವದ ವಿಕಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧನೆ ಪರಿಪಕ್ವವಾದಂತೆ ಈ ಸ್ಥಲಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಬುದು ತತ್ತ್ವ. ಯಾವುದೇ ಒಬ್ಬ ವಚನಕಾರನ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅವನ ಸಾಧನೆಯ ಹಾದಿಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅನೇಕ ವಚನಗಳು ಮಿಶ್ರಗೊಂಡು ಅವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಲದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ

ದುವ್ಯಸನಿ ದುರಾಚಾರಿಯೆಂದೆನಿಸದಿರಯ್ಯಾ, ಎನ್ನ
ಲಿಂಗವ್ಯಸನಿ, ಜಂಗಮಪ್ರೇಮಿಯೆನಿಸಯ್ಯಾ;
'ಅವಶ್ಯಮನುಭೋಕ್ತವ್ಯವೆಂದೆನಿಸದಿರಯ್ಯಾ
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ, ಸೆಱಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವನು!
(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ೧೯೫೧, ಪ. ೨೬೨)

ಎಂಬ ಭಕ್ತಿಸ್ಥಲದ ವಚನದಲ್ಲಿ 'ಸದಾಚಾರಿ ಎಂದೆನಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ'. ಎಂಬ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಭಾವನೆಯಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಸಾಧನೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ವಚನವಿರಬೇಕು ಎನ್ನಬಹುದು. ಇನ್ನು ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ವಚನವೊಂದನ್ನು ನೋಡಿ.

ಘನಗಂಭೀರ ಮಹಾಘನದೊಳಗಿನ ಘನಕ್ಕೆ
ಘನವಾಗಿದ್ದೆನಯ್ಯಾ.
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಯ್ಯನೆಂಬ ಮಹಾಬೆಳಗಿನ
ಬೆಳಗಿನೊಳಗಿದ್ದೇನೆಂಬ ಶಬ್ದ
ಮುಗ್ಧವಾದುದೇನೆಂಬೆನಯ್ಯಾ?
(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ೧೯೫೧, ಪ. ೯೫೬)

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಐಹಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ ಪ್ರಜ್ಞಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯನಾದ ಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಐಕ್ಯಸ್ಥಲದ ವಚನವಿರಬೇಕು ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅನುಭವದ ವಿವಿಧ ಸ್ತರಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಬಹುಶಃ ಅನೇಕ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳನ್ನು ಷಟ್ಸ್ಥಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ವಿಂಗಡಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಏನಿದ್ದರೂ ವಚನಗಳನ್ನು ನಾವು ಓದುವಾಗ ಸ್ಥಲಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಓದಿದರೆ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಮೆರಗು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ವಚನಗಳು ನಿರೂಪಿಸುವ ಅರ್ಥವನ್ನು, ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ತಿರುಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ವಚನಕಾರರ ಅನುಭವದ ಆಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ವಚನಗಳ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಆ ಅನುಭವದ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಇನ್ನು ಮಧ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಮೊದಲಾದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಅನುಭವ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿತ್ತು.

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಷಡಕ್ಷರಿಯ ಅನುಭವವೈಶಾಲ್ಯ, ಕಲ್ಪನಾ ವಿಲಾಸ, ಕಾವ್ಯಕಲೆ ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿದ್ದವು. 'ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸ'ದ ಈ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ.

ಸುರನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಸುರಮಾರ್ಗಕಚೌಘಮನೈದೆ ಬಿಚ್ಚೆ ವಿ

ಸ್ಫುರಿತ ತದುತ್ಯತಾಪ ತಪನಾತಪದಾರಿಸಿ ಸೂಡಿ ತಾರಕೋ

ತ್ವರ ಕುಸುಮಗಳಂ ತಳೆದು ಚಂದ್ರಿಕೆಯೆಂಬ ವಿಶಾಲ ಚೇಲಮಂ

ಧರಣಿಪ ಕೀರ್ತಿಕಾಂತೆ ವಿಧುದರ್ಪಣಮಂ ನೆರೆನಿಂದು ನಿಟ್ಟಿಪಳ್

(ಷಡಕ್ಷರಿಯ 'ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸಂ', ೧೯೪೯)

ಇಲ್ಲಿಯ ಅದ್ಭುತ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಇನ್ನು ಅವನ 'ಶಬರ ಸಂಕರ ವಿಳಾಸ'ವೂ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರೌಢವಾದ ರಸವತ್ತಾದ ಕೃತಿ. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ರಚಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಅನುಭವದ ಆಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರ ಆಗಾಧವಾಗಿದ್ದವು.

ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಭವದ ಆಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರಗಳು ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ರಚನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಭವದ ಆಳ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ', ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ಕಾನುರು ಹೆಗ್ಗಡಿತೆ' ಅಥವಾ ಗೋಕಾಕರ 'ಸಮರಸವೇ ಜೀವನ' ಮೊದಲಾದ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಸಮಾಜವನ್ನು ನೋಡಿದ ರೀತಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಮಗೆದುರಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಎದುರಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರವರ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆ ಎದುರಿಸಿದರೆ ಏನರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೃತಿಕಾರ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಒಟ್ಟು ಮನೋಧರ್ಮ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ 'ಅನು ದೇವಾ ಹೊರಗನವನು' (೨೦೦೭) ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಜಗರೆ ಜಯಪ್ರಕಾಶ ಅವರ ಬಸವಣ್ಣ ಮಾದಿಗರವನು ಎಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ 'ಮಾದಾರನ ಮಗ ನಾನಯ್ಯ' (ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ೩೪೭). 'ಚೆನ್ನಯ್ಯನೆನ್ನ ಮುತ್ತಯ್ಯ' (ಅದೇ ವಚನ), 'ಅಪ್ಪನು ಡೋಹಾರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ' (ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ೩೪೯), ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ಹೊಂದಿದ ಶರಣರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬಿಂಬಿಸಲು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಡೋಹಾರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ನನ್ನ ಅಪ್ಪಂದಿರು, ನಾನು ಅವರ ಮಗ ಎಂದು ಆಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವೆನ್ನಲಾದೀತೇ? ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು 'ಅಪ್ಪ' ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರ ಅರ್ಥವೇನು? ಹೀಗೆ ಆಲಂಕಾರಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡಾದ ಉದಾಹರಣೆ ಬಂಜಾಗರೆಯವರ ಕೃತಿ. ಅನುಭವದ ಆಳದ ಜೊತೆಗೆ ಸಹಜತೆ, ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಐದು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧೦. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾದ ಪದಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ (1)

ಎಲ್ಲ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮೂಲತಃ ಪದಗಳಿಂದ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವದರಿಂದ ಬರಹಕಾರರು ಬಳಸಿದ ಪದಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾವ್ಯವೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಇರುವ ಛಂದಸ್ಸು ಅಲಂಕಾರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ನಿರ್ಬಂಧ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಸೀಮಾಬಂಧನಗಳೊಳಗೆ ಪದಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಗದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಹತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಈ ಆಯಾಮ ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮುಖದ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಆಯಾಮವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ನೋಡೋಣ.

೧೦.೧. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದ ಪ್ರಯೋಗ

ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಕವಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತಿಗಳು ಬಳಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸನ್ನಿವೇಶದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲ ಲೇಖಕರ ಅನುಭವ. ಅದನ್ನು ಹಲವು ವಿಧದಲಿ ಸಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಶಬ್ದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಇರದಿದ್ದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪಂಪನೂ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' ಮತ್ತು 'ಆದಿಪುರಾಣ' ಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ,

ಅಗವಡು	ಸೆರೆ ಸಿಗು, ಕೈವಶನಾಗು (ಇದು ಅಚ್ಚ ದ್ರಾವಿಡ ಪದ) (ಅಗಂ=ಒಳಗೆ, ತಮಿಳು, ಮಲಯಾಳಂ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿದೆ.)
ಇಟ್ಟುಟ್	ಇಕ್ಕುಳ
ಉಡಲಿಕ್ಕು	ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಡು
ಉಂತೆ	ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ, ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ
ಎಗ್ಗೆ	ಮೂಢ
ಎಱೆ	ಆಧಿಪತ್ಯ (ಎಱೆಯ = ಒಡೆಯ)
ಓಡ	ದೋಣಿ ತೆಪ್ಪ
ಕಂಡರಿಸು	ಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡು
ಕರ್ಣಧಾರ	ಹಡಗು ನಡೆಸುವವನು
ಕಾಕಳಿ	ಇಂಪಾದ ಕಿರು ದನಿ
ಮಡ	ಕಾಲಿನ ಹರಡು, ಗುಲ್ಲು, (ಹಿಮ್ಮಡ ಲಕ್ಷಿಸಿ)
ಮಿಟ್ಟುಗೊಡ್ಡಂ	ಅಪಾಯಕಾರದ ಹರಟೆ, ಗೊಡ್ಡುಹರಟೆ
ವಿಘೋರ್ಣಿಸು	ಅಳಿಸು

ಇವು ಪಂಪನ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನರ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳ ಮಾದರಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣ ರಚನಗಳೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಶಬ್ದರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವೈವಿಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದರ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ತೀರಾ ವೈವಿಧ್ಯಯುತವಾದ ಶಬ್ದರಚನೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಜನರಿಂದ ಮತ್ತು ಜನರಿಗಾಗಿ ವಚನ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಶಬ್ದಭಾಂಡಾರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಅಸ್ತ್ರಗಳಿದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ವಚನಕಾರರು ಅನೇಕ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ವಚನಗಳ ಎಲ್ಲ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗ್ರಹಗಳ ಕೊನೆಗೆ ಪದಕೋಶ, ಶಬ್ದಕೋಶ, ಅಥವಾ ಕಠಿಣ ಪದಗಳ ಕೋಶ ಎಂದು ಸಂಪಾದಕರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕೋಶಗಳ ನೆರವಿಲ್ಲದೇ ವಚನಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟ ಎಂದು ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಆ ಕೋಶಗಳ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ವಚನಕಾರರು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಪದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ವಚನಕಾರರು ಎರಡು ತರಹದ ಪದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

೧. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ, ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈಗ, ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಪದಗಳು.

೨. ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಇದ್ದ ಪದಗಳಿಗೆ ಹೊಸಾರ್ಥ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಪದಗಳು.

೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಹೊಸ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ, ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಜಾತಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರೂ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧ ವಿಧ ರೀತಿಯ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ವಿಸ್ತಾರದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ.

೧. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರಯೋಗ

ಒದವು	ಒದಗು
ಒಳ್ಳೆ	ನೀರಹಾವು
ಓಡು	ಹುರಿಯುವ ಹಂಚು
ಆಟೆ	ಮುಂಡ
ಉಂಡಲಿಗೆ	ಅಕ್ಕಿಯ
ಅಕ್ಕು	ಜೀರ್ಣವಾಗು
ಡವಿಗೆ	ಬುರುಡೆ
ಏಣಕೆ	ಜಿಂಕೆ
ಕುರು	ಸಣ್ಣ
ಗುಡ್ಡ	ಶಿಷ್ಯ

ಕಳಲೆ	ಎಳೆಯ ಬಿದಿರು
ಬಚ್ಚತ	ಎಮ್ಮೆ
ಬಪ್ಪ	ಕಾಂತಿ
ಓಗರ	ಅನ್ನ
ಬಗೆತನ	ಕೂಡಿ ಬಾಳ್ವೆ
ಐದಾರೆ	ಬಂದಿದ್ದಾರೆ
ಕಡಬು ಅದ್ದಗಾಣಿ	ಅರ್ಧಕಾಣಿ
ಜೋಳವಾಳಿ	ಹಂಗು
ಗುಡ್ಡ	ಶಿಷ್ಯ
ಬಳತಿ	ಕೂಸಿಗೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಸುವ ಪಾತ್ರೆ
ಕೇಣಸರ	ಮತ್ಸರ
ಹಗಿನ	ಕಷಾಯ
ಕತ್ತು	ಉರಿಹತ್ತು
ಒತ್ತು	ಸಮೀಪ, ಬದಿ

ಮೇಲಿನ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವು ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ ಆದರೂ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ವಚನಕಾರರಿಗೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

೨. ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರಯೋಗ

ಓಸರಿಸು	ಹಿಂಜರಿ
ಉಂಡಿಗೆ	ಮುದ್ರೆ
ಅಂಕೆ	ಅಧಿಕಾರ
ಅಱಕಟ	ಅತ್ಯುಗ್ರವಾಗಿ
ಕೆತ್ತು	ಹಾರು
ಕೆಯ್	ಬತ್ತದ ಗದ್ದೆ
ಎಲವ	ಬೂರಲ
ಅಂಕ	ವೀರ
ಕಡವರ	ಬಂಗಾರ
ಕೆಡೆ	ಬೀಳು
ಕೂರದ	ಆಗದ
ಲೆಂಕ	ಸೇವಕ

ಮೇಲಿನ ಶಬ್ದಗಳು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕೆಲವು ವಚನಕಾರರಾದರೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ವಚನಕಾರರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಪುರಾತನ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಉದ್ಧರಣೆಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

೩. ಆಡು ನುಡಿಯ ಪ್ರಯೋಗ

ಐದಾರೆ	ಇದ್ದಾರೆ
ಏಡಿಸು	ನಿಂದಿಸು
ಉಸರವಳ್ಳಿ	ಗೋಸುಂಬೆ
ಅಡಸು	ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡು
ಐದೆ	ಮುತ್ತದೆ
ಎನ್ನು	ಹೇಳು
ಹಿಂದಣ	ಹಿಂದಿನ
ಕಾಣೆ	ಅಲ್ಪ ನಾಣ್ಯ

ಮೇಲಿನ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ವಚನಕಾರರು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ, ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಪದಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಅರ್ಥಪುಷ್ಟಿ ನೀಡಲು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವುದು ವಿರಳ.

೪. ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥದ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗ

ಬೆಸನ	೧. ವ್ಯಸನ, ೨. ವಿಧಾನ
ಒಮ್ಮನ	೧. ಒಂದು ಮನಸ್ಸು, ೨. ಒಂದು ಅಳತೆ
ಇಮ್ಮನ	೧. ಎರಡು ಮನಸ್ಸು, ೨. ಧಾನ್ಯದ ಅಳತೆ
ಉದರೆ	೧. ಉದ್ಧಾರ, ೨. ಉದ್ಧರಿ, ಕೈಗಡ
ಆಳಿ	೧. ಸೇವಕ, ದಾಸಿ, ೨. ವಂಶ, ಮನೆತನ
ಕೂಟ	೧. ಕೂಡುವಿಕೆ, ೨. ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯದಲ್ಲಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಈ ರೀತಿಯ ಎರಡೆರಡು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಪದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಂಥವುಗಳು ಶ್ಲೇಷಪ್ರಯೋಗಗಳು ಎನಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಿಗೂ ಶ್ಲೇಷಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೂ ಒಂದು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಶ್ಲೇಷಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥದ ಸಂದರ್ಭ ಎರಡ್ಲೇ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥದ ಶಬ್ದಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯದೇ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥದ ಶಬ್ದಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

೫. ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ತದ್ಭವಗಳು

ಚಮ್ಮಾವುಗೆ	ಚರ್ಮದ ಪಾದುಕೆ
ಕುಚ್ಚಿತ	ಕುತ್ತಿತ
ದೇವುಲ	ದೇಗುಲ
ಜನ್ನ	ಯಜ್ಞ
ಕವಳಿಗೆ	ಕಾಪಾಲಿಕೆ
ಅಂದಣ	ಆಂದೋಲಿಕಾ

ಮೇಲಿನ ತದ್ಭವಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ವಚನಕಾರರು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತದ್ಭವಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಬೇಕೇ ಹೊರತು ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೬. ಹೊಸ ತದ್ಭವಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ

ಭೂತಿಗೆ	ಭೂತ + ಇಗೆ
ಹರುಷಿತಿಕೆ	ಹರುಷಿತ + ಇಕೆ

-ಇಗೆ ಮತ್ತು -ಇಕೆ ಎಂಬ ತದ್ಭವ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

೭. ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಪ್ರಯೋಗ

ಏಗುವುದು	ಏನಂ ಗೈವುದು, ಏನನ್ನು ಮಾಡುವುದು
ಏ ಬೆಸನ	ಏನು ಬೆಸನ, ಏನು ಆಜ್ಞೆ
ಏವುದು	ಏನು ಮಾಡುವುದು
ಏವೆ	ಏನಂ ಗೈವೆ, ಏನನ್ನು ಮಾಡುವೆ
ಏನ್ನುವನು	ನನ್ನನ್ನು
ಉಡುಹ	ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವವ
ಅನಕ, ಅನ್ನಕ್ಕ	ವರೆಗೆ
ಅಣಲು	(ಬಾಯಿಯ) ಅಂಗಳು
ಅಟ್ಟೆ	ರುಂಡವಿಲ್ಲದ ಮುಂಡ
ಕಱಲು	ಸವುಳು ನೆಲ
ಗುರುಸ್ವಾಯತ	ತನುವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ

ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಆಧಾರ ಸಾಲವು.

೮. ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಎರವಲು

ಕಪ್ಪಡ ಬಟ್ಟೆ (ಕಪಡಾ) (ಹಿಂದಿಯಿಂದ)

ದೇವಲ ದೇವಾಲಯ (ದೇವಸ್‌) (ಮರಾಠಿಯಿಂದ)

ಇಂಥ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳು ದೊರೆಯಬಹುದು.

ಕಲ್ಯಾಣ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ತೆಲಗು ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಡುವ ಪ್ರದೇಶ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನರು ಮಾಡಿದ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದ ರಚನೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಸುಧಾಳ	ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂತೆ
ಮೇಳವಿಸು	ಕೂಡು, ಕೈಗೆ ಬರು
ಡೊಳ್ಳಾಸ	ಮೋಸ
ಹಿಡಿಗವಡೆ	ಕವಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಆಟ
ಚಿಣಿಕೋಲು	ಎರಡು ಮರದ ತುಂಡುಗಳಿಂದ ಆಡುವ ಆಟ
ದೆಖ್ಖಾಳ	ನೋಡತಕ್ಕ ನೋಟ
ಹೊಳಕು	ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊರಬರು
ಬೇಳಂಬ	ಯುಕ್ತಿ
ಭಾರಣೆ	ತೂಕ, ಭಾರತ್ಯ
ಸರಕು	ಸಾಮಗ್ರಿ, ವಸ್ತು

ಒಂದೇ ಎರಡೇ! ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಲ್ಲಿಯಂತೂ ಇಂಥ ಪದಗಳು ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚಿಗೆ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಆ ಪದಗಳ ಶಕ್ತಿಯುತ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಸವಿಯ ಬೇಕು.

೧೦. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾದ ಪದಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ (2)

ಇನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಗೂಡಾರವೇ ಬಿಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಲೇಖಕರು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬಹುಶಃ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಪ್ರಕಾರವೇ ಸಾಧು, ಆಡು ಪ್ರಕಾರ ಅಸಂಸ್ಕೃತವಾದುದು ಎಂಬ ನಂಬುಗೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ಈ ನಂಬುಗೆಯನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿದಂತೆ ರಾಮಚಂದ್ರ ಕೊಟ್ಟಲಾಗಿ ಅವರು 'ದೀಪಹತ್ತಿತು' (ಭಾಗ, ೨. ೧೯೬೮) ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಕಡೆಯ ಮರಾಠಿ ಮಿಶ್ರಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳನ್ನು ವಿಫಲವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೋಡಿ,

ದಶಮಿ	ಚಪಾತಿ
ಬಿನ್‌ಖರ್ಚು	ಖರ್ಚಿಲ್ಲದ
ಟಾಕು	ಲೆಕ್ಕಣಿಕೆ
ಕಾಯಂತರೀಕ	ಕಾಯಂ ಆಗಿ
ಕಮಾಯ್	ಗಳಿಕೆ
ಪುಕಟ	ಪುಕ್ಕಟೆ
ಬಾತಮಿ	ಸುದ್ದಿ
ಧಕಲಾಯಿಸು	ತಳ್ಳು
ಪುಷ್ಕಳ	ಬಹಳ
ಬಾರದಾನ	ಗೋಣಿ ಚೀಲ
ಟಿಬಿಕಿ	ದಾಟು ಹೊಲಿಗೆ
ಚಲಾಯಿಸು	ನಡೆಸು
ತಾರೀಪು	ಹೊಗಳಿಕೆ
ಜಮಾಯಿಸು	ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರು
ಶಂಭರ	ನೂರು
ಫೇರೀ	ಸುತ್ತುವಿಕೆ
ಶಿಕೋಣಿ	ಮನೆಪಾರ
ಖರೇ	ನಿಜ

ಇಂಥ ಪುಷ್ಕಳ ಶಬ್ದಗಳು ಅಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಎಂ. ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ 'ಫಣಿಯಮ್ಮ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪದಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಲಾಳಸಂಕೋಲೆ	ಡಿಪ್ಪಿರಿಯಾ
ಗ್ಯಾನ	ಎಚ್ಚರ
ಒದರು	ಜಾಡಿಸು, ಕೊಡವು
ಒಂದಪ	ಒಂದು ಸಲ
ಚೌಕಾಬಾರಾ	ಒಂದು ಆಟ
ಈ ಪಾಟಿ	ಇಷ್ಟೊಂದು
ಬಹುತೇಕ	ಬಹುಶಃ
ಸಂವರಣೆ	ಸಾವರಿಸುವಿಕೆ

ಇದೇ ರೀತಿಯ ಪದಗಳು ಅವರ 'ಸದಾನಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಇವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಸುತ್ತಲಿನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

೧೦.೨. ಧರ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಪ್ರಯೋಗ

ಪಂಪ, ರನ್ನ, ಪೊನ್ನರು ಜೈರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ, ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಪರಿಭಾಷೆ ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ಪದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ,

ರತ್ನ	ಚಕ್ರ ರತ್ನ
ಅಧರ್ಮ	ಷಡ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲೊಂದು
ಈಶಾನ ಕಲ್ಪ	ಎರಡನೆಯ ಸ್ವರ್ಗ
ಉಪಾಸಕ	ಜೈನ ಗೃಹಸ್ಥ
ಕೇವಲಜ್ಞಾನ	ಕೇವಲ ಬೋಧ
ಗಣಧರ ದೇವರು	ಪ್ರಧಾನ ಶಿಷ್ಯರು
ಕಲ್ಪ	ಸ್ವರ್ಗ
ಚಕ್ರಧರ	ಚಕ್ರವರ್ತಿ
ಋದ್ಧಿ	ತಪಸ್ವಿಧಿ
ಆಸ್ರವ	ಒಂದು ತತ್ತ್ವ
ಕೈವಲ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ	ಕೇವಲಿ ಪದ
ನಿರ್ಜರಾ	ಕರ್ಮ ನಿರ್ಜರೆ

ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಸೃಷ್ಟಿ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಹೊಸ ಪದಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಹೊಸ ಪದಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲವೆನಿಸಿದಾಗ ಇದ್ದ ಪದಗಳಿಗೇ ಹೊಸ ಅರ್ಥ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ನಡೆದಿದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ:

ಅಗ್ನಿವಣಿ	ಅರ್ಘ್ಯಪಾನೀಯ
ಅಜಪೆ	ಹಂಸವೆಂಬ ಮಂತ್ರ
ಅಡಿಯ	ದಾಸ
ಅನಾಯತ	ಆಕ್ರಮ
ನೋಂಪಿ	ವ್ರತ
ಶಿವಕಳೆ	ವಿಭೂತಿ
ಲಿಂಗವೇದಿ	ದೇವರನ್ನು ತಿಳಿದವ
ಅಂಗವಣಿ	ಧೈರ್ಯ,
ಅಂಜನ	ದೋಷ, ಅಂಟು
ಅನಂಗಸಂಗಿ	ಕಾಮವಿಕಾರಿ
ಉದಮದ	ಸೊಕ್ಕು
ಪ್ರಮಾಣು	ಸಾಕ್ಷಿ

ಶಿವದಾನ, ಶಿವರಸ	ಮಜ್ಜಿಗೆ
ಪವನಭೇದ	(ಇಡಾ, ಪಿಂಗಳಾ ಎಂಬ) ಉಸಿರಿನ ಭೇದ
ಪ್ರಸಾದ	(ಅಷ್ಟಾವರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು) ಭಕ್ತರಿಂದ ಬಂದ ಆಹಾರ
ಪ್ರಸಾದಿ	ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿ ಮುಟ್ಟಿದವ
ಲಿಂಗಸಾರಾಯ	ಲಿಂಗದ ಸಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವ
ಶಬ್ದಕ್ರಿ	ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವ ಕ್ರಿಯೆ
ಶವಧೋ	ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊರೆಯಿಡುವದು
ಕಾಲತ್ರಯ	ಅತೀತ, ಅನಾಗತ, ವರ್ತಮಾನ
ತತ್ವಮಸಿ	ತತ್ ಅಂದರೆ ಲಿಂಗ, ತ್ವಂ ಅಂದರೆ ಅಂಗ, ಅಸಿ ಅಂದರೆ ಐಕ್ಯ
ಈಷಣತ್ರಯ	ಪುತ್ರೇಷಣ, ವಿತ್ತೇಷಣ, ದಾರೇಷಣ

ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಣಿಸಲು ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಮುಂದೆ ಕೊಟ್ಟ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ವೀರಶೈವ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ. ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳು ಬೇರೆಡೆಗೂ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತವೆಯೆಂಬುದೂ ನಿಜ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಥ ಹೊಂದಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೋಂಪಿ = ವ್ರತ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳು ಬೇರೆಡೆಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗಬಹುದಾದರೂ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹತ್ವ ದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ವಚನದಲ್ಲಿಯ 'ನೋಂಪಿ' ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು :

ಪುರಷದ ಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬು ನವಿದುರ್ ಹೊನ್ನಾಯಿತ್ತು

ನೋಡಿರೇ;

ಅವ್ವಾ ಚಿಂಗಳೇ, ನೀನಿದ್ದೇಳು ಕೇರಿಯವರು

ಲಿಂಗದ ನೋಂಪಿಯ ನೋಂತರೆ? ಹೇಳಾ;

ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ದೇವಂಗೆ

ಚೇಲಾಳನೆಂಬ ಬಾಯಿನವನಿಕ್ಕಿದರೇ? ಹೇಳಾ.

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ಪ. ೧೫೧)

ಹೀಗೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವ ಶಬ್ದಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅರ್ಥ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಮೇಲಿನ 'ಪದ' ಶಬ್ದದ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಪದಗಳು ಆಯಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಅರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಐ. ಆರ್. ಗಾಲ್ಪರಿನ್ ಅವರು ಕೊಡುವ 'ಪದ'ದ ಕೆಳಗಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ನಿಜ ಎಂಬ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ:

A word can be defined as a unit of language functioning within the sentence or within a part of it which by its sound or graphical form expresses a concrete or abstract notion or a grammatical notion through one of its meanings and which is capable of enriching its semantic structure by acquiring new meanings and losing old ones.

ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ನಿಜವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳು ಅವ್ಯಾಕೃತವೆನಿಸಿದರೂ ಅವು ಬಹುಜನರ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸಾದುವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ 'ಲಿಂಗಸಾರಾಯ' ಅಂದರೆ 'ಲಿಂಗದ ಸಾರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನು' ಎಂಬ ಸಮಸ್ತಪದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ 'ತತ್ತ್ವಮಸಿ'ಯ ಅರ್ಥ ವಚನಕಾರರ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಇದ್ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಅರ್ಥ ಒಂದು ಕಡೆಗಾದರೆ ವೀರಶೈವ ಶರಣರು ಕೊಡುವ ಅರ್ಥ 'ತತ್ = ಲಿಂಗ, ತ್ವಂ = ಅಂಗ, ಅಸಿ = ಐಕ್ಯ' ಎಂದು. ಹೀಗೆ ವೈಯಾಕರಣರಿಗೂ ವಚನಗಳ ಭಾಷೆ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ 'ವೈಯಾಕರಣರು ಪ್ರಯೋಗ ಶರಣ'ರಾದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ವಚನಗಳ ಭಾಷೆ ಅನೇಕ ವಚನಕಾರರಿಂದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುವದೇ ವೈಯಾಕರಣರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಡುಗನ್ನಡದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ವೀರಶೈವ ಮತ್ತು ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಕವಿಗಳು ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಕುಮಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ, ತಿರುಮಲಾರ್ಯ, ಕೆಂಪುನಾರಾಯಣ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಕೇಳಿಬಂದರೆ ಚಾಮರಸ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತ, ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ, ಷಡಕ್ಷರದೇವ, ಸರ್ವಜ್ಞ, ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೇ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ, ಸಾಳ್ವ, ಶಿಶುಮಾರ್ಯಣ, ಭಾಸ್ಕರ, ದೇವಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಜೈನ ಕವಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳೂ ಕೇಳಿಬರುತ್ತವೆ. ಇವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಪದಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಭಾರತ ರಾಮಾಯಣದಂಥ ಧರ್ಮನಿರಪೇಕ್ಷ ವಸ್ತುಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಛಾಯೆ ನುಸುಳುವುದುಂಟು.

ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಕನಕದಾಸರು ಜಾತಿಯಿಂದ ಬೇಡನಾದರೂ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯ, ಪುರಂದರದಾಸ ಮೊದಲಾದವರಿಗಿಂತ ಏನೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದರು. ಅವರು ಪ್ರಮುಖ ರಚನೆಗಳಾದ 'ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ', 'ನಳಚರಿತ್ರೆ'ಗಳು ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ಗೇಯ ಕಾವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ತನ್ನ ಮತವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು 'ಇವನು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೇಡ ಜಾತಿಯವನಾರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ?' ಎಂದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಷ್ಟು ಪ್ರೌಢ ವೈಷ್ಣವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕನಕದಾಸರ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಧರ್ಮವೆಂಬುದು ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮತವಾಗಲಿ ಮತದ ಬಗೆಗೆ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವಾಗ ಭಾಷೆ ಒಂದು ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಬರಬಹುದು, ಆಡು ನುಡಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಬರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಕಲ್ಪಿತ ರೂಪಗಳೂ ಬರಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಜಿನದತ್ತ ದೇಸಾಯಿ ಅವರ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರೂ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

'ಹೆದರಿ ಸಾಯುವ ಹೇಡಿಗಳ ನಾ ನೋಡಲಾರೆ, ನಾ ಮೆಚ್ಚುವದು

ಬದುಕುವ ಬಂಟರನ್ನು'.

ಇಂಥ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಸಾಲುಗಳೂ

'ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಂತೆ ದೊಡ್ಡವರಲ್ಲ, ಆಡಿದ ಜಗಳ ಮುಂದವರಿಸಲಿಕ್ಕೆ',

ಇಂಥ ಆಡುಭಾಷಾ ಶೈಲಿಯೂ,

‘ಎಳೆಗಳನ್ನು ಕಂಪನಕೆ, ಇರುಳಿನಲಿ’

ಮೊದಲಾದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಗಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

(‘ಗುಣಾರ್ಣವ’ ೨೦೦೮, ದಿಂದ)

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅನೇಕರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ.

ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಕೆಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರ ಭಾಷೆ ಅಗತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಉದ್ದಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಕಾಡುತ್ತಿವೆ ಭೂತಕಾಲದ ಭ್ರೂಣಗೂಡಗಳು:

ಹುಗಿದ ಹಳಬಾವಿಯೊಳ ಕತ್ತಲ ಹಳಸುಗಾಳಿ

ಅಂಬೆಗಾಲಿಟ್ಟು ತಲೆಕೆಳಗು ತೆವಳುತ್ತೇರಿ

ಅಳ್ಳಿಳ್ಳಾಯಿ ಜಪಿಸುವ ಬಿಸಿಲ ಕೋಲಿಗೆಗೆರಿ ತೆಕ್ಕಾ ಮುಕ್ಕೆ

ಹಾಯುತ್ತಿದೆ ತುಳಸಿ ವೃಂದಾವನದ ಹೊದರಿಗೂ

(‘ಭೂಮಿಗೀತ’ (೧೯೫೯) ದಲ್ಲಿ ‘ಭೂತ’ ಎಂಬ ಪದ್ಯ)

ಕಥೆ ಅಥವಾ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಕಥೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅವರವರ ಧರ್ಮ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದುಂಟು.

ರಂ. ಶಾ. ಲೋಕಾಪುರ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ,

‘ಗಡಾನು ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳೇ ಬಿಡ್ರಿ, ಹದನ ದಿನಾ ಆತು ಬಂದು. ಇನ್ನ ಏನು ದಿನಾ ಹಾದೀ ನೋಡೋದು?’ ರುಕ್ಕವ್ವ ಕೇಳಿದಳು

‘ನಿಂದು ಖರೇ ರುಕ್ಕವ್ವ, ಆದರ ಪಟ್ಟನು ಇಲ್ಲಾ ಅಂದರು ಏನು ಮಾಡೋದು?’

‘ರಾಧವ್ವ ಯಾವ ಮಾರಿಲೆ ಇಲಂದಾರು? ನೀವೂ ಗೋವಿಂದವ್ವ ಅವರ್ನ ರಾಜಾ ರಾಣಿ ಹಾಂಗ ಇಟ್ಟೀರಿ. ಪಲ್ಲಕ್ಕಾ ಗ ಕುಂಡರಿಸೋದೊಂದೇ ಉಳದೇತಿ’.

ಅಷ್ಟರಲಿ ದೊಡ್ಡವರ ಕಾಲು ಹೆಜ್ಜೆ ಸದ್ದಾದಂತಾಯಿತು. ಗೋವಿಂದವ್ವ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಬಂದಿರಬೇಕೆನು ಎನಿಸಿತು ನರ್ಮದಗೆ.

‘ಅವ್ವಾ ನನಗ ಹಸಿವಿ ಆಗೇದ. ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡು’. ನಾರಾಯಣನ ದನಿ.

‘ಯಾವಾಗ ಹೋಗೀದಿ ಮುಂಜಾನೆ. ಉಟದ ಹೊತ್ತಿಗರೇ ಬರಬಾರದೂ?’

(‘ತಾಯೀಸಾಹೇಬ’ (೧೯೭೨) ಕಾದಂಬರಿ)

ಮೇಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನರ್ಮದೆ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು : ರುಕ್ಕವ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರಳು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ರುಕ್ಕವ್ವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗಡಾನು, ಹದನ, ಏನು, ಕುಂಡರಿಸು ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳೇ ಸಾಕು ಈ ಸೂಚನೆಗೆ. ನರ್ಮದೆ ಮತ್ತು ನಾರಾಯಣರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಖರೇ, ಆಗೇದ, ಹೊತ್ತಿಗೆರೆ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳೂ ‘ಯಾವಾಗ ಹೋಗೀದಿ ಮುಂಜಾನೆ’ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದ ಶೈಲಿಯೂ ಅವರು

ಬ್ರಾಹ್ಮರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೇ 'ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ. . . .' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಿಕ ಶೈಲಿಯ ಸಾಲನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೃಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಲೇಖಕರು ಎಲ್ಲ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಸೂಚನೆ ಸಿಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ. ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರರಂಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕರು ಉದ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗ್ರಂಥಿಕ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ನೋಡಿ,

'ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ನಾನು ನನಗೆ ಅನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಬರೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತೆ ?'

'ಯಾಕೆ? ಹಾಗೆಲ್ಲ ಬರೆದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೆ ?'

'ನಿನಗಿಲ್ಲವೇನೋ!'

'ಅಂತೆಯೇ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಓದಿರಬಹುದು ಎಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ತೀರಾ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.'

'ಯಾರು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು ?'

'ಇವರಿಗಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದವಳು, ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ, ಆಕೆಯ ಮಗಳು.'

'ಸರಿಯಾಯಿತಲ್ಲ ಮತ್ತೆ!'

('ಸ್ವರ್ಗದ ಬಾಗಿಲು' ೧೯೬೬ರ ಮರುಮುದ್ರಣ)

ಮೇಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರು ಎಂದು ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧. ವಾಕ್ಯರಚನಾ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ವಾಕ್ಯರಚನೆ ಎಂಬುದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಗುಣಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಪದಗಳು ಸೇರಿ ವಾಕ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ವಾಕ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಪದಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಜೋಡಿಸಿದರೆ ವಾಕ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವ. 'ವ್ಯಾಕ್ಯ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಆಯಾಮಗಳಿರುತ್ತವೆ. ೧. ಪ್ರತ್ಯಯಯುಕ್ತ ಪದಗಳ ಜೋಡಣೆ, ೨. ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ಒಟ್ಟು ಅರ್ಥ. ಇವೆರಡೂ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಮಾಡಿದ ವಾಕ್ಯ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ:

Colourless green ideas sleep furiously

ಇಲ್ಲಿ ಪದಗಳು ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಡೆ ಬರುವಂತೆ ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಬಂದಿವೆ. ಅಂದರೆ ಅವು ವ್ಯಾಕರಣಬದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಬಂದಿವೆ. ಆದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಾಕ್ಯ ಸ್ವೀಕಾರವಾಗುವಂಥ ಅರ್ಥ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಪದಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅರ್ಥವತ್ತಾಗಿ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಎಂದರ್ಥ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮುಖಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ.

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಮೂದಿಸಬೇಕು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಸ್ವೀಕೃತ' ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಾಕ್ಯರಚನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿದೆ. ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪದಗಳ ಕ್ರಮ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ತೃ, ಕರ್ಮ, ಕ್ರಿಯಾಪದ ಎಂದೂ ಕರ್ತೃವಿನ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಕರ್ತೃ ಪದದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮದ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಕರ್ಮ ಪದದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಬರುತ್ತವೆ. ತೃತೀಯಾ, ಚತುರ್ಥಿ, ಪಂಚಮೀ ಮತ್ತು ಸಪ್ತಮೀ

ವಿಭಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಪದಗಳು ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಅರ್ಥ ಕೊಡುವಂಥ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕರ್ತೃ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ನಡುವೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಂದು ಅವಲೋಕಿಸೋಣ.

ಹಳಗನ್ನಡದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯರಚನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಚಂಪೂ ಶೈಲಿ. ಅಲ್ಲಿಯ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನಿಂದಾಗಿ ಪದಗಳ ಆಯ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಪದಗಳ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಡವಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಪದ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಶೈಲಿ ಇತ್ತು. ಪಂಪನ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ'ದ ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ,

ನನೆಯದಿರಣ್ಣ ಭಾರತದೊಳಿಂ ಪೆಱರಾಯಮನೊಂದೆ ಚಿತ್ತದಿಂ
ನನವೊಡೆ ಕರ್ಣನಂ ನನೆಯ, ಕರ್ಣನೊಳಾರ್ ದೊರೆ ಕರ್ಣನೇಱು ಕ
ರ್ಣನ ಕಡು ನನ್ನಿ ಕರ್ಣನಳವಂಕದ ಕರ್ಣನ ಚಾಗಮೆಂದು ಕ
ರ್ಣನ ಪಡೆಮಾತಿನೊಳ್ ಪುದಿದು ಕರ್ಣರಸಾಯನಮಲ್ಲೆ ಭಾರತಂ
(ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯಂ, ಅಶ್ವಾಸ, ೧೨. ಪದ್ಯ. ೨೧೭)

ಇಲ್ಲಿ 'ನನೆಯದಿರು' ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ವಾಕ್ಯದ ಮೊದಲು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. 'ಕರ್ಣನೊಳಾರ್ ದೊರೆ', 'ಕರ್ಣನೇಱು' ಎಂಬ ಪದಪುಂಜಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಪಂಪನ ವಾಕ್ಯ ರಚನಾ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಅವನ ಗದ್ಯದ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಅಗಲೆರಡುಂ ಪಗೆಗಳಪಹಾರ ತುರ್ಯಂಗಳಂ ಬಾಜಿಸಿ ಮುನ್ನೊತ್ತಿದ ವೇಳೆಗಳ್ ಸಮುದ್ರಂಗಳಂ ಪುಗುವಂತೆ ತಂತಮ್ಮ ಬೀಡುಗಳಂ ಪೊ
ಕ್ಕರಾಗಳ್

ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವಾದಾಗ ಯುದ್ಧ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಸೂಚನೆಯ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಿದ ಕೂಡಲೇ ಸೈನಿಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬೀಡುಗಳಿಗೆ ಹೋದರು ಎಂದು ವಿಷಯ ಮುಗಿದರೂ 'ಆಗಳ್, ಆಗ' ಎಂದು ವಾಕ್ಯ ನಿಂತು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ 'ತೊಟ್ಟು, ಮಾಡೆ' ಮೊದಲಾದ ಅಪೂರ್ಣ ಕ್ರಿಯಾಪದದಿಂದ ನಿಂತು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ ಅಥವಾ 'ಇಂತೆಂದಂ' ಎಂದು ನಿಂತು ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆ ಬರುತ್ತದೆ. ರನ್ನನ ಶೈಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ. ಎಲ್ಲ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳ ಶೈಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇದೇ ರೀತಿ ಇದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಇನ್ನು ವಚನಗಳ ವಾಕ್ಯ ರಚನಾ ಪ್ರಕಾರ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ವಚನಗಳು ಅನುಭವವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವ ಜನಪ್ರಿಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾದ್ದರಿಂದ ಅರ್ಥದ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಗಾಗಿ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಪದಗಳ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಪಾಠವೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಬದಲಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಡವನ್ನು (emphasis of meaning) ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿರುವ ಪದಗಳು ವಾಕ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ :

ಈ ಮನವು ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯ ನುಡಿದರೆ ನಚ್ಚುವದು.
ಈ ಮನವು ಇದಿರಿಚ್ಛೆಯ ನುಡಿದರೆ ಮಚ್ಚದು.

ಇವು ಸರಳ ಅರ್ಥದ ವಾಕ್ಯಗಳು. ಈ ವಾಕ್ಯಗಳು ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ

‘ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯ ನುಡಿದರೆ ನಚ್ಚುವದೀ ಮನವು.

ಇದಿರಿಚ್ಛೆಯ ನುಡಿದರೆ ಮಚ್ಚದೀ ಮನವು.’

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ವ. ೨೯)

ಎಂದು ರೂಪ ತಾಳುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳ ಸ್ಥಾನ ಪಲ್ಲಟ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಬೋಧೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ‘ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯ’ ಮತ್ತು ‘ಇದಿರಿಚ್ಛೆಯ’ ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ವಾಕ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಡ ಅಥವಾ ಮಹತ್ತ್ವ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಾತಾಡುವಾಗ ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಡ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒತ್ತು (emphasis) ಕೊಟ್ಟು ಉಚ್ಚರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಲಿಖಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಸೌಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಒತ್ತಡ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಶಬ್ದವನ್ನು ವಾಕ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು ಒಂದು ಉಪಾಯ. ಕ್ರಿಯಾಪದದ ನಂತರ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಉಪಾಯ. ಅದನ್ನೂ ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ‘ಈ ಮನವು’ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೂ ಅರ್ಥದ ಮಹತ್ತ್ವವಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಪದದ ನಂತರ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಷಷ್ಟೀ ವಿಭಕ್ತಿಯಂತೆ ಪದಗಳನ್ನು ಅದರ ಮುಂದಿರುವ ನಾಮಪದದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದು ವಿರಳ. ಹಾಗೆ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಇಟ್ಟರೆ ಅಪಾರ್ಥವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ನೋಡಿ :

ತನು ಶುದ್ಧವಾಯಿತ್ತು ಶಿವಭಕ್ತರೊಕ್ಕು ಕೊಂಡೆನ್ನ,

ಮನ ಶುದ್ಧವಾಯಿತ್ತು ಅಸಂಖ್ಯಾತರ ನೆನೆದೆನ್ನ,

ಕಂಗಳು ಶುದ್ಧವಾಯಿತ್ತು ಸಕಲ ಪುರಾತನರ ನೋಡಿಯೆನ್ನ,

ಶ್ರೋತ್ರ ಶುದ್ಧವಾಯಿತ್ತು ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯ ಕೇಳಿಯೆನ್ನ,

ಭಾವನೆಯೆನಗಿದು ಜೀವನವು ಕೇಳಾ,

ಲಿಂಗ ತಂದೆ, ನೆಟ್ಟನೆ ನಿಮ್ಮುವ ಪೂಜಿಸಿ ಭವಗೆಟ್ಟೆನು ಕಾಣಾ

ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ವಚನಗಳು, ವ. ೧೨೨)

ಇಲ್ಲಿ ‘ಎನ್ನ ತನು’, ‘ಎನ್ನ ಮನ’, ‘ಎನ್ನ ಕಂಗಳು’ ಮತ್ತು ‘ಎನ್ನ ಶ್ರೋತ್ರ’ ಎಂಬುದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಕ್ರಮ. ಅದನ್ನು ಭಂಗ ಮಾಡಿ ‘ಎನ್ನ’ ಎಂಬ ಷಷ್ಟೀ ವಿಭಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಪದವನ್ನು ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರೂ ಅರ್ಥ ಪ್ರತೀತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ, ಅರ್ಥ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಪ್ರತೀತವಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಪಾರ್ಥವಾಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಅದು ವಾಕ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅದರ ಮುಂದೆ ಸಂಬಂಧ ಪಡದ ನಾಮ ಬಂದರೆ ಖಂಡಿತ ಅಪಾರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಚನಕಾರರ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಪದಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಡವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ನೋಡಿ:

ಹಾಲೆಂಜಲು ಪೆಯ್ಯನ,

ಉದಕವೆಂಜಲು ಮತ್ಯ ದ,

ಪುಷ್ಪವೆಂಜಲು ತುಂಬಿಯ,

ಎಂತು ಪೂಜಿಸುವನಯ್ಯಾ, ಶಿವ ಶಿವಾ, ಎಂತು ಪೂಜಿಸುವೆ?

ಈ ಎಂಜಲವನತಿಗಳೆವಡೆ ಎನ್ನಳವಲ್ಲ,

ಬಂದುದ ಕೈಕೊ, ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ.

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ವ. ೮೮೫)

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿಯ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ 'ಹಾಲು ಕರುವಿನ ಎಂಜಲು', 'ನೀರು ಮೀನಿನ ಎಂಜಲು' ಮತ್ತು 'ಹೂವು ಭ್ರಮರದ ಎಂಜಲು' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ 'ಪೆಯ್ಯನ', 'ಮತ್ಯ ದ' ಮತ್ತು 'ತುಂಬಿಯ' ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ಇಟ್ಟುದರಿಂದ ಅವು ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತಿಯ ಮೊದಲ ಪದ ಅಥವಾ ಕೊನೆಯ ಪದ ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಒತ್ತಡ ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಪದವನ್ನು ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಎಂತು ಪೂಜಿಸುವನಯ್ಯಾ' ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ಎಂತು' ಎಂಬ ಪದವೇ ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಹೊರಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. 'ಈ ಎಂಜಲವನತಿಗಳೆವಡೆ' ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲಿನ ಮೂರು ಉಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ 'ಎಂಜಲಿ'ನ ಪ್ರಸ್ತಾಪ 'ಈ' ಎಂಬ ಸರ್ವನಾಮದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗಟ್ಟುತ್ತವೆ.

ಮೇಲೆ ಷಷ್ಟೀ ವಿಭಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಪದಗಳ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟವನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯಂತೆ ಪದಗಳನ್ನು ಉತ್ತಿಯ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದುದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ನೋಡಬಹುದು :

ವಿಕಳನಾದೆನು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಧಾತುವಿನಿಂದ.

ಮತಿಗೆಟ್ಟೆನು ಮನದ ವಿಕಾರದಿಂದ,

ಧೃತಿಗೆಟ್ಟೆನು ಕಾಯವಿಕಾರದಿಂದ,

ಶರಣುವೊಕ್ಕೆನು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಯ್ಯಾ.

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್‌ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ವ. ೪೩)

ವಿಕಳನಾಗಲು, ಮತಿಗೆಡಲು, ಧೃತಿಗೆಡಲು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಧಾತು, ಮನದ ವಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕಾಯವಿಕಾರ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಡ ಹೇರಲು ಅವನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದುದನ್ನೂ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಪದಗಳನ್ನೂ ಕೊನೆಗಿಟ್ಟು ಆ ವಾಕ್ಯದ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಮೊದಲು ಇಡುವುದನ್ನೂ ಕೆಳಗಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಮಲೆಯಲಾಗದು ಹರಿಯ,

ಮಲೆಯಲಾಗದು ಬ್ರಹ್ಮನ,

ಮಲೆಯಲಾಗದು ತತ್ತೀಸಕೋಟಿ ದೇವರ್ಕಳ,

ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರ ಮಱಿಯಲಹುದು!

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ವ. ೫೫೧)

ಹರಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು ಆದರೆ ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯಬಹುದೇ? ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊನೆಯ ಉದ್ಧಾರ ವಾಚಕದಿಂದ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಯ ಉದ್ಧಾರವಾಚಕದ ಬದಲು ಪೂರ್ಣ ವಿರಾಮವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅರ್ಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯ ವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಬಳಕೆ ತಾಳೆಗರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಅತಿ ವಿರಳ. ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಂಪಾದಕರು ಉದ್ಧಾರ ವಾಚಕವನ್ನು ಬಳಸಿರಬೇಕು.

ಇನ್ನು ಸಪ್ತಮೀ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಪಲ್ಲಟವನ್ನು ನೋಡೋಣ.

ಮೇರುಗುಣವನಟಸುವುದೆ ಕಾಗೆಯಲ್ಲಿ?

ಪರುಷಗುಣವನಟಸುವದೆ ಕಬ್ಬುನದಲ್ಲಿ?

ಸಾಧುಗುಣವನಟಸುವದೆ ಅವಗುಣಿಯಲ್ಲಿ?

ಚಂದನಗುಣವನಟಸುವದೆ ತರುಗಳಲ್ಲಿ?

ಸರ್ವಗುಣ ಸಂಪನ್ನ ಲಿಂಗವೆ,

ನೀನೆನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಗುಣವನಟಸುವದೆ,

ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ?

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ವ. ೬೭)

‘ಅಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅರಸಿದರೆ ಅವು ದೊರೆಯಲಾರವು’. ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮುಖಾಂತರ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ‘ಅರಸಬೇಕೆ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ‘ಅರಸುವದೆ’ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಳಬೇಕೆಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸುವುದು ವಚನಕಾರರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಅರ್ಥದ ಪುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಚತುರ್ಥ್ಯಂತ ಪದಗಳನ್ನು ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ನೋಡಿ :

ಕರಿಯಂಜುವದಂಕುಶಕ್ಯಯ್ಯಾ;

ಗಿರಿಯಂಜುವದು ಕುಲಿಶಕ್ಯಯ್ಯಾ;

ತಮಂಧವಂಜುವದು ಜ್ಯೋತಿಗಯ್ಯಾ;

ಕಾನನವಂಜುವದು ಬೇಗೆಗೆಯ್ಯಾ;

ಪಂಚಮಹಾಪಾತಕವಂಜುವದು

ಕೂಡಲ ಸಂಗನ ನಾಮಕ್ಯಯ್ಯಾ.

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ವ. ೭೫)

ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಮಾತನ್ನು ಮನಕ್ಕೆ ನಾಟುವಂತೆ ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವು ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಪಂಚ ಮಹಾಪಾತಕಗಳೂ ಕೂಡ

ಶಿವನ ನಾಮಕ್ಕೆ ಅಂಜುತ್ತವೆ.' ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದರೆ ಆಗುವ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕಿಂತ ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಲವಿರುತ್ತದೆ. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕಗಳನ್ನು ವಾಕ್ಯದ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡೋಣ.

ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು 'ಮತ್ತು', 'ಆದರೆ', 'ಆದ್ದರಿಂದ', 'ವರೆಗೆ' ಮೊದಲಾದ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕ ಅವ್ಯಯಗಳಿಂದ ಜೋಡಿಸುವುದರಿಂದ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಾಕ್ಯ ವೃಂದಕ್ಕೆ ತರ್ಕ ಬದ್ಧವಾದ ಅರ್ಥ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕಗಳನ್ನು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಇಡುವುದರಿಂದಲೂ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರೀತ ಅರ್ಥ ಹೊರಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಇಡುವುದೆಂದರೆ ಅವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ. ಅವು ಅವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ವಾಕ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

ಓದಿದರೇನು ಕೇಳಿದರೇನು ಶಿವಪಥವನಱುಯದನ್ನಕ್ಕ?

ಓದಿತ್ತು ಕಾಣೆರೋ ಶುಕನು.

ಓದಿದ ಫಲವು ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯಂಗಾಯಿತ್ತು.

ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ.

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ವ. ೧೪೩)

'ಅನ್ನಕ್ಕ' ಎಂಬ ಅವ್ಯಯದ ಪ್ರಯೋಗ ಉತ್ತಿಯ ಕೊನೆಗೆ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಒತ್ತಡ ಬಂದಿದೆ. ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಹೊರಬೇಕಾದ ಪದವನ್ನು ಉತ್ತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಕೂಡ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೆಳಗಿನ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕವಾದ 'ಆದರೆ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಅಧ್ಯಾಹಾರವಾಗಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ನೋಡಿ :

ಶಾಸ್ತ್ರ ಘನವೆಂಬನೆ? ಕರ್ಮವ ಭಜಿಸುತ್ತಿದೆ!

ವೇದ ಘನವೆಂಬನೆ? ಪ್ರಾಣವಧೆಯ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ!

ಸ್ಮೃತಿ ಘನವೆಂಬನೆ? ಮುಂದಿಟ್ಟಿರಿಸುತ್ತಿದೆ!

ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನೀವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ.

ತ್ರಿವಿಧ ದಾಸೋಹದಲ್ಲಲ್ಲದೆ

ಕಾಣಬಾರದು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವನ!

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ವ. ೨೦೮)

ಇಲ್ಲಿ 'ಶಾಸ್ತ್ರ ಘನವೆಂಬನೆ? ಅದಂ ಅದು ಕರ್ಮವ ಭಜಿಸುತ್ತಿದೆ' ಎಂದೂ 'ವೇದ ಘನವೆಂಬನೆ? ಅದಂ ಅದು ಪ್ರಾಣವಧೆಯ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ' ಎಂದೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಉಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ತೃವನ್ನು ವಿವಕ್ಷೆ ಮಾಡದಿರುವ ಶೈಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೇನೂ ಹೊಸದಲ್ಲ ಆದರೆ ಸೂಕ್ತ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕಗಳನ್ನು ವಿವಕ್ಷೆ ಮಾಡದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ಅವನ್ನು ಉಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಉಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವೇನಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಭಿನ್ನ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕಗಳು ವಾಕ್ಯವೃಂದಕ್ಕೆ ವಿಭಿನ್ನ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ :

೧. ನಾಯಿಗೆ ಕಲ್ಲೆಸೆದೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಕಾಲು ಕಲ್ಲಿಗೆ ತಾಕಿತು.

೨. ನಾಯಿಗೆ ಕಲ್ಲೆಸೆದೆ ಏಕೆಂದರೆ ನನ್ನ ಕಾಲು ಕಲ್ಲಿಗೆ ತಾಕಿತು.

೩. ನಾಯಿಗೆ ಕಲ್ಲೆಸೆದೆ ಆದರೆ ನನ್ನ ಕಾಲು ಕಲ್ಲಿಗೆ ತಾಕಿತು.

೪. ನಾಯಿಗೆ ಕಲ್ಲೆಸೆದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಕಾಲು ಕಲ್ಲಿಗೆ ತಾಕಿತು.

(‘ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಳ ಗುಟ್ಟು’ ರಾಜಪುರೋಹಿತ ಬಿ. ಬಿ. ‘ಸಮನ್ವಯ’ದಲ್ಲಿ ಸಂ: ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ ೧೯೬೮, ಬೆಂಗಳೂರು)

ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದಪ್ಪಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕಗಳೇ ಆಯಾ ವಾಕ್ಯವೃಂದಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ವೃಂದ (೧)ರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆ; ವೃಂದ (೨)ರಲ್ಲಿ Saddistic ಮನೋವೃತ್ತಿ; ವೃಂದ (೩)ರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ದುಃಖವನ್ನು ಸಮತೋಲಿಸುವುದು; ವೃಂದ (೪)ರಲ್ಲಿ ಪಾಪದ ಕಲ್ಪನೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕಗಳೇ ಹೊಣೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕವು ಗುಪ್ತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಇಂಥದೇ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಉಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಬೇಕಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಮೇಲಿನ ವಚನದ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನೇ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ. ಅವನ್ನು ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕಗಳಿಂದ ಜೋಡಿಸಬಹುದು.

(ಅ) ‘ಶಾಸ್ತ್ರ ಘನವೆಂಬೆನೆ? ಆದರೆ ಅದು ಕರ್ಮವ ಭಜಿಸುತ್ತಿದೆ!’

ವೇದ ಘನವೆಂಬೆನೆ? ಆದರೆ ಅದು ಪ್ರಾಣವಧೆಯ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ!’

ಎಂದೂ

(ಆ) ‘ಶಾಸ್ತ್ರ ಘನವೆಂಬೆನೆ? ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಕರ್ಮವ ಭಜಿಸುತ್ತಿದೆ!’

ವೇದ ಘನವೆಂಬೆನೆ? ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಪ್ರಾಣವಧೆಯ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ!’

ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಮೇಲಿನ (ಅ)ದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಾರ್ಥವಿದ್ದರೆ (ಆ)ದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಭಾವವಿದೆ. ಇನ್ನು ಆ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ‘ಆದ್ದರಿಂದ, ಮತ್ತು ಅಲ್ಲದೆ’ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಯಾವ ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಕಗಳಿಂದಲೂ ಜೋಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜೋಡಿಸಿದರೂ ಒಟ್ಟು ಅರ್ಥಪ್ರತೀತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇದುವರೆಗಿನ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ವಚನಗಳನ್ನು ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಉಳಿದ ಪ್ರಮುಖ ವಚನಕಾರರಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಆದಯ್ಯ, ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯಾ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮೊದಲಾದವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಶೈಲಿಯ ಬರವಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಏಕಿರಬೇಕು ಎಂದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಆಡುಮಾತಿನ ಶೈಲಿ ಇತರರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಬಸವೇಶ್ವರರು

ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡಿಯೇ ರಚಿಸಿರಬೇಕು. ಉಳಿದ ವಚನಕಾರರು ತಮ್ಮ ವಚನಗಳನ್ನು ಕುಳಿತು ಬರೆದು ರಚಿಸಿರಬೇಕು ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತು ಹಿಂದಿನ ಒಂದು ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿದೆ. ಆದಯ್ಯನ ಮತ್ತು ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನ ವಚನಗಳಂತೂ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೋಡಿ :

ಕತ್ತೆ ಬತ್ತಲೆ ಇದ್ದಡೆ ನೆಟ್ಟನೆ ನಿರ್ವಾಣಿಯೇ?
ಹುಚ್ಚ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕಾಣದೆ ಎತ್ತಲೆಂದರಿಯದೆ
ಮರ್ತ್ಯದೊಳಗಿದರ್ಡೆ ವಿರಕ್ತನೇ?
ಇಂತಿವರ ತತ್ತು ಗೊತ್ತು ಬಲ್ಲವಂಗೆ ಇನ್ನೆತ್ತಣ ಮುಕ್ತಿಯೋ?
ಇನ್ನೆತ್ತಣ ವಿರಕ್ತಿಯೋ? ನಿಃಕಳಂಕ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.
(ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ಪ. ೯೦)

ಎಂಬ ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನ ವಚನವನ್ನು ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನ ಆದಯ್ಯನ ವಚನವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ:

ಅಂಗದ ಮೇಲಣ ಲಿಂಗ ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ತನುಗುಣವಳಿಯಿತ್ತು;
ಮನದ ಮೇಲಣ ಲಿಂಗ ಮನದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆನಹಿನ
ಸಂಕಲ್ಪ ಕೆಟ್ಟಿತ್ತು;
ಪ್ರಾಣದ ಮೇಲಣ ಲಿಂಗ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ಪ್ರಾಣಪ್ರಕೃತಿ ನಷ್ಟವಾಯಿತ್ತು;
ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನ ಲಿಂಗ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿರಬಲ್ಲರಾಗಿ,
ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಸೋಮೇಶ್ವರಾ! ನಿಮ್ಮ ಶರಣರು ಸ್ವತಂತ್ರರು.
(ಆದಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ಪ. ೨೧೨)

ಕನ್ನಡದ ವ್ಯಾಕ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪದಕ್ರಮ ಇಲ್ಲಿ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆದಯ್ಯನಾಗಲಿ ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕುಳಿತು ಬರೆದಿರುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆಡಿಯೇ ರಚಿಸಿದ್ದರು ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಅವುಗಳನ್ನು ಲಿಪಿಗಿಳಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಮಹನೀಯರು ನಂತರ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರಬಹುದು ಎಂದೂ ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಇದೇ ಮಾತು ದೇವರ ದಾಸೀಮಯ್ಯನ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನೋಡಿ :

ಹರಿದ ಗೋಣಿಯಲ್ಲೊಬ್ಬ ಕಳವೆಯ ತುಂಬಿದ.
ಇರುಳೆಲ್ಲ ನಡೆದನಾ ಸುಂಕಕ್ಕಂಜಿ.
ಕಳವೆ ಎಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಬರಿಯ ಗೋಣಿ ಉಳಿಯಿತ್ತು.
ಅಳಿಮನದವನ ಭಕ್ತಿ ಇಂತಾಯಿತ್ತು ರಾಮನಾಥಾ.

(ಕಳವೆ = ಕಳವು ಮಾಡಿ ತಂದ ಮಾಲು)

(ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ವ. ೪೨)

ಎಳ್ಳು ಇಲ್ಲದ ಗಾಣದಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯುಂಟೇ?

ಜೊಳ್ಳು ತೂರಿದಲ್ಲಿ ಬತ್ತ ಉಂಟೇ?

ಕಳ್ಳ ಹಾದರಿಗರ ಸಂಪಾದನೆ

ಹೊಳ್ಳ ಕುಟ್ಟಿ ಕೈ ಹೊಟ್ಟಾದಂತೆ ಕಾಣಾ ರಾಮನಾಥಾ.

(ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ವ. ೩೮)

ಮೇಲಿನ ಎರಡೂ ವಚನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಶಬ್ದಗಳು ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾದುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೇ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಆದಿಪ್ರಾಸವನ್ನು ಬಳಸಿದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ 'ರಿ' 'ರು' ಮತ್ತು 'ಳ' 'ಳಿ' ಪ್ರಾಸ ಕಂಡರೆ ಎರಡನೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ 'ಳ್ಳು' ಮತ್ತು 'ಳ್ಳ' ಗಳ ಪ್ರಾಸ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ವಚನ ಛಂದೋಬದ್ಧ ರಚನೆ ಯಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಆದಿಪ್ರಾಸ ಉತ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಲ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ರಚನೆಯನ್ನು ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ಅನೇಕ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಅವನು ವಚನಗಳನ್ನು ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದಂತೆ ರಚಿಸಿರುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಬಸವೇಶ್ವರರು ಪದಕ್ರಮವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿ ಅರ್ಥಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ದಾಸಿಮಯ್ಯ ಜಾನಪದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಉತ್ತಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಅಲ್ಲಮನ ವಚನಗಳದು ಇನ್ನೊಂದು ಶೈಲಿ. ನೇರ ಮಾತುಗಳೊಡನೆ ಅನುಭಾವದ ಆಳವನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ತೆಟಹಿಲ್ಲದ ಘನವು ಕುಟುಹಿಂಗ ಬಾರದ ಮುನ್ನ

ತೋಟದವರಾರು ಹೇಳಾ?

ಮಹಾಘನ ಲಿಂಗೈಕ್ಯವನು ಆರೂಢದ ಕೂಟದಲ್ಲಿ

ನಾನಾರುವ ಸಾಕ್ಷಿಯನು ಕಾಣೆನು.

ಬೇಟೆ ಮಾಡಿ ನುಡಿಯಬಹುದೇ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವನು?

ಅಜುವು ಸಯವಾಗಿ ಮಟಹು ನಷ್ಟವಾದಲ್ಲಿ,

ಗುಹೇಶ್ವರ, ನಿಮ್ಮ ಶರಣನುಪಮಾತೀತನು.

(ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ವ. ೬೮೨)

ಇಲ್ಲಿ 'ಘ'ಕಾರದ ಅನುಪ್ರಾಸ ಕಂಡಂತಾದರೂ ಅದು ಕಿವಿಗೆ ಹೊಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನೂರಾರು ವಚನಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೂ ಎಲ್ಲೂ ಇಂಥ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯದ ಕಡೆಗೇ ಗಮನ ಕೊಡುತ್ತಾರೆಯೇ ಹೊರತು ಹೇಳುವ ಮಾಧ್ಯಮದ ಭಾಷಾ ಶೈಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಗದ್ಯವೇ ಹೆಚ್ಚು ಇಷ್ಟ. ಗದ್ಯವೇ ನೇರ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಭಾಷೆಯ ಶಾಬ್ದಿಕ ಅಲಂಕಾರ ಅದಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರು ನಂಬಿದಂತಿದೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ತಾವು ಕಂಡುಕೊಂಡ ದರ್ಶನವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಶೈಲಿಯ ನೇರತೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು:

ನಾ ನೀನೆಂಬ ಭೇದ ಅಂದೂ ಇಲ್ಲ ಇಂದೂ ಇಲ್ಲ.

ಸಾಲೋಕ್ಯನಲ್ಲ, ಸಾಮೀಪ್ಯನಲ್ಲ ಶರಣ;

ಸಾರೂಪ್ಯನಲ್ಲ ಸಾಯುಜ್ಯನಲ್ಲ ಶರಣ;

ಸಕಾಯನಲ್ಲ ಅಕಾಯನಲ್ಲ ಗುಹೇಶ್ವರಲಿಂಗ ತಾನೆಯಾಗಿ.

(ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ಪ. ೬೮೯)

ಇಲ್ಲಿ 'ಸಾ' ಕಾರದ ಅನುಪ್ರಾಸ ಕಂಡರೂ ಅದನ್ನು ಮೀರಿದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವ ಲವಲವಿಕೆ ಇದೆ. ಅನುಪ್ರಾಸವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಮನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾವ ಓದುಗನನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ನಿರೂಪಣೆಗಾಗಿ ಪದಕ್ರಮದ ಅಥವಾ ಅರ್ಥದ ಒತ್ತಿನ ಯಾವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಮ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಶೈಲಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಗೂಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣಡೆಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ 'ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ' (೧೯೫೮)ಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನೊಡನೆ ಅನೇಕ ಶರಣರ ಸಂವಾದಗಳು ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಅವು ಬಹುಶಃ 'ಅನುಭವ ಮಂಟಪ'ದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚರ್ಚೆಯಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಆಡು ಮಾತಿನ ಶೈಲಿಯ ರೀತಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ವಚನಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಅವು ದಾಖಲೆಗೊಂಡುದರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನ ಶೈಲಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ವಚನಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಡಿದ ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡಿದಂತೆಯೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆ ಸಂಪಾದಕರಿಗಿರಲು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕು: 'ವಚನಗಳ ಸಂಪಾದಕರು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವಚನಗಳ ಭಾವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಕೂಲ ಕಂಡಂತೆ ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.' ಇದು ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಆಡುಭಾಷೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಿಗದೇ ಇರಲು ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳು ಸಂಪಾದಕರ ಸುಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಿಲುಕಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವು ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳ ಜನಪ್ರಿಯತೆ. ಅನೇಕ ಜನರ ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಅವು ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ಉಳಿದಿರಬಹುದು. ಇಂದಿನ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಸರಿ ಹೊಂದುವಂತೆ ಇಂಥ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನರ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರಿಗೆ ಇದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಷಟ್ಪದಿಕಾರರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ನಿರ್ಬಂಧವಿದ್ದರೆ ಷಟ್ಪದಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯ ನಿರ್ಬಂಧ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ ಕವಿವರ್ಯರು. ಸ್ವಯಂವರದ ಸಭೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜಕುಮಾರರೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾದ ಬಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಮಡಿಸಿದಲೆ ಬೆರಳೊಳಗೆ ಬಾಯೊಳ

ಗಡಸೆದಲೆ ಬಾಯೊಳಗೆ ಸಚಿವರ

ನುಡಿಯ ಕೇಳರು ಸುಳಿಯ ಕಾಣರು ಲೋಚನಾಗ್ರದಲಿ

ಕಡುಮುಳಿದ ಕಂದರ್ಪ ಶರವವ

ಘಡಿಸಿ ಕೈಗಳ ನೋಡಿ ನೃಪರವೆ

ಮಿಡುಕದಿದರ್ವರು ಬೆರಳ ಮೂಗಿನ ಹೊತ್ತ ದುಗುಡದಲಿ

(ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ, ಆದಿಪರ್ವ, ೧೩-೬೭)

‘ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಬೆರಳನ್ನು ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟರು’ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ‘ಬೆರಳ ಮೂಗಿನ’ ಎಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿಯಾದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ‘ಭಯಮುಖದ ದುಗುಡದಲಿ’ ಎಂದು ಮುಖಭಾವದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ‘ನಾಚಿದಳುಂಗುಟದೊಳೊಕುತ ಮಹೀತಳವ’ ಎಂಬಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿ ನಾಚಿ ಉಂಗುಷ್ಟದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒತ್ತಿದುದನ್ನು ಚಿತ್ರವತ್ತಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಭಾಷಾ ಪ್ರತಿಭೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ರಾಘವಾಂಕನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರತಿಭೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತಾಗ ಪುರಜನರೆಲ್ಲ ಮರುಗಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ,

ಪುರದ ಪುಣ್ಯಂ ಪುರುಷ ರೂಪಿಂದ ಪೋಗುತಿದೆ
ಪರಿಜನದ ಭಾಗ್ಯವಡವಿಗೆ ನಡೆಯುತಿದೆ ಸಪ್ತ
ಶರಧಿಪರಿವೃತಧರೆಯ ಸಿರಿಯ ಸೊಬಗಜ್ಜಾತವಾಸಕ್ಕೆ ಪೋಗುತಿದೆ ಕೋ
ಎರವ ದೀನಾನಾಥಾರಾನಂದವಡಗುತಿದೆ
ವರಮುನೀಂದ್ರರ ಯಾಗರಕ್ಷೆ ಬಲವಳಿಯುತಿದೆ
ನಿರುತವೆಂದೊಂದಾಗಿಬಂದು ಸಂದಿಸಿನಿಂದ ಮಂದಿ ನೆಲೆ ಮೊಲೆಯಿಟ್ಟುದು
(ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ೬-೧೭)

ಇಲ್ಲಿಯ ರೂಪಕಗಳ ಸರಣಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಕಾರದ ಅನುಪ್ರಾಸ, ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯ ಅನುಸ್ವಾರದ ನಾದ ದುಃಖದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ತುಂಬುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತವೆ.

ಇನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಡು ಮಾತಿನ ಶೈಲಿಯನ್ನೂ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಭಾಷೆಯ ಶೈಲಿಯನ್ನೂ ಹದವಾಗಿ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿದುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕೆಳಗಿನ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ,

ಹುಡುಕ್ತಾನ ಹಿಗ್ಗಿನಾ ದಾರಿ, ಹುಡುಗ ಸುಖ ದುಃಖ ಸಾಗರಾ ಸೇರಿ
ಮದವೀಯ ಹಡಗವನ್ನೇರಿ
(‘ಸಂಸಾರ’ ಕಾಮಕಸ್ತೂರಿ, ೧೯೩೪)

ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ಆಡುಮಾತಿನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾದರೆ,

ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನ ಬಳಿ ವಿಶಾಲ ವೃಕ್ಷ ಬೆಳೆದಿದೆ
ಮುಗಿಲ ತುಂಬಿ ಉಳಿದಿದೆ.
(‘ಚೆನ್ನ’ ನಾದಲೀಲೆ, ೧೯೩೮)

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಶೈಲಿಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಅದೇ ಕುವೆಂಪು ಅವರಲ್ಲಿ ಆಡುಭಾಷೆಯ ಶೈಲಿ ಕಡಿಮೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಕಾವ್ಯಕರ್ಮ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯೆ. ಆದಿದಂತೆಯೇ ಬರೆದರೆ ‘ಕಾವ್ಯ’ ಹೇಗಾದೀತು ಎಂಬ ಅಂತರ್ಮನದ ತರ್ಕವೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ಬಹುಶಃ ಅವರ ಅತ್ಯಂತ ಸರಳ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲೊಂದು ಇದು. ನೋಡಿ,

ದೋಣೆ ಸಾಗಲಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲಿ ದೂರ ತೀರವ ಸೇರಲಿ
ಬೀಸುಗಾಳಿಗೆ ಬೀಳುತೇಳುತ ತೆರೆಯ ಮೇಗಡೆ ಹಾಯಲಿ
(ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ನವಿಲು' ಸಂಕಲನ, ೧೯೩೭)

ಇಲ್ಲಿ ಜೀವನ ತತ್ವವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಅದರ ಸರಳ ನಿರೂಪಣೆಯತ್ತ ಗಮನ ಹರಿದಿದೆ. ಅದೇ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ಶೈಲಿ ಇದೆ. ನೋಡಿ,

ಬೈಗುಗೆಂಪೋಕಳಿಯ
ನೆರೆತೆರೆಗೆ ಹರಡಿಕುದು;
ಹಸಿರು ತಲೆದೂಗುವದು,
ಕೆರೆಯಂಚಲಿ
ಗೂಡು ಬಿಡು, ಬಾ ಹೊರಗೆ
ಗೀತೆಯಿರಲಿ.

(ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ಕೊಳಲು' ಸಂಕಲನ, ೧೯೩೦)

ಹೊಸಗನ್ನಡ ಗದ್ಯಶೈಲಿ ವಿವಿಧವಾಗಿದೆ. ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಬಂದಾಗ ಆಡು ಭಾಷೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಭಾಷೆ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ದೆವನೂರ ಮಹಾದೇವ ಅವರ 'ಕುಸುಮಬಾಲೆ' (೧೯೯೦)ಯಂತೆ ಪೂರ್ತಿ ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಕೃತಿಗಳು ಅಪರೂಪ. ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾದ ಭಾಷೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಪಕ್ಷಿನೋಟ ಕೊಡಬಹುದು.

೧೧. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶೈಲಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಪಂಪಯುಗದ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಚಂಪೂಯುಗ ಎಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ರಚನೆಯಾಗಿವೆ.

ಆಗ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯಭ್ಯಾಸ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಹಿಂದೂ ಪುರಾಣಗಳೂ ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದವು. ಆ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳ ಧಾರಾಳ ಬಳಕೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧ ಶಬ್ದ ಭಂಡಾರವಿದ್ದುದರಿಂದ ಛಂದೋಬದ್ಧ ರಚನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂಥ ಪದಗಳು ಸಿಕ್ಕುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇನ್ನೊಂದು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರೌಢ ವಿಚಾರ, ವೀರಾವೇಶ ಮೊದಲಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ ಅಂತಃಕರಣದ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಅಚ್ಚು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರನ್ನನಂಥ ಮಹಾಕವಿಯೂ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಹೊರತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಕರ್ಣ, ದುಶ್ಯಾಸನರಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ಯಾರ ಮುಂದೆ ಮೆರೆಯಲಿ!!' ಎಂಬ ಅಂತರಂಗದ ಮಾತನ್ನು ದುರ್ಯೋಧನ ಹೇಳುವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ರನ್ನ 'ಗದಾಯುದ್ಧ'ದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ,

ಪುದುವಾಟಿಲ್ಲಣಮಾಗದೆಂತುಮವದೊಳ್ ಸಂಧಾನಮಂ ಮಾಡಲಾ
ಗದು ನೀಮಿಲ್ಲದೆ ಯಜ್ಞ ಬಿಲ್ಲ ಗುರುಗಳ್ ತಾಮಿಲ್ಲದಾ ಕರ್ಣನಿ
ಲ್ಲದೆ ದುಶ್ಯಾಸನನಿಲ್ಲದಾರೊಡನೆ ರಾಜ್ಯಂಗೈಯ್ಯಿಯಾಗೆನ್ನ ಸಂ

ಪದಮಂ ತೋಽವನಾರ್ಗ ತೋಽ ಮೇವಂ ನಾನಾವಿನೋದಂಗಳಂ

(‘ಗದಾಯುಧ ಸಂಗ್ರಹಂ’ ೧೯೪೯, ಸಂಧಿ, ೬. ಪದ್ಯ ೧೦)

ಇಲ್ಲಿ ಸಂಧಾನ, ರಾಜ್ಯ, ಸಂಪದ, ವಿನೋದ ಈ ನಾಲ್ಕು ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಅವು ದುರ್ಯೋಧನನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದ ಪದಗಳು. ಆದುದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಂದಲೇ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆಂದೂ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದರೆ ಅವಕ್ಕೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗ ಬಲ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ನಾಗಚಂದ್ರ (ಅಭಿನವಪಂಪ)ನೂ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಣದೇ ದುಃಖದಿಂದ ರಾಮ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಮೂರ್ಛೆ ತಿಳಿದೇಳುವ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ‘ಪಂಪರಾಮಾಯಣ’ದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ,

ನಸು ಬಿಸುಪೇಷೆ ಮೆಯ್ ಮಗುಳ ಕೆತ್ತುವ ತಾಣಮೆ ಕೆತ್ತೆ ಮಂದಮಾ
ದುರ್ಸಿರ್ಗಲೆ ನಾಸಿಕಾಮುಕುಲದಿಂದಿನಿಸುಂ ಪೊಱಪೊಣ್ಣೆ ತಳ್ಳು ಸಂ
ದಿಸಿದೆಮೆ ಬಿರ್ಚೆ ಕಣ್ಣುಲರ್ಗುಳುಳ್ಳಲರುತ್ತಿರೆ ಜಾನಕೀಯೆನು
ತ್ತುಸುರ್ದುಸಿದ್ಲೆನಾ ರಘುಕುಲಾಂಬರ ಚಂಡ ಮರೀಚಿ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂ
(‘ಪಂಪರಾಮಾಯಣ ಸಂಗ್ರಹಂ’, ಆಶ್ವಾಸ, ೪, ಪದ್ಯ, ೭೨)

ಇಲ್ಲಿ ‘ನಾಸಿಕಾಮುಕುಲ, ರಘುಕುಲಾಂಬರ ಚರ ಮರೀಚಿ’ ಇವೆರಡು ಸಮಸ್ತ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡವಿದೆ. ಮೂಗುಮೊಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಮೊಗ್ಗೆಯಂಥ ಮೂಗು ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪದವಿದ್ದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ‘ನಾಸಿಕಾಮುಕುಲ’ದ ಸ್ಥಾಪಿತ ಕೋಮಲತೆಯಿಲ್ಲ ಎನಿಸಿರಬೇಕು. ಶೂರನಾದ ರಾಮನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಲು ‘ರಘುಕುಲಾಂಬರ ಚಂಡ ಮರೀಚಿ’ ಎಂಬ ದೀರ್ಘ ಸಮಸ್ತ ಪದ ಬೇಕಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಮಹಾಕವಿಗಳು ಸೂಕ್ತವಾದ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ಇನ್ನು ವಚನಕಾರರ ಮೂಲ ಧ್ಯೇಯ ಧೋರಣೆಗಳು ಹೊಸ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವುದಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಭಾಷೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಧ್ಯಮದಂತಿತ್ತು. ಈ ಮಾಧ್ಯಮದ ರೀತಿಗಳು ಹಲವು ವಿಧವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವನ್ನಿಲ್ಲಿ ನೋಡೋಣ:

೧. ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ಸರಳ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿ ‘ಆ ಅನುಭವ ನಿಮಗೂ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ಮಾರ್ಗ ಅನುಸರಿಸಿರಿ’ ಎಂಬ ಸೂಚನೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು.

ಲಿಂಗವನಱುಯದೆ ಏನನಱುದಡೆಯೊ ಫಲವಿಲ್ಲ,
ಲಿಂಗವನಱುದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೇನನಱುದಡೆಯೊ ಫಲವಿಲ್ಲ,
ಸರ್ವಕಾರಣ ಲಿಂಗವೆಂದುದಾಗಿ ಲಿಂಗವನೆ ಅಱುದೆ.
ಅಱುದಱುದು ಲಿಂಗಸಂಗವನೆ ಮಾಡುವೆ.
ಸಂಗಸುಖದೊಳಗೋಲಾಡುವೆ, ಗುಹೇಶ್ವರಾ.
(ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ, ಪ. ೭೬೦)

ಇಲ್ಲಿಯ ಸರಳ ಮಾತಿನ ರೀತಿ ಮನವೊಲಿಸುವಂತಿದೆ. ಇಂಥ ವಚನಗಳು ನೇರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ.

೨. 'ಅಯ್ಯಾ, ಅಣ್ಣಾ, ಅಕ್ಕಾ, ಅವ್ವಾ, ಅಪ್ಪಾ' ಮೊದಲಾದ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧವಾಚಕಗಳಿಂದ ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಕೇಳುಗರನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕಣ್ಣಕೋಪಕ್ಕೆ ಮುಂದಟುಯದೆ ನುಡಿದೆ;
ಮನಮೆಚ್ಚಿ ಮರುಳಾದೆ, ನೋಡವ್ಯಾ,
ಕೇಳು ಕೇಳುವ್ಯಾ, ಕೆಳದೀ,
ಸಖಿಯಿರಿಲ್ಲದೆ ಸುಖವ ಬಯಸುವರುಂಟೇ? ಹೇಳಾ.
ಎನ್ನ ಮುನಿಸು ಎನ್ನಲ್ಲಿಯೆ ಅಡಗಿತ್ತು;
ಇನ್ನು ಬಾರಯ್ಯಾ, ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ.
(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು ವ. ೫೧೯)

ಇಲ್ಲಿಯ ಪರಿ ತುಂಬಾ ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಚಾರವೇನೂ ಇಲ್ಲ. 'ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಷಯ ಇನ್ನೂ ಮುಂದಿದೆ. ಸಂಕೋಚ ಬಿಟ್ಟು ಬಾ' ಎಂಬ ಕರೆ ಇದೆ.

೩. ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮನವೊಲಿಸುವ ಶೈಲಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು.

ಕರ್ಪೂರದ ಗಿರಿಯ ಉರಿಯು ಹಿಡಿದಡೆ ಇದ್ದಿಲುಂಟೆ?
ಮಂಜಿನ ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಿಸಿಲ ಕಳಶವುಂಟೇ?
ಕೆಂಡದ ಗಿರಿಯನರಗಿನ ಬಾಣದಲೆಚ್ಚೆಡೆ
ಮರಳಿ ಬಾಣವನಟಸಲುಂಟೇ?
ಗುಹೇಶ್ವರನೆಂಬ ಲಿಂಗವನಟುದು ಮರಳಿ ನೆನೆಯಲುಂಟೇ?
(ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ. ವ. ೬೮೩)

ಇಲ್ಲಿಯ ರೀತಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಂದ ಅನುಭವ ವೇದ್ಯವಾಗದ ಅಖಂಡ ಸತ್ಯವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಅನುಭವವೇದ್ಯವಾಗಿವೆ.

೪. ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಮಾತನ್ನು ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಯಾಗುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸತಿಯರ ಸಂಗವನು,
ಅತಿಶಯದ ಗ್ರಾಸವನು,
ಪೃಥ್ವಿಗೀಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನು,
ಅರಿವುಳ್ಳೆಡೆ ಹೆರರ ಕೈಯಿಂದ
ಮಾಡಿಸುವರೇ ರಾಮನಾಥಾ?
(ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ವ. ೩೪)

ದೇವರಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವತಃ ಮಾಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ಇತರರ ಕೈಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಬಹು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

೫. ಅನೇಕ ವಚನಗಳು ಮಧ್ಯಮ ಪರುಷದ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃ 'ನೀನು' ಅಥವಾ 'ನೀವು' ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಕೇಳುಗನನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೇಳಿದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಇವು ಕೇಳುಗನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತವೆ.

ವಿಷಯವೆಂಬ ಹಸುರೆನ್ನ ಮುಂದೆ ತಂದು ಪಸರಿಸಿದೆಯಯ್ಯಾ;

ಹಸುವೇನ ಬಲ್ಲದು? ಹಸುರೆಂದೆಳಸುವದು.

ವಿಷಯರಹಿತನ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿರಸವ ದಣಿಯೆ ಮೇಯಿಸಿ

ಸುಬುದ್ಧಿಯೆಂಬುದಕವನೆಳೆದು ನೋಡಿ ಸಲಹಯ್ಯಾ,

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ.

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು ವ. ೫೧)

ಇಂಥ ಶೈಲಿ ಅನೇಕ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಶಕ್ತಿಯುತ ರೀತಿ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಚನಕಾರನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಚನವೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಚಾಮರಸ, ರಾಘವಾಂಕ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಮೊದಲಾದ ಷಟ್ಪದಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮೇಣದಂತೆ ಮಿಡ್ಡಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ರೂಪ ಕೊಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ದೇವಾಂಶ ಸಂಭೂತನೆಂದು ಭೀಷ್ಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ನೀತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಭೀಷ್ಮ 'ಚಕ್ರ ಹಿಡಿಯುವದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಚಕ್ರ ಹಿಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಭೀಷ್ಮನ ಸಮ್ಮುಖಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ರಥವನ್ನು ತರುವ ರೀತಿ ನೋಡಿ,

ಎತ್ತಲೊಲೆದನದೆತ್ತ ಸರಿದನ

ದೆತ್ತ ಜಾರಿದನೆತ್ತ ತಿರುಗಿದ

ನೆತ್ತ ಹಿಂಗಿದನೆತ್ತಲೌಕಿದನೆತ್ತಲುರುಬಿದನು

ಅತ್ತಲತ್ತಲು ರಥ ಹಯವ ಬಿಡ

ದೊತ್ತಿ ಬೀದಿಗೆ ನೂಕಿ ಪಾರ್ಥನ

ಮುತ್ತಯನ ಸಂಮುಖಕೆ ಬಿಡದೌಕಿದದನು ಮುರವೈರಿ

(ಕರ್ಣಾಟ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿ, ಭೀಷ್ಮಪರ್ವ, ಪದ್ಯ, ೨೨)

ಇಲ್ಲಿಯ ಪದಯೋಜನೆಗೂ ಭಾವತೀವ್ರತೆಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ನಾವು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಭಾವ ಬರುತ್ತದೆ. ಭೀಷ್ಮನ ಯುದ್ಧ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೇ ಕೊನೆಗೆ ಕೃಷ್ಣ ಚಕ್ರ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಗೆದ್ದೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಭೀಷ್ಮ ಶಸ್ತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೃಷ್ಣ.

ನಚ್ಚಿದಾಲಿನ ಬಿನ್ನಹಕೆ ಹರಿ
ಮೆಚ್ಚೆ ಮನದಲಿ ನಾಚೆ ಚಕ್ರವ
ಮುಚ್ಚಿದನು ಮುರಿದನು ತಿರೀಟಿಯ ರಥದ ಹೊರಗಾಗಿ
ಬೆಚ್ಚೆ ಬೆದರುವ ಸೇನೆಗಳಭಯವ
ಹಚ್ಚೆಕೊಟ್ಟನು ವೀರಭೀಷ್ಮನ
ನಿಚ್ಚೆಟದ ಭಕ್ತಿಯನು ನೆನೆನೆದೊಲೆದ ಹರಿ ಶಿರವ
(ಕರ್ಣಾಟ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿ, ಭೀಷ್ಮಪರ್ವ, ಪದ್ಯ, ೪೬)

ಇಲ್ಲಿ 'ಚ' ಕಾರದ ಪ್ರಾಸ ಮತ್ತು ಅನುಪ್ರಾಸಗಳು ನಾ'ಚೆ'ದುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಭಾಷಾಶೈಲಿ ಧ್ವನಿಯ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದೆ.

ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ರೂಪರೇಷೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಈ ಸಾಲುಗಳು ಮಗುವನ್ನು ಆಡಿಸುವ ಭಾವವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ನನ್ನ ಮದ್ದಾನೆಯೇ! ನಿನ್ನ ತೋಳ ಸೊಂಡಿಲಾಡಿಸಪ್ಪಾ
ಮಗುವೆ! ಆಡು ಆಡು.
ನನ್ನ ಪಾರಿವಾಳವೆ! ನಿನ್ನ ಗೋಣನ್ನಾಡಿಸಪ್ಪಾ
ಮಗುವೆ ಆಡು ಆಡು.
(ಉಯ್ಯಾಲೆ, ೧೯೩೮. 'ಆಡು' ಪದ್ಯ. ಪು. ೯೧)

ಇಲ್ಲಿ ಗೋಣು ಎಂಬ ಧಾರವಾಡ ಪ್ರದೇಶದ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗ ಹಾಗೂ ಮುದ್ದು ಶೈಲಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

ಇಂದಿನ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಕನ್ನಡದ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಆದಂತಾಗಿದೆ. ಕಾಲೇಜು ಮೊದಲಾದಂಥ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅಂತೂ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳಿದ್ದರೂ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಪದಗಳನ್ನೇ ಬಳಸುವ ಜಾಯಮಾನವಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬಿ. ಜಿ. ಎಲ್. ಸ್ವಾಮಿ ಅವರ 'ಕಾಲೇಜು ರಂಗ'ದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಉದ್ಧರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

'ನನ್ನ ಡೈರೆಕ್ಟರನ್ನು ಖುದ್ದಾಗಿ ಕಂಡು 'ಇದೇನು ಸ್ವಾಮಿ, ಅಕೆಡೆಮಿಕ್ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಕಾಮನ್‌ಸೆನ್ಸೂ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಿಗೆ ಇರಕೂಡದು' ಎಂದು ವಾದ ಹಾಕಿದ್ದೀರಲ್ಲ? ನಾನು ಸೈನ್ಸನ್ನೋದಿದವನು ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಗುಣಗಳೂ ನಾನು ಓದಿರುವ ಸೆಟ್ಲೆಕ್ಕೆಗೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದದ್ದು. ('ಕಾಲೇಜು ರಂಗ', ೧೯೭೩)

ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಎಲ್ಲ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಕನ್ನಡದ ರೂಪ ಇದ್ದರೂ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಮ್ಮಂತೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಿಶ್ರಿತ ಶೈಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಕೃಷ್ಣಾನಂದ ಕಾಮತರ 'ನಾನೂ ಅಮೇರಿಕೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ'ಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬಳಸಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭವಿದ್ದರೂ ಅವರ ಬಳಸಿಲ್ಲ. ನೋಡಿ,

'ನಾನು ಭಾರತೀಯರು. ಅರಾಮ-

ಶೂರರು. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಅನ್ನ, ಮೈತುಂಬ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ದಿವ್ಯ ಮಂತ್ರ ಕಲಿತವರು. ನಿಮ್ಮಂತೆ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ದುಡಿದು ಸುಖವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರಲ್ಲ. ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖಿಯಾಗಿರಬೇಕೆನ್ನುವವರು. ('ನಾನೂ ಅಮೇರಿಕೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ' ೧೯೭೯)

ಇಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬಳಸಬಹುದಾದ ಪ್ರಬಲ ಸನ್ನಿವೇಶವಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡವನ್ನೇ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇಂಥ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯೇತರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಶೈಲಿವಿಜ್ಞಾನದ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಹೊಸ ತಿಳುವಳಿಕೆ, ಪರಿಜ್ಞಾನಗಳು ಮೂಡಬಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿ ಆ ವಿಶಾಲ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನೂ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ತೆರೆದು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧೨. ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ : ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿ

Pragmatics ಕೂಡ Stylisticsದಂತೆ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಶಾಸ್ತ್ರ. Pragmaticsನ್ನು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂದು ಭಾಷಾಂತರಿಸಬಹುದು. 'ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೆಲ್ಲ Pragmaticsನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಬಳಕೆಯಾದ ಪದಗಳಿಗೂ ಅವುಗಳು ಸಂಕೇತಿಸುವ ಅರ್ಥಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವೇ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ

Pragmatics is the study of the use of signs and the relationship between signs and their users.

ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ Pragmaticsನ್ನು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲುಜೋಂಗ್ ಲಿಯು ಅವರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನೋಡಿ :

Pragmatics is the cognitive, social, and cultural study of language and communication. It indicates the breadth of the issues, we see, as relevant to the study of language use and language in use.

Pragmaticsನ್ನು Oxford Dictionary of Englishಯು ಹೀಗೆ ಅರ್ಥೈಸುತ್ತದೆ :

Pragmatics is the branch of linguistics dealing with language in use and the contexts in which it is used, including such matters as deixis, (the function or use of deictic words, i.e. words whose meaning is dependent upon context in which it is used, forms or expressions), the taking of turns in conversation, presupposition and implicate.

ಮೇಲಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ Pragmatics ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಎಲ್ಲೆ, ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಜೋಫ್ರಿ ಲೀಜ್ (೧೯೮೩) ಮತ್ತು ಸ್ಟರ್ಬರ್ಗ್ ಹಾಗೂ ವಿಲ್ಸನ್ (೧೯೮೬) ಅವರು ಕೊಡುವ ಕೆಳಗಿನ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ:

A subfield of linguistics developed in the late 1970s, pragmatics studies how people comprehend and produce a communicative act or speech act in a concrete speech situation which is usually a conversation. Hence pragmatics is also known as a conversation analysis. It distinguishes two intents or meanings in each utterances or communicative act of verbal communication. One is the informative intent or the sentence meaning, and the other the communicative intent or speaker meaning.

ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರವು ಮೂಲತಃ ಇಬ್ಬರ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಜನರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ವಿನಿಮಯ. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರವು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣಾ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯೇ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಈ ಸಂಭಾಷಣಾ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಎರಡು ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಒಂದು : ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾರ್ಥ.

ಎರಡು : ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಿಂದ ಕೇಳಿದವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸ್ವೀಕೃತಾರ್ಥ.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಸ್ವೀಕೃತಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿರದೇ ಇರುವ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೇಳುವವನ ಮತ್ತು ಕೇಳುವವನ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಭಿನ್ನತೆ, ಮಾಧ್ಯಮದ (ಭಾಷೆಯ) ಶೈಲಿಭೇದ ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಭಿಪ್ರಾಯಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಸ್ವೀಕೃತಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಪರಸ್ಪರ ಒಂದು-ಒಂದು ಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸಮರ್ಪಕತೆ (pragmatic competence) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಯಶಸ್ವೀ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಪಕತೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಈ ಬಗೆಗೆ ಜಿ. ಕ್ಯಾಸ್ಪರ್ (೧೯೯೭) ಅವರ ಕೆಳಗಿನ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಿ:

The ability to comprehend and produce a communicative act is referred to as pragmatic competence, which often includes one's knowledge about the social distance, social status between the speakers involved, the cultural knowledge such as politeness, and the linguistic knowledge explicit and implicit.

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ Pragmaticsನ ಇತಿಹಾಸ ಬಹಳ ಹಳೆಯದೇನಲ್ಲ; ಇತ್ತೀಚಿನದೇ. ೧೯೭೦ ದಶಕದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಿ. ಬ್ರೌನ್, ಎಸ್. ಲೆವಿನ್ಸನ್, ಜಿ. ಗ್ರೀನ್, ಎಚ್. ಪಿ. ಗ್ರೈಸ್, ಜಿ. ಕ್ಯಾಸ್ಪರ್, ಜಿ. ಲೀಜ್ ಮೊದಲಾದವರು ಭಾಷೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಬರಿ ವರ್ಣನಾತ್ಮಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಾಗಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಗಂಡು pragmatics ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದರು. ಈ ಹೊಸ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳು stylisticsಗೆ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದರೂ ಆಡು ನುಡಿಯ ಜೀವಂತ ಬಳಕೆಯನ್ನು pragmatics ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. Stylistics ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಲಿಖಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

೧೪. ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಇಲ್ಲಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು Pragmatics ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ವಿಭಾದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗವಾದ ಭಾಷೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾವವನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಚಾರ ಸಂವಹನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದರ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಆಯಾ ಕೃತಿಯ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನ ಎನ್ನಬಹುದು. ಹಳಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣಾರೂಪಗಳೇ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಹಾಕುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರವಾಗಿದ್ದ ಕಾವ್ಯ ಕಲೆಯ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಆಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹೊರಡುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈಗ ಲಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯೇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ ಕಥೆ ಮತ್ತು ಜಿನಾಗಮಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸುವ ಕಥೆಗಳು ಬಂದವು. ಪಂಪನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿರಿ.

ಬೆಳಗುವೆನಿಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕಮನಲ್ಲಿ ಜಿನಾಗಮಮಂ ಸಮಸ್ತ ಭೂ
ತಳಕೆ ಸಮಸ್ತ ಭಾರತಮಮಾದಿ ಪುರಾಣಮಮೆಂದು ಮೆಯ್ಯುಸಂ
ಗೊಳುತಿರೆ ಪೂಣ್ಣ ಪೂಣ್ಣ ತೆಟದೊಂದಲುದಿಂಗಳೊಳೊಂದು ಮೂಱು
ತಿಂಗಳೊಳೆ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾದುದೆನೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದಂ ಕವಿತಾ ಗುಣಾರ್ಣವಂ
(ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯಂ, ೧೯೨೬, ಸಂಧಿ, ೧೪. ಪದ್ಯ, ೬೦)

ಹೀಗೆ ಲೌಕಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನೂ ಜಿನಾಗಮವನ್ನೂ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಪಂಪನ ಕಾವ್ಯರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕಾವ್ಯಕೌಶಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತು ರನ್ನನಿಗೂ ಪೊನ್ನನಿಗೂ ನಾಗಚಂದ್ರನಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅವರು ಎರಡು ವಿಧದ ಉದ್ದೇಶ ಸಫಲತೆಗಾಗಿ ಕಾವ್ಯ ಬರೆದರೂ ಕಾವ್ಯದ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಹೇರುಪೇರು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆಯನ್ನೂ ಪಂಪನೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ಕವಿತೆಯೊಳಾನೆಗೆಯ್ವು ಫಲಮಾವುದೊ ಪೂಜೆ, ನೆಗಟ್ಟೆಲಾಭಮೆಂ
ಬಿಮೆ ವಲಮಿಂದ್ರಪೂಜೆ ಭುವನಸ್ತುತಮಪ್ಪ ನೆಗಟ್ಟೆ ಮುತ್ತಿ ಸಂ
ಭವಿಸುವ ಲಾಭಮೆಂಬಿವು ಜಿನೇಂದ್ರಗುಣಸ್ತುತಿಯಿಂದೆ ತಾಮೆ ಸಾ
ರವೆ ಪೆಟರೀವುದೇಂ ಪೆಟರ ಮಾಡುವುದೇಂ ಪೆಟರಿಂದಮಪ್ಪುದೇಂ
(ಆದಿಪುರಾಣ ಸಂಗ್ರಹ, ೧೯೫೬, ೧ನೇ ಭಾಗ, ಪದ್ಯ, ೧೧)

ಕವಿತೆ ಬರೆಯುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ, ಲಾಭಗಳು ದೊರೆತರೆ ಸಾಕು, ಬೇರೆ ಯಾರಿಂದ ಏನಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಪಂಪನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಮನೋಭಾವ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ತರಹದ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನೂ ಆಡುತ್ತಾನೆ,

ಜಾಣರಂ ತಲೆದೂಗಿಸದೆ ನುಡಿದೊಡಾ ಪದ
 ಕ್ಷುಣೆಯಂ ಬಹುದೆಂದು ಸರಸೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಗೀ
 ವಾಣಪುರನಿಲಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀವರಂ ತಾನೆ ಸಂಗೀತ ಸುಕಲಾನಿಪುಣನು
 ವೀಣೆಯಿಂ ಗಾನಮಂ ನುಡಿಸುವಂದದೊಳೆನ್ನ
 ವಾಣಿಯಿಂ ಕವಿತೆಯಂ ಪೇಳಿಸಿದನೆಂದರಿದು
 ಕೇಣಮಂ ತೊರೆದು ಪುರುಡಿಸುವರಂ ಜರೆದು ಕಿವದೆರೆದು ಕೇಳ್ದುದು
 ಸುಜನರು
 (ಕನ್ನಡ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ, ೧೯೫೬, ಸಂಧಿ. ೧-೮)

'ಲಕ್ಷ್ಮೀವರನು ವೀಣೆಯಿಂದ ಗನವನ್ನು ನುಡಿಸುವಂತೆ ಕವಿತೆಯನ್ನು (ನನ್ನಿಂದ) ಪೇಳಿದನು' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಸಹೃದಯರು ಕೇಳಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶ, ಕವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಫಲತೆ.

ಇವರೆಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಸಂಭಾಷಣೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ದ್ರೌಪದಿ ಸ್ವಯಂವರದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಈ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ,

ಏನು ಸಿದ್ಧಿಯುಪಾಧ್ಯರೈದಿರಿ
 ದೇನು ಧನುವಿಂಗಲ್ಲಲೇ ತಾ
 ನೇನು ಮನದಂಘವಣೆ ಬಯಸಿದಿರೇ ನಿತಂಬಿನಿಯ
 ವೈನತೇಯನ ವಿಗಡಿಸಿದ ವಿಷ
 ವೇನು ಸದರವೊ ಹಾವಡಿಗಿರಿ
 ದೇನು ನಿಮ್ಮುತ್ಸಾಹವೆಂದುದು ಧೂರ್ತ ವಟುನಿಕರ
 (ಕರ್ನಾಟ ಭಾರತ ಕಥಾಮಂಜರಿ, ಆದಿಪರ್ವ, ೧೫-೧೦)

ಇಲ್ಲಿಯ ಮಾತಿನ ಶೈಲಿ ಆಡಿದಂತೆ ಇದ್ದರೂ 'ವೈನತೇಯನ ವಿಗಡಿಸಿದ' ಎಂಬ ಮಾತು ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೇ ಮಾತಾಡಿದುದು ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಸಂಭಾಷಣೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ತೂಕವೇ ಹೆಚ್ಚು ಎಂಬ ಮಾತು ದೃಢಪಡುತ್ತದೆ.

ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಇತರರೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ. ಅಂದರೆ ವಚನಗಳ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವ. ಅದರ ಬಗೆಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಉದ್ದೇಶ. ತಮ್ಮಂತೆ ಇತರರೂ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವರ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದೇ ಗುರಿಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ವಚನಗಳು ಇಂದು ಲಿಖಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಚನಗಳು ಮಾತಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳಕು ಮೂಡಬಹುದು.

ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯರಚನಾ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದೆವು. ವಚನಕಾರ ತನಗೆ ಅನಿಸಿದುದನ್ನು, ತನ್ನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ವೇದ್ಯವಾದುದನ್ನು, ನೇರವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾರನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರ ತನ್ನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಅಥವಾ ಹಲವರೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸಿದಾಗ 'ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಮಧಿಸಿ ಬಂದ ನವನೀತವಿದು' ಎಂದೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ವಚನಕಾರನ ಅನುಭವಜನ್ಯ ರಸಪಾಕವಿದು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ತಿಳುವಳಿಕೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಅನುಭವ ಪಡೆದು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಯಾವವು ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಯಾವವು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ಒಬ್ಬ ವಚನಕಾರ ವಚನಗಳೆಂದು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿರುವ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ 'ಅನುಭವ ವಾಣಿ' ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಅವರವರ ಅನುಭವ ಮಾತ್ರ ಎಂದಾಗಿ ಉಳಿಯದೇ ಸಾಮಾನ್ಯೀಕರಣ ಗೊಂಡ 'ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ' ವಾಗಿದೆ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದು ಪೂರ್ಣಸ್ವರೂಪದ 'ಸಿದ್ಧಾಂತ' (dogma) ವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳ ಶೈಲಿ ಇತರ ವಚನಕಾರ ಶೈಲಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಎಂಬ ಮಾತು ಈ ಮೊದಲೂ ಬಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಶೈಲಿ ಯಾರನ್ನೋ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಇತರ ವಚನಕಾರರ ಶೈಲಿ ಸ್ವಗತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನ ಈ ವಚನ ನೋಡಿ:

ಶ್ರೀ ಆಚರಣೆ ಶುದ್ಧವಾದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪೂಜೆ.

ರೂಪು, ರುಚಿ, ಏಕವಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಲಿಂಗ ಪೂಜೆ.

ರೂಪು ನಿರೂಪೆಂಬ ಉಭಯವ ತಿಳಿದಲ್ಲಿ

ಐಕ್ಯನ ಅನುಭಾವ ತೃಪ್ತಿ.

ಕೂಡುವನ್ನಬರ ನೋಟ ಸುಖಿಯಾಗಿ,

ಬೇಟದ ನೋಟ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅಳಿದ ಮತ್ತೆ

ಉಭಯದ ದೃಷ್ಟ ಏಕವಾಯಿತು.

ಚರ ಅಚರವಾದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ನಾಮರೂಪವು

ನೀನೇ ನಿಃ ಕಳಂಕ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

(ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ೧೯೫೦, ವ. ೨೭೪)

ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನುಭವದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಇದೆ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ಮಾತ್ರ 'ಪ್ರಭು ಸಮ್ಮಿತ' ವಲ್ಲ, 'ಮಿತ್ರ ಸಮ್ಮಿತ' ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಬಸವೇಶ್ವರರು ಪ್ರಭುವಿನಂತೆ 'ಇದು ಹೀಗೇ ಇದೆ' ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸುವುದರ ಬದಲು ನಮಗೆ ಮಿತ್ರನಂತೆ 'ನೋಡಯ್ಯಾ, ಇದು ಹೀಗಿದೆ' ಎಂದು ತನ್ನ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅನಿಸಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಆ ವಚನಗಳು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಚರ್ಚಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದವನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಿಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇರಲಿ, ಬಸವೇಶ್ವರರ ಈ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಿ:

ಹೊರಗೆ ಹೂಸಿ ಏವೆನಯ್ಯಾ, ಒಳಗೆ ಶುದ್ಧವಾಗದನ್ನಕ್ಕ?

ಮಣಿಯ ಕಟ್ಟಿ ಏವೆನಯ್ಯಾ, ಮನ ಮುಟ್ಟದನ್ನಕ್ಕ?

ನೂರನೋಡಿ ಏವೆನಯ್ಯಾ, ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ದೇವರ

ಮನಮುಟ್ಟು ನೆನೆಯದನ್ನಕ್ಕ?

(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲದ ವಚನಗಳು, ೧೯೫೪, ವ. ೪೭೬)

ಇಲ್ಲಿಯ ನೇರ ಮಾತಿನ ರೀತಿ ಇದಿರಿಗೆ ಅಥವಾ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತವನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದಂತಿದೆ. ಇಂಥ ಮಾತಿನ ಪರಿಣಾಮ ಹೆಚ್ಚು ತೀವ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳುವವನ ಅಥವಾ ಕೇಳಿದವನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಇದು ಸಂಭಾಷಣೆ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ವಚನಗಳನ್ನು 'ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಲಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಉಕ್ತಿ' ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು ಹೊರಬರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲ ವಚನಕಾರರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಚನವೂ ಈ ರೀತಿ ಇರದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವರ ಕೆಲವು ವಚನಗಳಾದರೂ ಹೀಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ವಚನಕಾರರು ತಾವು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಸಮಾನಾರ್ಥಿಗಳು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಸಂವಾದರೂಪೀ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ವಚನಗಳು ಮೇಲಿನ ವಿವರಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಭೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಸ್ವೀಕೃತಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಒಂದು-ಒಂದು ಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಎಂಬುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಸಂಬಂಧವೇರ್ಪಡಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ, ವಚನಕಾರರು ಬಳಸುವ, ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ರೂಪದ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಬ್ದ ಭಾಂಡಾರ, ಅಲ್ಲದೇ ಬಹುಶಃ ಬಸವೇಶ್ವರರು ತೋರಿಸಿಕೊಡುವ ವಿನಯಪೂರಿತ ನಿವೇದನಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇತರರೂ ಅನುಸರಿಸುವುದು. ಈ ಮಾತು ಹೌದೇ? ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೂಲಭೂತವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುತ್ತದೆ. ಬಸವೇಶ್ವರರ ಸಮಕಾಲೀನರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಬ್ದ ಭಾಂಡಾರ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಜನಕ ಯಾರು? ಅವರು ಬಸವೇಶ್ವರರೇ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಬಸವೇಶ್ವರರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನ ಮೊದಲು, ಇದ್ದನೆಂದು ನಂಬಲಾದ ದೇವರ (ಜೇಡರ) ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವನ್ನು ನೋಡಿ:

ಅನುಭಾವವಿಲ್ಲದವನ ಭಕ್ತಿ ತಲೆಕೆಳಗಪ್ಪದಯ್ಯಾ!

ಅನುಭಾವವೇ ಭಕ್ತಿಗಾಧಾರ.

ಅನುಭಾವವೇ ಭಕ್ತಿಗೆ ನೆಲೆವನೆ.

ಅನುಭಾವವುಳ್ಳವರ ಕಂಡರೆ ತೂರ್ಯಾತೂರ್ಯ

ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮಾಡದಿದರ್

ನರಕದಲಿಕ್ಕಯ್ಯಾ, ರಾಮನಾಥಾ.

(ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ವಚನಗಳು, ೧೯೫೫, ವ. ೪೦)

ಈ ವಚನದ ಶೈಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರರ ಸಮಕಾಲೀನ ವಚನಕಾರರ ಶೈಲಿಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಳಸುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಸಾಮಗ್ರಿಯಿಲ್ಲ. ದಾಸಿಮಯ್ಯನ ಎಲ್ಲ ವಚನಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಲಿಂಗ, ಭವಿ, ಪ್ರಸಾದ, ಭಕ್ತ, ಮಂತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವೇ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಶೈಲಿಯ ಪ್ರವರ್ತಕ ಬಸವೇಶ್ವರರೇ ಎಂಬ ಮೇಲಿನ ಮಾತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ದೊರೆತಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಬಸವೇಶ್ವರರ ವಚನಗಳನ್ನುಳಿದು ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳು ತಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದಂತಿರುವವೆಂಬ ಮಾತು ಈ ಮೊದಲು ಕೂಡ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಮೇಲಿನ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿವರಣೆಗೆ ಅವು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಲಾರವು. ಆದರೆ ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ.

ನಮ್ಮ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಸಂ. ಶಿ. ಭೂಸನೂರಮಠ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ, ೧೯೫೮ರಲ್ಲಿ ರಾವೂರ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರಮಠ ಮತ್ತು ಆದವಾನಿಯ ಕಲ್ಲುಮಠದ ಅಧಿಪತಿಗಳು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಪ್ರಭುದೇವರ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವಿನ ಜೊತೆ ಬಸವೇಶ್ವರ, ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ, ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ, ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಮಾರಯ್ಯ, ಮೋಳಿಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯ, ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ, ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕ ಮೊದಲಾದ ಶಿವಶರಣ ಶಿವಶರಣೆಯರು ನೇರವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅಭೀಷ್ಟಿ ತಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಸ್ವೀಕೃತಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧ ಹೇಗೆ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಪ್ರಭುದೇವರು ಬಸವೇಶ್ವರನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ :

ಕಾಯವಿಡಿದು ಲಿಂಗವಿದೆ; ಲಿಂಗವಿಡಿದು ಕಾಯವಿದೆ.
ಅಱುವುವಿಡಿದು ವಚನವಿದೆ;
ವಚನವಿಡಿದು ತೋರುವ ಅಱುವಿದೆ.
ಲಿಂಗಾಂಗವೆರಡೂ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದ ಪರಿ ಎಂತು ಹೇಳಾ?
ಸ್ವರವಿಡಿದು ಶಬ್ದದ ಸಮರಸವಾದ ಪರಿ ಎಂತು ಹೇಳಾ?
ದೇವ ಭಕ್ತನೆಂಬ ನಾಮ ಸೀಮೆಯಡಗಿ,
ಗೋಹೇಶ್ವರಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ತದುಗತವಾಗಿದ್ದ ಪರಿ ಎಂತು
ಹೇಳಾ ಸಂಗನಬಸವಣ್ಣಾ?
(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ 'ಬಸವೇಶ್ವರನ ಸಂಪಾದನೆ' ಪ. ೧೪)

ಲಿಂಗಾಂಗವೆರಡೂ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದ ಪರಿ ಎಂತು ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಭುದೇವರ ಮಾತಿಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರ ನೋಡಿ :

ಘನಗಂಭೀರ ಮಹಾಘನದೊಳಗೆ
ಘನಕ್ಕೆ ಘನವಾಗಿದ್ದೇನಯ್ಯಾ.
ಕೂಡಲಸಂಗನೆಂಬ ಬೆಳಗಿನೊಳಗೆ ಬೆಳಗಾಗಿದ್ದು
ಶಬ್ದಮುಗ್ಧವಾಗಿದುದನೇನೆಂಬೆನಯ್ಯಾ?
(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ 'ಬಸವೇಶ್ವರನ ಸಂಪಾದನೆ' ಪ. ೧೫)

ಮಹಾಘನದೊಳಗೆ ಒಂದಾದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗ ಅಂಗ ಎಂಬ ಭಿನ್ನತೆಯ ಅರಿವೂ ಉಳಿಯದ ಅನುಭವ ಬರುತ್ತದೆ. ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಸೇರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಎರಡೂ ಬೆಳಕುಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ನಿಲುಕದ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವರ್ಣಿಸುವುದು ಒಂದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯನಾಗಿರುವ ಅನುಭವದ ನಿವೇದನೆ ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಬಸವೇಶ್ವರರು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರ ಪ್ರಭುದೇವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತುಂಬಾ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನೇ ತನಗೆ ಸಾಧನೆಯ ದಾರಿ ತೋರಿದನೆಂದು ಪ್ರಭುದೇವರು ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ ನೋಡಿ :

ಗುರು ಒಂದೆ ಬಸುಳು, ಲಿಂಗ ಒಂದೆ ಬಸುಳು.

ಜಂಗಮ ಒಂದೆ ಬಸುಳು, ಪ್ರಸಾದ ಒಂದೆ ಬಸುಳು.

ಇವನಾರಯ್ಯಾ ಅಮಳೋಕ್ಯವ ಮಾಡಿ ತೋಟದವರು?

ಇವನಾರಯ್ಯಾ ಪ್ರಜ್ಞಲಿತವ ಮಾಡಿ ಬೇಟೆ ಬೇಟೆ

ಕರತಳಾಮಳಕವ ಮಾಡಿ ತೋಟದವರು?

ಪೂರ್ವಾಚಾರಿ ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣಾ,

ನೀನೆನಗೆ ಗೊಹೇಶ್ವರಲಿಂಗವ ತೋಟದೆಯಾಗಿ

ಲೋಕಾದಿಲೋಕವೆಲ್ಲವು ಕಿಂಚಿತ್ತು!

(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ 'ಬಸವೇಶ್ವರನ ಸಂಪಾದನೆ' ಪ. ೨೦)

ಪ್ರಭುದೇವರೂ ಸಾಧನೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಗೌರವದಿಂದ ಗುರುಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಸೌಜನ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಮೀರುವವರಿಲ್ಲ! ಅವರ ಉತ್ತರ ನೋಡಿ :

ಎನ್ನಂತರಂಗದೊಳಗೆ ಅಟುವಾಗಿ,

ಎನ್ನ ಬಹಿರಂಗದೊಳಗಾಚಾರವಾಗಿ ನೀನೆಡೆಗೊಂಡು,

ಎನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ಘನ ನೆನಹಾಗಿ ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡು,

ಗುರುಸ್ಥಲ, ಲಿಂಗಸ್ಥಲ, ಜಂಗಮಸ್ಥಲ, ಪ್ರಸಾದಿಸ್ಥಲವೆಂಬ

ಚತುರ್ವಿಧವನು ಎನಗೆ ಸ್ವಾಯತವ ಮಾಡಿ ತೋಟು,

ಪ್ರಾಣಲಿಂಗವೆಂಬ ಹಾದಿಯ ಸೆಟಗ ತೋಟಿಸಿ

ಎಲ್ಲಾ ಅಸಂಖ್ಯಾತರನು ಪಾವನವ ಮಾಡಿದಿರಾಗಿ,

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ, ನಿಮ್ಮಿಂದ ಸಕಲ ಸನುಮತವ

ನಾನಟುದೆನಲ್ಲದೆ ಎನ್ನಿಂದ ನೀನಾದೆಯೆಂಬುದ

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಮಥರು ಮೆಚ್ಚರು ನೋಡಯ್ಯಾ!

(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ 'ಬಸವೇಶ್ವರನ ಸಂಪಾದನೆ' ಪ. ೨೧)

'ನಿಮ್ಮಿಂದಲೇ ನಾನು ಸನ್ಮತವನ್ನು ಅರಿತೆ; ನನ್ನಿಂದ ನೀನಾದೆ ಎಂಬುದು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ' ಎಂದು ಬಸವೇಶ್ವರರು ಪ್ರಭುದೇವರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹೇಳುವ ರೀತಿ ವಿನಯಪೂರಿತವೂ ಆಗಿದೆಯಲ್ಲದೇ ಸಾಧಾರವಾಗಿದೆ.

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ದೇಹದ ಪರಿವೆಯನ್ನು ಮರೆತು ವಸ್ತ್ರತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಅನುಭವ ಮಂಟಪವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಎಲ್ಲರಂತೆ

ಪ್ರಭುದೇವನಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ನಡುವಿನ ಸಂಭಾಷಣೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಬೆಳಕು ಬೀರುತ್ತದೆ ಈ ಮಾತನ್ನು

ಪ್ರಭುದೇವರು ನೇರವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ, ನೋಡಿ :

ತಪ್ಪು ಹೊಟುಸಿ ಹೊರಟಿಹನೆಂಬುದು ಸತ್ಯವೇ?

ತನು ಸೀರೆಯನಳಿದು ನಿರ್ವಾಣದಲ್ಲಿ ಮನದ ಭ್ರಾಂತು

ನಿಶ್ಚಯವಾಗದು.

ಕೇಶವೆಂಬ ಸೀರೆ ಅಂಗಕ್ಕೆ ಮಳೆಯಾಯಿತು.

ಅಪಮನವೆಂತು ಹಟಯಿತು?

ಅದು ಗೊಹೇಶ್ವರಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ ವೇಷ.

(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ, 'ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಗಳ ಸಂಪಾದನೆ' ಪ. ೧೫)

ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ಕೇಶದಿಂದಲೇ ಮಾನವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿ ಅದ್ಭುತ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಸಭೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಭುದೇವ ಅದನ್ನೇ ಕುರಿತು ಮೊದಲ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾದೇವಿಯನ್ನು ಅಪಮಾನಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಅಥವಾ ಆಕೆಯ ನಗ್ನತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆಂದಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಅಂತರಂಗದ ಪರಿಪಕ್ವತೆಯನ್ನು ಸಭೆಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ದಿಟ್ಟ ಉತ್ತರ ನೋಡಿ :

ಕಾಯ ಕಟ್ಟನೆ ಕಂದಿದಡೇನಯ್ಯ?

ಕಾಯ ಮಿಟ್ಟನೆ ಮಿಂಚಿದಡೇನಯ್ಯ?

ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧವಾದ ಬಳಿಕ,

ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಲಿಂಗವು ಒಲಿದ ಕಾಯವು

ಹೇಗಿದ್ದಡೇನಯ್ಯ?

(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ, 'ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಗಳ ಸಂಪಾದನೆ' ಪ. ೧೬)

ಮಾಯಾಪಾಶದಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಮೊದಲ ಉದಾಹರಣೆ ಆಕೆಯ ಇರುವಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅಕ್ಕನ ಉತ್ತರ ತುಂಬಾ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಭುವಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ :

ದೇವನೊಲಿದ, ನೀನೊಲಿದನೆಂಬುದು ಅದಾವುದಕ್ಕ?

ಭಾವ ಶುದ್ಧವಾದಲ್ಲಿ ಸೀರೆಯನಳಿದು

ಕೂದಲ ಮಳೆಸಲೇತಕ್ಕೆ?

ಅದು ಅಂತರಂಗದ ನಾಚಿಕೆ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋಟುತ್ತು.

ಅದು ಗೊಹೇಶ್ವರಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಒಲವರವಲ್ಲ.

(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ, 'ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಗಳ ಸಂಪಾದನೆ' ಪ. ೧೭)

ಸೀರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೂದಲಿನಿಂದ ಮರೆ ಮಾಡುವದೇಕೆ? ಅಂದರೆ ಇದೂ ಕೂಡ ನಾಚಿಕೆಯ ಪ್ರಕಟನೆಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಭುವಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಉತ್ತರ ತುಂಬಾ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆ.

ಫಳ ಒಳಗೆ ಪಕ್ಕವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ

ಹೊಟಗನ ಸಿಪ್ಪೆ ಒಪ್ಪೆಗೆಡದು.

ಕಾಮನ ಮುದ್ರೆಯ ಕಂಡು ನಿಮಗೆ ನೋವಾದೀತೆಂದು,
ಆ ಭಾವದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನೋವೇಕೆ? ಕಾಡದಿರಣ್ಣಾ,
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ ದೇವನ ಒಳಗಾದವಳ
(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ, 'ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಗಳ ಸಂಪಾದನೆ' ಪ. ೧೮)

ಉತ್ತರ ತುಂಬಾ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. 'ಕಾಮನ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಕೂದಲಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು ನೋಡಿದವರಿಗೆ ನೋವಾಗದಿರಲೆಂದೇ ಹೊರತು ನನ್ನ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲ್ಲ' ಎಂಬ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಉತ್ತರ ಆಕೆಯ ವೈರಾಗ್ಯದ ಪರಿಪಕ್ವಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಅಭೀಷಿತ್‌ತಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಸ್ವೀಕೃತಾರ್ಥಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅವ್ಯವಹಿತವಾಗಿ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿವೆ.

ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ (ಈಗಿನ ಸೊಲ್ಲಾಪುರ)ಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಜನೋಪಕಾರಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶರಣ. ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಲ್ಲಮ ಹೀಗೆಳೆದು ಮಾತಾಡಿದ ಪರಿಯಿದು :

ಕೆಲೆಯ ಕಟ್ಟಿಸುವ ಒಡ್ಡನ ಪ್ರತಾಪವನೇನೆಂಬನಯ್ಯಾ!
ನೆಲನನಗಿದು ಜಲವ ತೆಗೆದಿಹನೆಂಬ ಬಳಲಿಕೆಯ ನೋಡಾ!
ಒಂದು ಕಲ್ಲನು ಕಡಿದು ಮತ್ತೊಂದು ಕಲ್ಲಿಗೆ ಭೋಗವ
ಕೊಟ್ಟಿಹನೆಂಬ ಅಜ್ಞಾನವಿದೇನೋ?
ಗೊಹೇಶ್ವರಾ, ಈ ಇರವಿನ ಪರಿಗೆ ಬೆಲಗಾದನು.
(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ, 'ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಗಳ ಸಂಪಾದನೆ' ಪ. ೭)

ಬಾವಿಯನ್ನು ತೆಗೆಯುವಾಗ ಕೆಲವು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಪುಡಿಮಾಡಿ ಎಸೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಅದೇ ರೀತಿಯ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಬಾವಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಹಾರದ ಮಾತನ್ನು ರೂಪಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಪ್ರಭುದೇವನಾಡಿ ಮುಂದೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಾನೆ :

ಒಳಗೆ ತೊಳೆದು ಜಲವ ತುಂಬಲೆಲೆಯದ
ಅರೆಮರುಳನೇನಾದ ಹೇಳಿರೆ?
ಜಲದ ಸಂಗವ ತೊಳೆಯಲೆಲೆಯದೆ,
ಜಲವ ಬಯಸುತಿರ್ದಹ ಹೇಳಿರೆ?
ನೆಲನ ಶೋಧಿಸಿ ನೆಲೆಯನಲೆಯದೆ,
ಕೆಲೆಯ ಕಟ್ಟಿಸುವ ಒಡ್ಡರಾಮಯ್ಯನ
ಇರವೆಂತು ಹೇಳಿರೆ?
ನಮ್ಮ ಗೊಹೇಶ್ವರನ ನಿಲವನಲೆಯದ

ಮರುಳ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನೆಂತಿರ್ದಹ ಹೇಳಿರೆ?

(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ, 'ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಗಳ ಸಂಪಾದನೆ' ವ. ೮)

ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೇ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಒಡ್ಡನೆಂದು ಹೀಗಳೆದು ಆಡಿದ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ ತುಂಬಾ ನೊಂದುಕೊಂಡು ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಕೊಡುವ ಬದಲು ತನ್ನ ಸಾಧನಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾಶಿವನಂತೆ ತನ್ನ ಹಣೆಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಎಕ್ಕೆವಿಂಡುಗಳೆಂಬವರು ಮುಕ್ಕಣ್ಣಾ, ನಿಮ್ಮ ಗಣಂಗಳು.

ಬತ್ತಿದ ಕೆಲೆಗೆ ಬಾಯ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ಬರಲು,

ಹೊತ್ತಿದ ಅಂಗಾಲ ಕಿಚ್ಚು ನೆತ್ತಿಯ ಮುಟ್ಟಿದರೆ,

ಚಿಕ್ಕನೆ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿನಾಥ ನೊಸಲ ಕಣ್ಣ ತೆಗೆದನು.

(ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ, 'ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯಗಳ ಸಂಪಾದನೆ' ವ. ೧೪)

ಅದರ ಮಹಾಜ್ವಾಲೆಯ ದಾಳಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮಂಡಲವನ್ನು ಮುಸುಕುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯನೇ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಸಂವಾದ ರೂಪದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬರುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಸಾಧಾರಣೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು ಅವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಶಬ್ದ ಭಾಂಡರವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ವಚನಕಾರರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜಾಡು ಮನದಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ.

ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಅನುಭಾವದ ಪರಿಯನ್ನು ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ (ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ೧೯೬೩, ಪಾವಂಜಿ ಗುರುರಾವ್ ಅಂಡ್ ಸನ್ಸ್, ಉಡುಪಿ.) ವೈವಿಧ್ಯ ಪೂರ್ಣ ರಚನೆಗಳು ಗೋಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಳಗಿನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಅನುಭವವಿದೆ.

ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಗೋವಿಂದನ

ಕಂಡೆ ನಾ ಕನಸಿನಲಿ ಕನಕ ರತ್ನದ ಮಣಿಯ

ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಅನುಭವದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಕಥನವಿದೆ. ಅದೇ ಕೆಳಗಿನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾತಿನ ರೀತಿಯಿದೆ.

ಅಮ್ಮ, ಎನ್ನ ಕೂಡಾಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಅಣಕಿಸುವರು ನೋಡೆ

ಯಾರು ಪಡೆದನೆಂಬೊರೆ, ಅಮ್ಮಯ್ಯ

ಇಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಚಾಡಿ ಹೇಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಗಳ ಮೇಲೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೋಡಿ,

ರಾಗಿ ತಂದೀರ್ಯಾ ಭಿಕ್ಷಕೆ ರಾಗಿ ತಂದೀರ್ಯಾ!

ಯೋಗ್ಯರಾಗಿ ಭೋಗ್ಯರಾಗಿ, ಭಾಗ್ಯವಂತರಾಗಿ ನೀವು

ರಾಗಿ ತಂದೀರ್ಯಾ

ಇಲ್ಲಿಯ 'ಯೋಗ್ಯ ರಾಗಿ' ಮತ್ತು 'ಯೋಗ್ಯರು ಆಗಿ' ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ಪದಶ್ಲೇಷ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ರೀತಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಉತ್ತರದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅತ್ಯಂತ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಮಾತಿನ ರೀತಿಗಳು ದಾಸರ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಇನ್ನು ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ವಿಫಲವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶ ಚಿತ್ರಣ ಮತ್ತು ಮುಂದುವರಿಕೆಯಲ್ಲದೇ ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಅವು ಕಥೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಎಂ. ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ 'ಸದಾನಂದ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯ ಈ ಸಂಭಾಷಣೆ ನೋಡಿ.

'ಅದ್ಯಾರು ಗೊತ್ತಾತನು ನಿಂಗೇ?'

'ನೂರೆಂಟನ ಬರ್ತಾರೆ ನಿಮ್ಮ ಗುರುತಿನೋರು. ನಂಗೇ ಹ್ಯಾಗೆ ಗೊತ್ತಾಗ್ಬೇಕು?'

'ಕಟ್ಟೆಮನೆ ಕೇಶವಯ್ಯೋರ ಮಗ ಅವರು'

ಅಚ್ಚಮ ಕಣ್ಣು ತೇಲಿಸಿದರು.

'ಅವರ ಹಿರೀ ಹೆಂಡ್ತೀಗೆ ಮಕ್ಕೇ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲಂತೆ!'

'ಹೌದು, ಎರಡೇ ಹೆಂಡ್ತೀ ಮಗ ಈತ. ಒಂದು ಹುಡುಗೀನೂ ಇರ್ಬೇಕು.'

'ಏನೋ ಒಂದು ನಮೂನೆಯಾಗಿದಾರಪ್ಪ.'

'ಅದೇ ಕುಂದಾಪುರದ ಹವೀಕರ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲವೆ ಅವರ ಎರಡೇ ಸಂಬಂಧ? ಆಕೆಯ ಮಗ ಈತ. ಅಮ್ಮನ ಹಾಗೇ ಅದಾನೆ.'

'ಅದೇ ನಾನು ಅಂದದ್ದು. ಉಡುಪಿಯೋರ ಹಾಗೇ ಮಾತಾಡ್ತಾರಲ್ಲ.'

(ಎಂ. ಕೆ. ಇಂದಿರಾ ಅವರ 'ಸದಾನಂದ', ೧೯೬೭)

ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸೂಚನೆಗಳು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಕಡೆಯ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಝಲಕ್ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಸಂದರ್ಭ ಗೊತ್ತಿರದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಇದು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಂಭಾಷಣೆ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯರ ನಡುವಿನದು. ಕಥಾಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿ ಬೇಕಾಗದಿದ್ದರೂ ಕಥಾನಕದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕತೆಗಾಗಿ ಇವೆಲ್ಲ ಇವೆ. ಭಾಷೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಪ್ರದೇಶ ಗುರುತಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಮಾತೂ ಇದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ತ.ರಾ.ಸು. ಅವರ 'ಕಸ್ತೂರಿ ಕಂಕಣ' (೧೯೬೬) ಕಾದಂಬರಿಯಿಂದ ನೋಡೋಣ.

'ನಿಮ್ಮ ದುಃಖ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಾಯಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದಳಲ್ಲಾ, ಮತ್ತೇಕೆ ದುಃಖ? ಆಕೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲವೇ ?'

ಸಹಾನುಭೂತಿ ತುಂಬಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರು ಸ್ವಾಮಿಗಳು.

'ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಸೊಸೆಯ ದುಃಖ ಏನೆಂದು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. . . .'

ಸುಬ್ಬರಾಯಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳಿದರು.

'ಅದಾವುದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ತಾಯಿ ಪ್ರೇರೇಪಣೆ ಮಾಡಿಸಿದ ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದೆ. ನೀವೂ ಆ ಮಾತನ್ನು ನಂಬುವುದಾದರೆ ನಂಬಿ, ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಿಡಿ.'

'ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ತಾವು ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಎಷ್ಟಾದರೂ ನಾವು ಅಜ್ಜ ಜನ. . . .'

'ನಿಮಗಿಂತಲೂ ನಾನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಞಾನಿಯೇನೂ ಅಲ್ಲ.'

‘ಆದರೆ ತಾವು ಮಾತೆಯ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು. ‘

‘ಲೋಕದ ಜನವೆಲ್ಲ ಆಕೆಯ ಮಕ್ಕಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಆಕೆಯ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರೇ. ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಶೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ.’

‘ಹಾಗೆನ್ನುವುದು ತಮ್ಮ ಹಿರಿಮೆ.’

(‘ಕಸ್ತೂರಿ ಕಂಕಣ’ ೧೯೭೬)

ಈ ಸಂಭಾಷಣೆ ಒಬ್ಬ ದೈವೀ ಮನುಷ್ಯನಾದ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನ ನಡುವೆ ನಡೆದಿದೆ. ದೈವ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಸ್ವಾಮಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಇದೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ತುಂಬಲು ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಅವರವರ ಭಾವುಕತೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಸನ್ನಿವೇಶ ಹೊರ ಆವರಣವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪರಿಸರದ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ಭಾಷೆ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಅನೇಕ ಉಪಯುಕ್ತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೊರತರಲು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

೧೫. ಸಮಾರೋಪ

ಮೇಲಿನ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳ ಭಾಷಾಶೈಲಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾರಾಂಶದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ ಅದನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು, ಶಬ್ದ ಭಾಂಡಾರದ ಹಂತದಲ್ಲಿ, ಎರಡು, ವಾಕ್ಯಗಳ ಹಂತದಲ್ಲಿ, ಮೂರು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರದ ಹಂತದಲ್ಲಿ. ಈ ಮೂರೂ ಹಂತಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪುರಕವಾಗಿವೆ. ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಮೂಲತಃ ಆಡು ಭಾಷೆಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಾದ್ದರಿಂದ ವಿಪುಲವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿ ಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಕರದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಸಂಭಾಷಣಾ ಸಾಮಗ್ರಿ ಹೆಚ್ಚು ಲಭ್ಯವಾಗದ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಂಕೇತಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿ ತೊರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶೈಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜಾನಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಹೊತ್ತಗೆಯಲ್ಲಿ ಶೈಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಡುವ ಹೊಸ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನೊದ್ದಿದ ರಸಿಕರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಇನ್ನೂ ವಿವರವಾದ, ವಿಧವಿಧ ರೀತಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿ ಖಂಡಿತ ಆಗುತ್ತದೆ.